

ምዕራፍ ዘጠኝ

ለኤች አይ ቪ/ኤድስ ፈጣን መስፋፋት (ሥርጭት)

ማኅበራዊ ምክንያቶች

አጥጋቢ ያልሆነ ቀላል መልስ

ብዙ ጊዜ ኤድስን በተመለከተ ስንነጋገር፣ ኤድስ ያለባቸው ሰዎች ለክፉ ድርጊታቸው ዋጋ እየከፈሉ ነው በማለት ይነግሩናል። ኤድስ የጎጢአት ውጤት ነው ይላሉ። ሌላ ጊዜ ደግሞ እነዚህ ሰዎች በኤድስ የተጉዱት ለደረሰባቸው ሥቃይ ጥፋተኛው ራሳቸው ናቸው ብለው በይፋ አይናገሩም። ይህንኑ ማራገብ እንጂ ኤድስን ለመዋጋት ወይም ኤች አይ ቪ/ኤድስ ያለባቸውን ሰዎች ለመንከባከብ ፈቃደኞች አይደሉም። ይሁን እንጂ እነርሱ እንደሚያስቡት በኤድስ የሚሠቃዩት ሰዎች ሁሉ በሽታውን ያገኙት ከጎጢአተኛ ባሕርያቸው የተነሣ አይደለም።

ኤድስ ይህን ያህል ታላቅና አሳሳቢ ችግር ለምን እንደ ሆነ በቀላሉ የምንመልሰው አይደለም። ብዙ ጊዜ ሰዎች በኤች አይ ቪ የሚያዙት፣ በሽታው ካለበት ሰው ጋር የወሲብ ግንኙነት በመፈጸም ነው። ሆኖም ግን የበሽታው ሂደት የሚጀምረው በዚህ ወሲባዊ ግንኙነት ጊዜ አይደለም። ለዚህ ክስተት መንስኤ የሆኑ ውስብስብ

ማኅበራዊ፣ ሃይማኖታዊና ምጣኔ ሀብታዊ ችግሮች ናቸው። የሂደቱ ጅማራ ከዚህ አንጻር መታየት አለበት። ወደ ፊት እንደምንመለከተው እነዚህ ሁኔታዎችና አጋጣሚዎች በበሽታው ለመያዝ ሁኔታን ያመቻቻሉ።

ርግጥ ነው ወንዶችና ሴቶች ሁሉ ኢየሱስ ክርስቶስን የግል አዳኛቸው አድርገው ሊቀበሉት ይገባቸዋል። እርሱን የሕይወታቸው ጌታ እንዲሆን ቢፈቅዱለት፣ የክርስቶስ ጌትነት ለኤድስ ችግር መፍትሄ ለመሻት በሚደረገው ጥረት ሁሉ እነርሱን ለመምራትና ለመርዳት አብሮ እንደሚሆን ርግጥ ነው።

ለወረርሽኝ አንዱ መሠረታዊ ምክንያት ወንዶችና ሴቶች ከእግዚአብሔር መራቃቸውና ብዙ ጊዜ በእርሱ ዕቅድ መሠረት ላይሰሩ መቅረታቸው እንደሆነ እውነት ነው። ወንዶችና ሴቶች በሕይወታቸው እግዚአብሔርንና የማዳን ኃይሉን እስካላወቁ ድረስ፣ በኅጢአት የታሰሩ መሆናቸውና ኅጢአትን በመሥራት የመቀጠል ዝንባሌ እንዳላቸው የማይካድ ነው። ይሁን እንጂ እነዚህን እውነታዎች እንዲሁ መናገሩና ማመኑ፣ ተጋርጦ ላለው አሳሳቢ ችግር መፍትሔ ለማግኘት አያስችሉም። ጉዳዩን በዚያ ደረጃ ላይ መተው፣ አሳሳቢውን ችግር ከሚገባው በላይ ማቅለል ነው። ይህ ችግር ገና ብዙ ማሰብንና መመካከርን የሚጠይቅ ነው።

ከዚህ ላይ የተወሰኑት ችግሮች በሽታውን በሚመለከት ለረጅም ጊዜ ባደረግናቸው ጥናቶችና

በአፍሪካ ከዐሥሩ ውስጥ ዘጠኙ በኤች አይ ቪ መያዝ የሚከሰተው በወሲብ ግንኙነት ነው።

መረዳቶች ላይ የተመሠረቱ ናቸው። አንባቢዎቻችን ባለን ግንዛቤ ላይ እንደሚጨምሩ፣ የተሳሳትንበትም ሁኔታ ካለ እንደሚያስተካክሉና እንደሚያሻሽሉ ርግጥ ነው።

ሻሽሉ ርግጠኞች ነን። አፍሪካውያን እንደ መሆናችን መጠን እነዚህን ጭማሪዎች፣ ማስተካከያዎችና ማሻሻያዎች እንቀበላለን። በአካባቢያችን ላየነው ነገር ከራሳችን መረዳት አንፃር ለሰጠነው ትርጓሜ ትዕግሥተኞች እንድትሆኑ በትሕትና እንጠይቃችኋለን። ይህን የምንጽፈው ብዙዎችን ከጥፋት የሚታደግ ለውጥ እንዲመጣ ከመፈለግ አንጻር እንጂ፣ የምንወዳቸውንና በአንድ ላይ ሆነን የምንሠራውን ወገኖች ለመንቀፍ ብለን አይደለም።

በአፍሪካ ከዐሥሩ ውስጥ ዘጠኙ የኤድስ በሽታ የሚከሰተው በወሲባዊ ግንኙነት ነው። ስለዚህ ከዚህ ላይ የምናትታቸው አብዛኞቹ መንሥኤዎች በኅብረተ ሰባችን ውስጥ ከሚገኘው ሴለኝነት ጋር የተያያዙ ናቸው። ሴለኝነት ከቤተ ክርስቲያን ውጭ ባሉት ሰዎች ላይ ብቻ የተወሰነ አይደለም። ስለ ኤድስ የምክር አገልግሎት የሚሰጥባቸው ማእከላት ብዙ ጊዜ ለቤተ ክርስቲያን አባላትም የምክር አገልግሎት ይሰጣሉ። «ኤድስ በእርግጥ አለ፤ በቤተ ክርስቲያናችንም ውስጥ ሆነ በአጠቃላይ በኅብረተሰቡ ዘንድ መገኘቱ በተጨማሪም የሚታይ ነው።»

ለኤች አይ ቪ/ኤድስ ሥርዓት መጨመር መሠረታዊ ችግሮች አላዋቂነት

በዙዎቻችን የምናውቀው ምሳሌ «ትንሽ ዕውቀት አደገኛ ነገር ነው» ይላል። ይህ አባባል ከኤች አይ ቪ/ኤድስም አንጻር ስንመለከተው እውነት ሆኖ ይገኛል። በብዙ ቦታዎች ስለ ኤድስ ያለው ግንዛቤ እጅግ በጣም አነስተኛ ነው። አላዋቂነትም ለዚህ ወረርሽኝ እያየለ መሄድ አንዱ ዐቢይ ምክንያት ነው። ኤድስ አንድን ቦታ ከማጥለቅለቁ በፊት ገና በጅምሩ እያለ ሰዎች ዐይናቸውን በመጨፈን ኤድስ የለም በማለት ያስመስሉ ነበር። ችግሩ እየጎላ ሲመጣ ግን ሰዎች ኤድስ በጎብረተሰባቸው ውስጥ ያለ መሆኑን ለማመን ተገደዱ። በለጋ ዕድሜ ያሉ ወጣቶች ቀብር እየጨመረ በመምጣቱም አንድ ዐደገኛ ነገር ያለ መሆኑን ማየት ጀመሩ። ምን ያህል ወጣት ወንዶችና ሴቶች እየሞቱ እንደ ሆነ ቆም ብለው ግንዛቤ ሳይወስዱ ብዙ ሰዎች ዝም ብለው በየሳምንቱ በቀብር ሥርዐት ላይ ይገኛሉ። ርግጥ ነው ሰዎች አሳዛኙ ነገር ተከስቶ ከማየታቸው በፊት ኤች አይ ቪ ያለ መሆኑ አስቀድሞ የተነገረውን እውነት ቢቀበሉ ኖሮ በእጅጉ የተሻለ ነበር።

ኤች አይ ቪ ያለባቸው ብዙ ሰዎች ቫይረሱ ያለባቸው መሆኑን አያውቁም። አንዳንድ ሰዎች ቫይረሱ እንዳለባቸው ቢረዱም ነገር ግን እንዴት እንደ ያዛቸው አያውቁም። ብዙዎቹ ቫይረሱ እንዴት እንደሚሠራጭ

ስለማያውቁ እንዳይተላለፍ እንዴት መከላከል እንዳለባቸው አያውቁም።

ለምሳሌ በተወሰኑ የናይጄርያ አብያተ ክርስቲያናት ላይ የተካሄደው «ዘ ቤከን ኦፍ ሆፕ» የተሰኘው ጥናት እንደሚያመለክተው፤ ጥናቱ ከተካሄደባቸው ሰዎች ጥቂቱ፤ ስለ ኤች አይ ቪ/ኤድስ እውነት የሰሙ ወይም ኤች አይ ቪ/ኤድስን አስመልክቶ የግንዛቤ ትምህርትን በንቃት የተከታተሉ፤ በጣም ጥቂቱ ስለ ኤድስ መለስተኛ ጥራዝ ያላቸውን ጽሑፎች ወይም መጻሕፍት የማንበብ ዕድል ያገኙ አንዳንዶች ደግሞ ስለዚሁ ጉዳይ ትምህርት ቤት እያሉ ጥቂት ነገር የተነገራቸው ናቸው። ከዐሥራ ሁለቱ ሰዎች መካከል አንዱ ብቻ ስለ ኤድስ ከፓስተሩ ጋር ተወያይቷል። ኤድስን አስመልክቶ ቤተ ክርስቲያንን ወይም ፓስተርን የግንዛቤ ምንጭ ነው በማለት አንድም ሰው አላመለከተም።⁷⁵ ይህ ጥናት ኢትዮጵያን ጨምሮ በብዙ የአፍሪካ አገሮች ውስጥ ያለውን ሁኔታ የሚጠቁም ነው።

ሕዝባችን ኤድስን በሚመለከት ያለውን ዕውቀት ከፍ ለማድረግ ብዙ መሥራት እንዳለብን የማይካድ ነው። ቴሌቪዥንና ሬዲዮ፤ በመኪና ላይ የሚለጠፉ ነገሮችና ሥዕላዊ ማስታወቂያዎች ኤድስ በእውነት እንዳለ፤ በወሲብ እንደሚተላለፍና በሕክምና ፈውስ የማይገኝለት እንደ ሆነ

⁷⁵Beacon of Hope Survey of TEKAN-related churches, July/August 2001, unpublished. TEKAN, Jos, Nigeria.

ከቀን ወደ ቀን ሰዎች ግንዛቤ እንዲኖራቸው እያደረጉ ናቸው። ይህም ሁሉ ሆኖ ብዙ ሰዎች አደጋው እነርሱንም እንደሚመለከት አያስቡም። በተጨማሪም ብዙ ጊዜ ስለ ኤድስ ያላቸው አነስተኛ ዕውቀት፣ ወሲባዊ ጠባያቸውን ይለውጡ ዘንድ አያበቃቸውም። ብዙ ወጣቶች በዚህ ጉዳይ ጥንቃቄ የጉደለውና ግዴለሽ የመሆን አቋም በመያዝ «ያም ሆነ ይህ ሁላችንም እንሞታለን፤ በመንገድ ላይ፣ በመኪና ወይም በሌላ መንገድ ሊሆን ይችላል» ይላሉ።

በተለይ ሕመምና የመኪና አደጋ ሰዎችን ለከፍተኛ ጉዳት እየዳረጉ ባለበት ጊዜ ብዙ ሰዎች ሞት የማይቀር ዕጣ ፈንታቸውና ምንጊዜም ቅርብ መሆኑ ይለማቸዋል። ስለዚህ ውሎ አድሮ የሚከሰተው የኤድስ አደጋ አስፈሪነት በግላቸው ብዙም አያስጨንቃቸውም። የዛሬ ሴስኝነታቸው ውጤቱ ኤድስ መሆኑ ለሚመጡት ብዙ ዓመታት ላይረዱት ይችላሉ። ከጊዜውም መርዘም የተነሣ መጥፎ ጠባያቸው የሚያስከትለው መዘዝ እንዳለ አይታያቸውም። አንድ ወጣት ሰው እንዲህ አለኝ፡-

«በሚመጡት ዐሥር ዓመታት ውስጥ ልሞት እችላለሁ፤ ስለዚህ ስለ ኤድስ በማሰብ ለምን እጨነቃለሁ። ይልቁን ከመሞቴ በፊት በተቻለኝ መጠን ራሴን ማስደሰት እፈልጋለሁ።»

ከሥራ ባልደረባው ጋር ዛሬ ወሲብ የፈጸመ ሰው በሚመጣው ሳምንት በኤድስ ሕመም ቢሞት ይህ

ኢግብረገባዊው ጠባዩ ያስከተለው መዘዝ እንደ ሆነ ግልጽ ይሆናል። ይሁን እንጂ ኤች አይ ቪ ቀስ እያለ አድቅቆ የሚገድል በሽታ ነው። ለዓመታት ሊቆይ ስለሚችል የሴስኝነት መዘዞች ይህን ያህል የሚያሳስቡ አይሆኑም። ከዛሬ ሦስት፣ ስድስት ወይም ዐሥር ዓመት በፊት የተፈጸመ ነገር ዛሬ ሞትን አስከትሏል ብሎ መናገሩ ሰዎች ላይረዱት ይችላሉ።

ስሕተት የሆነ መረጃ

ስለ ኤድስ እናውቃለን ብለው የሚያስቡ ሰዎች ብዙ ጊዜ ያላቸው የተላላተ መረጃ ሊሆን ይችላል። አንዳንድ ጊዜ አጉል ታሪክን ይሰማሉ፤ ይህንም እውነት ነው ብለው ያምናሉ። ለምሳሌ በአንዳንድ ጋዜጦች ላይ በቅርብ ጊዜ ይፋ የሆነውን አሉባልታ ሊያምኑ ይችላሉ፤ ይኸውም ፈርጆ ብዙ የሆነ ብሔራዊ ኩባንያ አፍሪካውያንን ለማጥፋት ሲል በንጽሕና መጠበቂያ ፎጣዎች (ናፕኪኖች) ላይ የኤድስ ቫይረስን አሠራጭቶአል የሚለውን ሊሆን ይችላል። ወይም ምዕራባውያን አፍሪካውያንን ለማጥፋት ኤች አይ ቪን በማጅራት ገትር ወይም በፖሊዮ ክትባት ውስጥ ያስተላልፋሉ የሚለውን ተመሳሳይ ውሸት ሊያምኑ ይችላሉ።⁷⁶

በሌላ አንጻር ደግሞ አንዳንድ ሰዎች በማኅበራዊ ግንኙነት ውስጥ በሚደረጉ ንክኪዎች ወይም በወጣ

⁷⁶BBC World Service, March 2000 and January 2004

የሚሠራጩ በመሆኑ፤ በሰታውን ለመግታት ማንም ሰው ምንም ማድረግ አይችልም የሚለውን ውሸት በቀላሉ ያምናሉ። አንዳንዶቹ በኤድስ እንድሞት የእግዚአብሔር ፈቃድ ወይም የአላህ ፈቃድ ከሆነ የእርባ ቀን ዕድሌ ነውና ምንም ማድረግ አይቻልም ብለው ስለሚያስቡ የባሕርይ ሰውጥ ለማድረግ አይፈልጉም።

አንዳንዶች ጤነኛ ከሚመስሉ ሰዎች ጋር ወሲብ ቢፈጽሙ፤ ኤች አይ ቪ አይተላለፍብንም ብለው ያስባሉ። በደንብ በልተው ያማረባቸው፤ ጥሩ የለበሱ፤ ሀብታም ወንዶችና ሴቶች ከኤች አይ ቪ ቫይረስ ጋር የሚኖሩ ሊሆኑ ይችላሉ። ከእነዚህ ከአንዳቸው ጋር አንድ ጊዜ የወሲብ ግንኙነት መፈጸም በቫይረሱ ለመያዝ በቂ ይሆናል። ይህም ከኤድስ ደረጃ ላይ ደርሶ ካለ ዕድሜያችሁ ለሞት ይዳርጋችኋል።

አንድ ሰው ተሳስቶ፤ «ሚስት ካለችህ ይህ በሽታ ሊተላለፍብህ አይችልም» አለች።

ብዙ ወጣቶች እነርሱን ከአንጉል ባሕርይ ለመመለስ ወላጆቻቸው ኤድስን ማስበርገጊያ መሣሪያ አድርገው ይጠቀሙበታል ብለው ያስባሉ። በሽታው በአህፅርተ ቃል የሚጠራበት «ኤድስ» የተባለው ስያሜ፤ «ወሲብ እንዳይፈጸም ለማድረግ የአሜሪካን ፈጠራ» (American Invention to Discourage Sex) እንደሆነ የሚያመለክት ነው በማለት ይገልጻሉ። አንዳንዶች ኤድስ የአፍሪካን ሕዝብ ብዛት ለመቀነስ ወይም ሰዎች ልጅ እንዳይወልዱ

ለማስፈራራት ሲባል በበለጸጉ ምዕራባውያን አገሮች ወደ አፍሪካ እንዲገባ የተደረገ ቫይረስ ነው ይላሉ። ይህንንም ባለፉት ዓመታት ብዙ ጊዜ ሲጠቀስ ሰምተናል።

በወጣትነት ዕድሜ ያሉት የፅንሰ መከላከያ ክኒን ቢጠቀሙ ኤች አይ ቪ አይተላለፍባቸውም የሚል አስተሳሰብ ያላቸው አንዳንድ ሰዎችም አሉ። እውነቱ ግን የፅንሰ መከላከያ ክኒን እርግገናን ይከላከል እንደሆነ ነው እንጂ በኤች አይ ቪ ከመያዝ ግን ሊያድን አይችልም።

ስለ ኮንዶም በስፋት ማስታወቂያ በመነገሩ ብዙዎች ኮንዶም ምንጊዜም ኤድስን ይከላከላል የሚል የተሳሳተ አስተሳሰብ አላቸው። በመሠረቱ የኮንዶምን ጥቅም ከሚገባው በላይ ከፍ አድርጎ ማቅረብ አስተማማኝነት የሌለው ዋስትና በመስጠት ወጣቶች ወሲብ እንዲፈጽሙ ስለሚያደፋፍር ለኤድስ ሥርጭት ዋና መሣሪያ ሊሆን ይችላል። የኮንዶም ጉዳይ ወደ ኋላ ባሉት ምዕራፎች ላይ እንደገና ተነስቶ ሐሳብ ይቀርብበታል።

ሌሎች ብዙ በሽታዎች በቫይረስ እንደ መጡ የኤድስም ምክንያት ቫይረስ ለመሆኑ የቀረበውን የተጨበጠ ማስረጃ ከማመን ይልቅ አሁንም ኤድስ በርግማን ወይም በመተት የመጣ ነው የሚል የተሳሳተ አስተሳሰብ ያላቸው ብዙዎች ናቸው።

የወላጆች ዝምታ

የውሸት አባት ዲያብሎስ እውነትን ይጠላል። ኤድስን ለማሠራጨት ከሚጠቀምባቸው መሣሪያዎች

አንዱ ወላጆች ስለ ወሲብ ከልጆቻቸው ጋር እንዳይወያዩ መከልከል ነው። በዚሁ ጉዳይ ላይ ከልጆቻቸው ጋር እንዳይወያዩ ፍርሃት ይለቅባቸዋል፤ ወይም ጭንቀት ውስጥ ይከታቸዋል። ልጆቻቸው ስለዚህ ጉዳይ ያውቁ ዘንድ አያስፈልጋቸውም፤ ወይም በራሳቸው ጥረት ይማሩታል የሚለውን ውሸት ይነግራቸዋል።

ብዙ ጊዜ ከወጣቶች ጋር በምንገናኝበት ጊዜ ልጅ እንዴት እንደሚረገዝ ወይም ኤድስን ጨምሮ በወሲባዊ ግንኙነት ልዩ ልዩ በሽታዎች እንዴት እንደሚመጡ ማንም እንዳልገለጸላቸው እንረዳለን። ከእነዚህም ወጣቶች ብዙዎች ወላጆቻቸው ከሚኖሩበት አካባቢ ርቆ በሚገኝ አዳራትምህርት ቤት የሚማሩ ናቸው።

ወላጆች ሴት ልጆቻቸውን የወጣት ወንዶችንና የዐዋቂ ሰዎችን የሚያባብሉ ቃላት፣ እንዴት መቋቋም እንዳለባቸው መመሪያዎችን ሰጥተዋቸው ያማያውቁ ይመስላል። ወይም ይህን ያደረጉት አንዳንድ ጊዜ ሊሆን ይችላል። እንደዚሁም አብዛኛዎቹ አባቶች ወንድ ልጆቻቸውን ልጃገረዶች ሲያሸኩረውሟቸው ወይም ሌሎች ወንዶች ሊያማግጧቸው ሲፈልጉ በወሲባዊ ድርጊት የመጠመድን ፈተና እንዴት መቋቋም እንደሚገባቸው አላስተማሩም።

እኛ ወጣቶቻችንን ስለ ደኅንነታቸው እጅግ ከሚያስቡና እነርሱን ለመርዳት ደስ ከሚላቸው ወገኖች መመሪያን ሳያገኙ፣ ከሌላው ጋር ግንኙነት እንዲፈጥሩ

እንዲሁ እየተውናቸው ነው። በአሁኑ ጊዜ ወጣቶች ወሲባዊ ግንኙነት ማድረግን አስመልክቶ ትላልቅ ጫናዎች እያጋጠሟቸው ነው። ከወላጆቻቸው ጥቂቶቹ ልጆቻቸው የገጠሟቸውን ጫናዎች ተጋፍጠው ይሆናል። እነዚህ ተወዳጅ ወጣቶች የሚያጋጥሟቸውን ጫናዎች እንዴት መቋቋም እንዳለባቸው እኛ በበቂ ሁኔታ እያገዝናቸው አይደለንም።

ወሲብንና ኤድስን

አስመልክቶ ከልጆቻቸው ጋር እንዴት መነጋገር እንዳለባቸው የማያውቁ የተማሩ ወላጆች አጋጥመውናል።

የሚመጣውን ትውልድ የምናድን ከሆነ፣ ስለ እነዚህ ጉዳዮች ለመነጋገር ፈቃደኞች መሆን አለብን።

ከእነዚህ ውስጥ አንዱ ወሲብን አስመልክቶ ለደረሱ ልጆችዎ ማድረግ የቻላቸው ነገር ቢኖር፣ አንብበውት ስለዚህ ጉዳይ ጥያቄ ይጠይቁኛል በሚል ተስፋ፣ መለስተኛ ጥራዝ ያሉትን መጽሐፍ በሚታይ ቦታ ላይ ማስቀመጥ ነው። መጽሐፉ ግልገሎች ስላሏት ድመት የሚያወሳ ነበር። ነገር ግን ወጣቶቹ መጽሐፉን ጉዳይ አላሉትም፤ በዝምታ ተወጠው የቀሩት ጥያቄዎቻቸውም ከቶ አልተመለሱም ነበር።

የእኛን አገር ጨምሮ በየትኛውም አገር የሚገኙት ብዙ ወላጆች ከልጆቻቸው ጋር ስለ ወሲብ ለመነጋገር ድፍረቱ የላቸውም፤ ስለዚህ ስለ ኤድስም ከልጆቻቸው ጋር መነጋገሩ ከቶ የማይቻል ነገር ይሆንባቸዋል። ለመጀመሪያ

ጊዜ ሰውነት በጎፍረት ሳይሸማቀቅ ስለ ወሲብ በግልጽ ለመነጋገር የሚያስችሉ ቃላት የሉም፤ ስለዚህ ድንቁርና የበላይነትን ያገኛል። ከዚህም የተነሣ ወጣቶቻችን ወደ ሞት መጋዛቸው ይቀጥላል። ይህም የምንወዳቸውን ልጆቻችን ወደ ብርሃን በመምራት ፈንታ በጨለማ ውስጥ እንዳሉ እየተውናቸው ነው ማለት ነው።

የሚመጣውን ትውልድ ለማዳን የምንፈልግ ከሆነ፤ ስለ እነዚህ ጉዳዮች ለመነጋገር ፈቃደኞች መሆን አለብን። ኤድስን በሚመለከት ማንኛውንም ፈራ ተባ ማለትን ወይም መሸማቀቅን ወደ ጉን ትተን፤ ስለ ወሲብ በግልጽ መነጋገር አለብን። ከወጣቶቻችን ጋር ተገቢ የሆነውን ነገር መነጋገር እንድንችል ኤድስ እያደረሰ ያለው ቀውስ ሐሳባችንን እንድንለውጥ ያስገድደናል። መጽሐፍ ቅዱስ ወላጆች ልጆቻቸውን በሚሄዱበት መንገድ ሊመሯቸው እንደሚገባ በሽመገሉም ጊዜ ከዚያ ፈቀቅ እንደማይሉ ይናገራል (ምሳሌ 22÷6)። ስለ ድመትና ስለ ግልገሎቿ ከሚናገረው መጽሐፍ ይልቅ እንዲህ ያለው ትምህርት ወይም ሥልጠና ከእኛ ይጠበቅብናል።

ኢያሱ በኤድስ ተይዞ በሞት አፋፍ ላይ የሚገኝ ወጣት ነበር። በዐሥራዎቹ ቤት ዕድሜ ውስጥ እያለ ከአምልኮ በኋላ አንዳንድ ልጃገረዶች ከእርሱ ጋር ለመጫወት ወደ ቤት መጥተው እናቱ እንዴት እንደገረፉት ሲናገር ሰምቼዋለሁ። እርሱና ልጃገረዶቹ

ያደረጉት ነገር ቢኖር በእንግዳ መቀበያው ክፍል መጫወት ብቻ ነበር። ወደ ኋላ ዘወር ብሎ ሲያስታውስ፤ እናቱ ያን ጊዜ ለማድረግ የሞከሩት፤ ስለ ወሲብ ዕውቀት ለማስጨበጥ እንደ ነበር ተረድቶ የሚናገረው አሁን ነው፤ በዚያን ጊዜ አሳስተዋለም። ኢያሱ በመቀጠል እናቱ ከጋብቻ በፊት የወሲብ ግንኙነት መፈጸም ምን ዐይነት ዐደጋ እንደሚያስከትል ለልጃቸው እንዴት መንገር እንዳለባቸው ያለማወቃቸውና እርሱን ከመግረፍ ይልቅ ሌላ የተሻለ መንገድ ቢያውቁ ኖሮ አሁን በኤድስ ተይዞ ወደ ሞት አፋፍ ላይደርስ ይችል እንደነበረ ተናገረ። እንዴት የሚያሳዘን ነገር ነው።

ወላጆች ሆይ፤ ልጆቻችን በኤድስ እንዳይሞቱ ለመታደግ፤ ስለ እነዚህ ነገሮች ከእነርሱ ጋር እንነጋገር ዘንድ ዕዳ አለብን። እግዚአብሔር እነርሱ ለእኛ ዐደራ በሰጠን የዕድሜ ዘመናቸው ሁሉ፤ ልጆቻችንን እንድናስተምር ይፈልግብናል። ከቤት ውጭ የሚያጋጥማቸውን ፈተና ይቋቋሙ ዘንድ እንድናዘጋጃቸው ይፈልጋል።

ከጸሐፊዎች አንዱ ከጋብቻ በፊት ወሲብ መፈጸም አያስፈልግም የምንልባቸው ዐሥር ዐበይት ምክንያቶችን የያዘ አነስተኛ ጥራዝ ያለው መጽሐፍ ጽፎአል። ይህ መጽሐፍ ትናንሽ ልጆችንና ወጣቶችን በማስተማር ለሚገጥማቸው ችግርና ፈተና ራሳቸውን እንዲያዘጋጁ

TELE
GROSS MISCONCEPTIONS
WHY YOU SHOULD
SAY NO
TO SEX
BEFORE MARRIAGE

ለማድረግ ለሚፈልጉ ወላጆች ጠቃሚ ሲሆን ይችላል። መጽሐፉ በገበያ ላይ የዋለ ሲሆን፤ አገር ውስጥ ካሉ መጽሐፍ መደብሮች ወይም ከውጭ አገር በተለይም «አፍሪካ ክርስቲያን ቴክስት ቡክስ» ከሚለው መጽሐፍ መደብር ማግኘት ይቻላል።

ከሥልጣንና ከጾታ ጋር የተያያዙ ባህላዊ ጉዳዮች

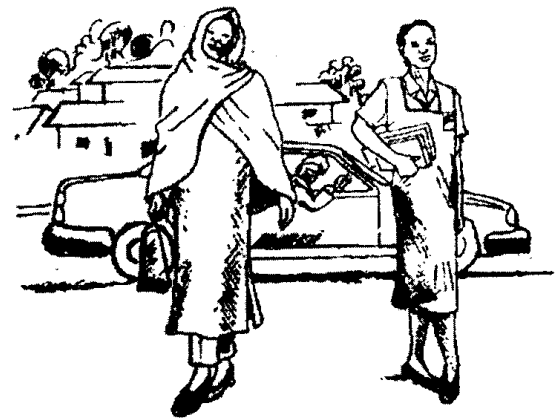
ብዙ ጊዜ የአፍሪካ ባህል በልጃገረዶች ላይ የበታችነት ስሜት ይፈጥራል። ለልጃገረዶች የወንዶችን የወሲብ ጥያቄ አይሆንም ብለው ለመመለስ ቀላል አይደለም። ወጣት ልጃገረዶች የቱን ያህል ለፈተናና ለችግር የተጋለጡ መሆናቸውን እያወቁን ትምህርት (ሥልጠና) ሳንሰጣቸው፤ ዕውቀት ሳንስገበያቸው፤ ኤድስን በመከላከል ረገድም ብርቱ ውሳኔ አድርጎ የመኖር አስፈላጊነትን ሳንነግራቸው እንዲሁ ብንተዋቸው ጭካኔ

ይሆንብናል፤ ከባድ ጸጸትም ውስጥ ይከተናል። ጥበቃ ያደርጉላት ዘንድ ወላጆቿ ቤተ ክርስቲያኗና ማኅበረሰቧ ያስፈልጓታል።

ልጃገረዶችን ወደ ችግር የሚመሯቸው ከንቱ ውዳሴዎችና ሽንገላዎች አንዳንድ ጊዜ ከመምህራኖቻቸው ሳይቀር ሊመጡ ይችላሉ። ደግሞም ለተደረገላቸው ወሲባዊ ውለታ አያሌ ጊዜያዊ ደስታን ከሚያመቻቹ መኪና ካላቸው ሽማግሌ ወንዶች ሊመጣ ይችላል። እነዚህ ልጃገረዶች ከወላጆቻቸው ቤት ርቀው ሲኖሩ፣ ለተመገቡት ምግብና ለተገዛላቸው የሚያምር ልብስ ሲሉ የወሲብ ጥያቄን የመቀበል ፈተና ውስጥ ይገባሉ።

ባለፉት ዓመታት ከሴተኛ አዳሪዎች ጋር ሲማግጡ የነበሩት ወንዶች⁷⁷ አሁን ደግሞ ትምህርት ላይ የሚገኙ ልጃገረዶች ከኤድስ ነጻ ናቸው በሚል ግምት እነርሱን በማደን ላይ ይገኛሉ። በአንዳንድ አካባቢዎች አንድ ኤች አይ ቪ ያለበት ሰው ከድንግል ልጃገረድ ጋር ወሲብ ቢፈጽም፣ የያዘው ኤች አይ ቪ ይጠፋል የሚል ከንቱ እምነት ስላለ፣ ከዚህ አንጻር ድንግል የሆኑ ልጃገረዶችን የሚያጠምዱ አሉ።

በተለይ ወጣት ልጃገረዶች ለአደጋ የተጋለጡ ናቸው፤ ብዙ ጊዜ በሚያሳዝን ሁኔታ በኤች አይ ቪ ⁷⁸ቀደም ሲል ዝሙት አዳሪዎች በመባል ይታወቁ ነበር፤ አሁን ግን ሴተኛ አዳሪዎች ተብለዋል

የሚያዙት፣ «ውብ» እና ታዛዥ የሆኑት ወጣት ልጃገረዶች ናቸው። «ውብ» እና ታዛዥ እንደ መሆናቸው መጠን ታላላቆች የሚሉትን በተለይ ትእዛዙን የሚሰጠው ወንድ ከሆነ፣ ሁሉን ይፈጽማሉ። «በይሉኝታ ሳይያዙ አቋማቸውን በግልጽ የሚናገሩና ኮስታራ የሆኑ ልጃገረዶች ከዚህ አደጋ ሊተርፉ ይችላሉ። እንደዚህ ያሉ ልጃገረዶች «እምቢ» ለማለት የላቀ ችሎታ አላቸው።

አንዲት ልጃገረድ ያለ ዕቅድ በሚመጣ እርግዝና ወይም በወሲባዊ ግንኙነት በሚተላለፍ በሽታ የተነሣ ችግር ውስጥ የምትገባው፣ እርሷን መንከባከብ የነበረባቸው

ሰዎች ብዙ ጊዜ ኅላፊነታቸውን ባለመወጣት በቀላሉ የምትጠቃ ዐቅመ ቢስና ከላላ ቢስ አድርገው ስለ ተዋትነው። ይሁን እንጂ ወቀሳው የሚሰነዘረው በእርሷ ላይ ብቻ ነው። ክርስቲያን ወላጆችና ቤተ ክርስቲያን ይህ አሳዛኝ ሁኔታ እንዳይደርስባት ለማድረግ የሚያስችል አመች ሁኔታ አላቸው፤ ምን ለማድረግ እንደሚቻል ለማሳየትም ከፍተኛ ኅላፊነት አለባቸው። የእግዚአብሔር አገልጋዮችና ክርስቲያን ወላጆች የእግዚአብሔርን ቃል መሠረት በማድረግ ስለ ወሲብ ልጆቻቸውን ማስተማር አለባቸው። የተበላሽ ግብረገባዊ ሁኔታ በሚታይበት በዚህ ጊዜ የምናስተምራቸው ነገር፣ ሕይወታቸውን ሊያድን ይችላል።

እግዚአብሔር ለከፍተኛ ዓላማና ትርጉም ላለው ሕይወት የፈጠራቸው መሆኑን ለወጣቶቻችን ግልጽ ማድረግ አለብን። ለኤድስ ወረርሽኝ ውጤታማ የሆነው የመከላከያ ስልት ወደ ሞት የሚያደርሰውን ጠባይንና ግብረ ገባዊ ዕውቀት ማጣትን ለመፋለም የሚያስችለውን እውነት ያካትታል።

ኅፍረት፣ መገለል፣ ፍርሃትና መካድ

የወሽት አባት የሆነው ዲያብሎስ የኅፍረትና የፍርሃትም አባት ነው። እግዚአብሔር ጸጋውንና ፍቅሩን ሊያፈስልን ሲወድ፣ ጠላት ግን መጥፎዎችና ርባናቢሶች ናችሁ እያለ ወሽትን በመንገር፣ ሁለንተናችንን ኅፍረት በኅፍረት ሊያደርግ ይፈልጋል። ሥቃይና ቅጣት ብቻ እንደ

ቀረልን ወሽትን በመንገር እንዲሁም የእግዚአብሔርን ፍቅርና ኅይል እንድንጠራጠር በማድረግ በእኛ ላይ ፍርሃትን መፍጠር ይወዳል።

ሰዎች ኤች አይ ቪ ያለባቸው መሆናቸውን ሲያውቁ፣ ብዙ ጊዜ ከፍተኛ ኅፍረትና ፍርሃት ይሰማቸዋል። ለራሳቸው እንኳ ሳይቀር ሕመማቸውን ሊክዱና ከሌሎችም ሊሰውሩ ይሞክራሉ። ያሉበትን ሁኔታ አምነው መቀበል አይፈልጉም፤ ምክንያቱም ከቤተሰቦቻቸው ሊገለሉ፣ ሥራቸውን ሊያጡ፣ በጉረቤቶቻቸው ዘንድ ተቀባይነትን ላያገኙ ከዚህም በባለ ደግሞ በአንዳንድ ቦታ እንደ ተደረገው ሁሉ፣ በድንጋይ ተወግረው ሊገደሉ ይችላሉ። ብዙ ሰዎች ኤድስ ያለባቸውን ሰዎች የተዋረዱ፣ የሚያሳፍሩ፣ እግዚአብሔር የቀጣቸውና የአንድ ሰው ርግማን የደረሰባቸው አድርገው ይመለከቷቸዋል። ሌሎች ደግሞ ኤድስ ያለባቸውን ሰዎች የተበከሉ፣ የቆሸሹ፣ ክብርና መብት የሌላቸው አድርገው ያዩዋቸዋል። እንዲያውም አንዳንድ ሰዎች መንግሥት እነዚህን ኤች አይ ቪ/ኤድስ ያለባቸውን ሕመምተኞች በተለየ ቦታ ምናልባትም በሆስፒታል ውስጥ አግልሎ ማኖር አለበት የሚል ሐሳብ ይሰነዝራሉ። አንዳንዶች ደግሞ ኤድስ ያለባቸው ሰዎች መከላከል አለባቸው እስከ ማለት ድረስ ሐሳብ ያቀርባሉ።

ሰዎች ስለ ኤድስ በግልጽ የማይናገሩበትን ምክንያት ተጠይቀው ሲመልሱ «አሳፋሪ በሽታ ነው፤ ስለ ሕመሙ

የሚነጋገሩ ከሆነ፤ ሕመሙ ይይዛቸዋል።⁷⁸ ብለው ይናገራሉ። አንዲት ሴት፤ «ወላጆቼ ስለ እኔ ያዘኑ መስለው ይታያሉ፤ ከዚያም ከእኔ ሸሽተው ይሄዳሉ» አለች። በአንዳንድ የአፍሪካ አገሮች ሰው ሁሉ ስለ ኤች አይ ቪ/ኤድስ ያለው አስተያየት ምን እንደ ሆነ ለማወቅ በተካሄደ ጥናት ከ60 በመቶ የሚበልጡት መላሾች ኤች አይ ቪ ካለበት ሻጭ ከቶ ዕቃ እንደሚይዝ ገልጸዋል።⁷⁹

አስተሳሰባችንና ተግባራችን የእግዚአብሔርን ጸጋ፤ ምሕረትና ፍቅር ወይም ከዚህ የተለየ ነገር ያንጸባርቅ እንደ ሆነ ራሳችንን መጠየቅ አለብን። ጌታ ኢየሱስ ሕመምተኞችን፤ ለምጸሞችንና ኅጢአተኞችን እንዴት እንደ ተቀበላቸው ልብ ይበሉ። በበሽታ የሚሠቃዩት ኅፍረት እንዳይሰማቸውና ሕመማቸውንም እንዳይደብቁ ለማድረግ በእግዚአብሔር ጸጋ አእምሮአችንን እንድናድስና አስተሳሰባችንን እንድንለውጥ ያስፈልገናል። ይህን ካላደረግን፤ «ኅጢአተኛን» እንዳወገዙት ፈራሳውያን ነን፤ ከዚህም የተነሣ የእግዚአብሔርን ይቅርታ ከቶ አላወቅንም ማለት ነው።

ከቅርብ ዓመታት ወዲህ ኤች አይ ቪ ያለባቸው

ሰዎች፤ ጭካኔ በተሞላበት ሁኔታ እንደሚያዙ የተለያዩ ታሪኮች በመስማት ላይ ነን።

- ከቤተሰብ አባላቱ ውስጥ አንዱ በኤች አይ ቪ በመያዙ፤ የቤት ባለቤቶች ቤተ ሰቦችን ከቤታቸው አስወጥተዋል።
- እናታቸው በቫይረሱ በመያዟ ምክንያት ትምህርት ቤቶች ልጆችን ወደ ቤታቸው እንዲመለሱ አድርገዋል።
- ቀጣሪዎች ሠራተኞቻቸውን ኤች አይ ቪ ወይም ኤድስ ስላለባቸው ከሥራ አሰናብተዋል።
- በኤች አይ ቪ የተያዘ ከላሽ ወደ ፍርድ ቤት መግባቱ ጉዳት ያመጣ ወይም አያመጣ እንደ ሆነ ለመወሰን፤ የከፍተኛ ፍርድ ቤት ዳኛ የፍርድ ቤት ሂደትን ማስቆማቸው ተዘግቦአል።⁸⁰

የመጨረሻው ምሳሌ እንደሚያሳየው፤ አንዳንድ በጣም የተማሩ ሰዎች እንኳ ሳይቀሩ፤ ኤድስ ምን እንደ ሆነና እንዴት እንደሚሠራጭ አያውቁም። በዚህም ምክንያት በመለስተኛ ዕውቀት ደረጃ ላይ የሚገኙ ሰዎች ባላቸው ፍርሃት ላይ ተጨማሪ ፍርሃት አክለዋል።

⁷⁸Beacon of Hope Survey of TEKAN-related churches, July/August 2001, unpublished. TEKAN, Jos, Nigeria.

⁷⁹International Centre for Research on Women, "Unraveling the Complexities of HIV related Stigma and Discrimination in Sub-Saharan Africa," November 2002.

⁸⁰Chinua Akukwe, "AIDS in Nigeria: The Clicking Time Bomb," 2001. <http://www.afbis.com/analysis/aids-nigeria.htm>. Dr Akukwe is former Vice-Chairman of the National Council of International Health based in Washington DC.

አንዲት ወይዘሮ እንዲህ በማለት ነገረች፤ «የምግብ ሳህኔን ይገፍ ከጓደኞቼ አጠገብ ሄጄ ስቀመጥ እነርሱ ከመቀመጫቸው ተነሥተው ይሄዳሉ፤ ከዚያም ከአግዳሚው ወንበር ላይ የተቀመጥሁት ብቻየን ሆኖ አገኘዋለሁ፤ ሁሉም ከእኔ ሸሽተው ይሄዳሉ፡፡»

አንዲት ሌላ ወጣት ሴት እንዲህ አለች፤ «እናቴ ኤች አይ ቪ እንዳለብኝ ካወቀች ወዲህ፤ ጥሩ ምግብና መድኃኒት ማምጣቱን ትታለች፡፡ ሌላው ቀርቶ ለፓናዶል (ለፓራሲታሞል) መግዣ የሚሆን ገንዘብ ስጠይቃት እንኳ ምንም ገንዘብ የለኝም ትላለች፡፡»

ብዙዎቹ የእኛ አብያተ ክርስቲያናት፤ ጋብቻ ከመፈጸሙ በፊት፤ የኤች አይ ቪ ምርመራና የርግዝና ምርመራ ውጤት ይጠይቃሉ፡፡ ወጣቶች በቤተ ክርስቲያን ጋብቻን ለመፈጸም ይፈልጋሉ፤ ሆኖም ግን በኤች አይ ቪ የተነሣ የሚደርሰውን መጥፎ ስምና ከጋብቻ በፊት የሚመጣውን እርግዝና ስለሚፈሩ አንዳንዶቹ የውሸት የኤች አይ ቪና የርግዝና ምርመራ ውጤት ይሰጧቸው ዘንድ ለላቦራቶሪ ባለሙያዎች ጉቦ ይሰጣሉ፡፡ ለጋብቻቸው ዕለት የሚያስፈልገውን ከእርግዝና ነጻ የመሆንን የምስክር ወረቀት ለማግኘት ሲሉ አንዳንዶች ከሕሳኑ አልፎ ለራሳቸው ሕይወት አደገኛና አሳዛኝ የሆነውን ውርጃ ያስደርጋሉ፡፡⁸¹

⁸¹ አንዳንድ ጊዜ ውርጃ የተደረገ መሆኑ ከሳምንታት በኋላ ይደረስበታል፤ ይኸውም ሴትዮዋ የተጠየቀውን የርግዝና ምርመራ

ብዙዎቹ ውርጃዎች የሚካሄዱት ሕጋዊ ባልሆነ መንገድ ነው፤ ብዙ ጊዜ የሚጠቀሙበት መሣሪያ በሚገባ ያልተቀቀለ በመሆኑ ኤች አይ ቪንና ሌሎች በሽታዎችን ያስከትላል፡፡ በውርጃ ሳቢያ የመጣው በሽታና ውርጃውን ለመፈጸም በዘፈቀደ የተከናወነው አሠራር፤ መኻንነትን ሊያስከትል ይችላል፡፡ ጋብቻን በቤተ ክርስቲያን ለመፈጸም ሲባል በማሕፀን ውስጥ ያለውን ልጅሽን ሕይወት ማጥፋት እንዴት የሚያሳዝን ነው፡፡ የገደልሽው ሕፃን መውለድ የምትችዱው ልጅ እርሱ ብቻ ቢሆን የቱን ያህል የሚያሳዝን ነው፡፡ በቤተ ክርስቲያን ውስጥ ጋብቻን መፈጸም ትክክለኛ ባልሆነ መንገድ ይህን ያህል ከፍተኛ ዋጋ መክፈል የሚያስፈልገው ጉዳይ አይደለም፡፡

የቤተ ክርስቲያን መሪዎች፤ በሩካቤ ሥጋ ረገድ ንጢአት ውስጥ የገቡ ጥንዶች፤ እውነተኛ ንስሐ ገብተው ወደ ክርስቶስ አካል ተመልሰው እንዲቀላቀሉ የሚያስችል መመሪያ ማውጣት ይኖርባቸዋል፡፡ አንዲት ሴት በቤተ ክርስቲያን ውስጥ ጋብቻዎች ካልፈጸመች በቀር፤ የክርስቲያን ሴቶች ኅብረት አካል እንድትሆን ብዙ ጊዜ አይፈቀድላትም፡፡ ይህ ለእርሷ ከባድ ቅጣት ነው፡፡ የሚያስፈልጋትን መንፈሳዊ ምግብ ታገኝ ዘንድ፤ ወደ ቤተ ክርስቲያን ኅብረት ለመቀላቀል እንዲፈቀድላት፤ ልጇን

ለማድረግ ስትሄድና ቅሪት ሆና ስትገኝ ነው፤ ይህ የሚሆነውም ምርመራውን ባለ ፅንሰ የሚያደርጉት «ሆርሞኖች» ገና ከማሕፀኗ ባለመጥፋታቸው ነው፡፡

ማስወረድ ወይም ለላቦራቶሪ ባለሙያ ጉቦ መስጠት አለባትን? ያለጥርጥር ከዚህ የተሻለ መንገድ መኖር አለበት።

አንዳንድ አብያተ ክርስቲያናት ሠራተኞቻቸው ኤች አይ ቪ ያለባቸው በመሆናቸው ከሥራ አስናብተዋል። በዓለም ከሚከናወነው መጥፎ ሥራ የሚቃረን መልካም ተግባር እንዳለን የሚገለጽበት ዋነኛው ቦታ ቤተ ክርስቲያን ነው። በኤድስ መያዝ ኅጢአት አይደለም። ብዙዎች በበሽታው የተያዙት በገዛ ራሳቸው ከዓመታት በፊት ለተፈጸመ ነገር ሰዎችን እየቀጣን ነው? ይህም እንኳ ቢሆን ዋናው ጉዳይ አይደለም። ሁላችንም ኅጢአተኞች ነን፤ የእግዚአብሔርንም ትእዛዝ ተላልፈናል። ማናችንም የእግዚአብሔር ፍቅርና ምሕረት የሚገባን ሰዎች አይደለንም። ስለዚህ በሌሎች ላይ ጣታችንን ለምን እንቀስራለን?

ዛሬ ኤች አይ ቪ የሌለብህ መሆንህን ካወቅህ፤ እግዚአብሔርን ስለ ቸርነቱ አመስግን፤ ነገር ግን በበሽታው ከተያዘው ወንድምህ ወይም ከተያዘችው እጎትህ የበለጠ ጻድቅ እንደ ሆንህ አታስብ። ምናልባት አንተም ሕይወትህን ለክርስቶስ አሳልፈህ ከመስጠትህ በፊት በነበረው ጊዜ በዝሙት ኅጢአት ወድቀህ ሊሆን ይችላል። አንድ ሰው በልቡ አይቶ ከተመኘ ዝሙት የፈጸመ መሆኑን ኢየሱስ

እንዳስተማረ ልብ በል። ኤች አይ ቪ ከሃያ ወይም ከሠላሳ ዓመት በፊት ኖሮ ቢሆን ወይም፤ «በልብ በተፈጸመ ዝሙት» ቢተላለፍ ኖሮ ብዙዎቻችን እንያዝም ነበርን?

ኢየሱስና ኅጢአተኞች

ቫይረሱ በዚያ ጊዜ ቢኖር ኖሮ፤ ጌታ ኢየሱስ አብሮአቸው የበሉና የተንከባከባቸው ብዙዎች በኤች አይ ቪ የተያዙ ወይም በኤድስ ምክንያት ከሞት አፋፍ ላይ የደረሱ ሰዎች ሊሆኑ ይችሉ ነበር። ኢየሱስ ከችግረኞች አልሸሸም።

ሰዎች በንቀት የኅጢአተኞች ወዳጅ አሉት (ሉቃ 7÷34)። ኢየሱስ እዚህ ቢኖር ኖሮ ኤድስ ላለባቸው ሰዎች ልዩ ክብካቤ ያደርግላቸው ነበር።

አንድ ሰው በዝሙት የተነሣ በኤች አይ ቪ ቢያዝ እንኳ መጥፎ ስም ሰጥተን ልንጠላው አይገባም፤ ምክንያቱም ኢየሱስ ኅጢአተኞችን ይወዳል፤ ለእኛ ብቻ ሳይሆን ለእነርሱም ሞቶአል!⁸² ምሕረት ጸጋና ቤዛ በምንሰብከው ወንጌል ውስጥ አስደናቂ እውነቶች ናቸው። ርግጥ ነው አንድ ሰው በኅጢአት መኖርን ቢቀጥልበት ወይም ብትቀጥልበት እነርሱን ለማቅናትና እንዲመለሱ

⁸²ኢየሱስም የሚናገሩትን ሰምቶ፤ «ሐኪም የሚያስፈልጋቸው ሕመምተኞች እንጂ ጤነኞች አይደሉም፤ እኔ ኅጢአተኞችን እንጂ ጻድቃንን ወደ ንስሐ ልጠራ አልመጣሁም» (ማርቆስ 2÷17)።

ለማድረግ ይገሠጹ ዘንድ ያስፈልጋል። ብዙ ጊዜ ችግሩ ቀረብ ተብሎ ሲታይ ሰውየው በገጢአት የተጓዘበት ሁኔታ የቆየና አሁን ግን አግብቶ በክርስቶስም አምኖ የእምነት ሕይወት የሚኖር ሰው ሆኖ ይገኛል። ከዓመታት በፊት ለተፈጸመ ነገር ሰዎችን እየቀጣን ይሆን?

ታዲያ ኤች አይ ቪ ያለባቸው ሰዎች ሕመሙ ያለባቸው መሆኑን ለሰው መንገር ቢያፍሩ ይህ የሚያስገርም ነው? ከኤድስ ጋር ተያይዞ የሚመጣውን ውርደትና መገለል አይፈልጉም፤ ስለዚህ ለማንም አይናገሩም። ከዚህም የተነሣ አንዳንዶች በአኗኗራቸው ሁኔታ ቫይረሱን ወደ ሌሎች እያስተላለፉ፤ ከዚህ ቀደም የሚያደርጉትን በመፈጸም ይቀጥላሉ።

ከኤድስ ጋር ተያይዞ በሚመጣው ጎፍረት የተነሣ፤ አንድ ቤተ ሰብ የሚወደው ሰው ከመሀከሉ በኤድስ የተነሣ የሞተ መሆኑን የሚገልጸው ከስንት አንድ ነው። አንድ ሰው በምን ምክንያት እንደ ሞተ ቤተ ሰቡን ብትጠይቁ በሳንባ ምች፤ በሳንባ ነቀርሳ ወይም በወባ የተነሣ ነው ይላሉ። በመቀጠልም፤ «ውጊያ ነው፤ አንድ ሰው አስደገመበት፤ በዚያ መንደር ያለው ቆሌ ጎይለኛ ነው፤» ወይም «አኅቴ መድኃኒት ስለ ተደረገባት ሞተች» ሊሉ ይችላሉ።

ሰዎች በኤድስ የተያዙ መሆናቸውን የሚክዱበት ሌላው ምክንያት፤ በሽታው በአብዛኛው ከወሲብ ጋር

የተያያዘ በመሆኑ ነው። የኤች አይ ቪ ምርመራ እንዲደረግላቸው ፈቃደኛ ላይሆኑ ይችላሉ። ከዚህ ይልቅ መድኃኒት ስለሌለው በበሽታው የተያዙ መሆናቸውን አለማወቅን ይመርጣሉ። የአንድ ሰው የኤች አይ ቪ ምርመራ ውጤት ቫይረሱ ያለበት መሆኑን ቢያመለክት፤ ሰዎች ሴለኛ ነበር እንደሚሉት ያውቃል። አንዲት ሴት የኤች አይ ቪ ምርመራ ውጤት ቫይረሱ ያለባት መሆኑን ቢያመለክት ሰዎች መጥፎ ሴት ናት እንደሚሏት ታውቃለች። ብዙዎች በኤች አይ ቪ የተያዙ መሆናቸውን ማወቃቸው የአኗኗራቸውን ሁኔታ አይለውጠውም ብለው ያስባሉ፤ ከዚህም የተነሣ «ምርመራ ማድረግ ለምን ያስፈልጋል?» ይላሉ።

ሐኪሞች እንኳ ኤድስ በሚያስከትለው መገለል ወይም ጎፍረት የተነሣ ብዙ ችግር ገጥሞአቸዋል፤ ብዙ ጊዜ በኤድስ የተነሣ የሞተን ሰው አስመልክተው የህልፈት የምስክር ወረቀት መጻፍ አለባቸውና አንድ ሐኪም እንዲህ አለ፤

አንድ በሽተኛ በወባ ወይም በሳንባ ነቀርሳ ወይም በታይፎይድ ሞተ ብዬ እጽፋለሁ እንጂ በኤድስ ሞተ ብዬ በፍጹም አልጽፍም። ይህ የህልፈት የምስክር ወረቀት በሌሎች ሰዎች ሊነበብ ይችላል፤ ቤተ ሰቡም ሌላ ሰው ያወቃቸው መሆኑን ከተረዱ ሁኔታውን ይጠሉታል።

ዶ/ር ቺኑዋ አኩክዌ እንደሚከተለው ጽፏል፡

የተባበሩት መንግሥታት ድርጅት 1.7 ሚሊዮን ናይጄርያውያን በኤድስ ሳቢያ የሞቱ መሆናቸውን የሚገምት ቢሆንም፣ በህልፈት የምስክር ወረቀት ላይ ከኤድስ ጋር የተያያዘውን ሕመም ከማያመለክቱት ሐኪሞች ጀምሮ፣ ተወዳጅ የቤተ ሰብ አባላቸው፣ «ጥቂት ቀን ከታመሙ» በኋላ የሞቱ መሆናቸውን በጋዜጣ ማስታወቂያ ላይ እስከሚያወጡት ሰዎች ድረስ የዝምታው ድባብ የሰፋ በመሆኑ፣ የሚችቹን ቤተ ሰቦች ለመለየት ትቸገራላችሁ። ይህ የዝምታው ባህል በኤድስ የተነሣ ወላጅ አልባ እስከ ሆኑት እስከ 840,000 ናይጄርያውያን ሕፃናት ድረስ ሳይቀር ዘልቆአል።⁸³

ስለ ሌሎች ብዙ አገሮችም ተመሳሳይ ሁኔታ መናገር ይቻላል። አንዳንድ ሐኪሞችና ሌሎች የጤና ሠራተኞች ኤድስን ይፈራሉ። ሐኪሙ የቤተ ሰብ አባላቸው ኤድስ አለበት ብሎ ቢገልጽ፣ ቤተ ዘመዶቹ ሊወስዱ የሚችሉትን ርምጃ ሊፈራ ይችላል። ፍርሃት በኤድስ ዙሪያ ያሉትን አብዛኛዎቹን አመለካከቶች ይቈጣጠራል። ስለዚህ ጎፍረት፣ ምስጢርና አላዋቂነት ዘላቂ ሆነው ይቀጥላሉ።

⁸³Dr Chinue Akukwe, "AIDS in Nigeria: The Clicking Time Bomb," 2001.

በውጭ የሚገኙ ወታደራዊ ጎይሎች

በአፍሪካ አገሮች በሙሉ የጦር ጎይሎች ወደ ውጭ በተላኩ ጊዜ፣ የኤድስ ወረርሽኝ ዕጥፍ ድርብ እንደሚሆን ግልጽ ነው። ዶ/ር አኔ ባይለይ እንደዚህ ይላሉ፡

«ለፍርሃትና ከተለመደው ውጭ ለሆነው ማኅበራዊ ሁኔታ የሚሰጠው ተገቢ ያልሆነ ምላሽ ጤናማ የሆነውን የጠባይ ሁኔታ ያፋልሳል። በወሲባዊ ጉዳይም ላይ ገደብ የለሽና ልቅ የሆነ አካሄድን ያስከትላል። ብዙ ሰዎች ሕይወት አጭርና ዋስትና የሌለው መሆኑን ይረዳሉ፤ መጠጥ ወይም ወሲብ መሸሽጊያ አድርገው በመጠቀም ከችግራቸው ለማምለጥ ይሞክራሉ። ድንገት በተፈጸመ ወሲባዊ ግንኙነት ኤች አይ ቪ ሊይዝ እንደሚችል ሰዎች ቢያውቁም እንኳ፣ ከአምስት ዓመት በኋላ ሊያጋጥም የሚችለው የኤድስ አደጋ ነገ በጦርነት ውስጥ ሊያጋጥም ከሚችለው ከመሞቱ አደጋ ጋር ሲነጻጸር፣ ቊጥር ውስጥ የሚገባ መስሎ አይታይም፤ ስለዚህም በግድለሽነት ይታለፋል።⁸⁴

ለምሳሌ ናይጄርያ የጦር ጎይሎቿን ወደ ውጭ አገር በተለይም ወደ ላይቤርያና ሴራሊዮን ለተወሰኑ

⁸⁴Anne Bayley, *One New Humanity. The Challenge of AIDS*. SPCK International Study Guide 33, 1996.

ዓመታት ልካ ነበር። ትላልቅ የጦር ሰፈሮች ያሉባቸው ከተሞችም ከዚህ ጋር ተያይዞ የመጣውን ችግር ቀምጥዋል። እነዚህ ወታደሮች ከቤታቸውና ከቤተ ሰባቸው ርቀው በሚኖሩበት ጊዜ፣ አንዳንዶቹ ድንገተኛ ወሲባዊ ግንኙነት ይፈጽማሉ፤ በዚህም የተነሣ በኤች አይ ቪ ይያዛሉ። ከሴራሊዮን ወደ አገራቸው ከተመለሱት የናይጄርያ ወታደሮች ውስጥ ከዘጠኙ አንዱ ወታደር፣ በኤች አይ ቪ ተይዞ ተገኝቷል።⁸⁵ እንግዲህ እነዚህ ወታደሮች ከሚስቶቻቸውና ከቤተ ሰባቸው ጋር ድርጊታቸው ባስከተለው መዘዝ እየተሠቃዩ ናቸው። በቅርብ ጊዜ የተደረገው የጥናት ውጤት እንደሚያመለክተው በብዛት በኤች አይ ቪ የተያዙት ወታደር ካልሆኑት ይልቅ ወታደር የሆኑት ናቸው። ለምሳሌ በታንዛኒያ ከዐዋቂ ሰዎች መካከል ስምንት በመቶው ብቻ በበሽታ ተይዘው በተገኙበት ወቅት ከወታደሩ ክፍል ግን ከ15-30 በመቶ የሚሆኑት በኤች አይ ቪ ተይዘው ነበር። እንደዚሁም ከ40-60 በመቶ የሚሆኑት የአንጎላ ወታደሮች በኤች አይ ቪ የተያዙ መሆናቸው ታምኖአል።⁸⁶

⁸⁵UNAIDS statistic quoted by Dr Helen Gayle, HIV/AIDS senior advisor to Bill and Melinda Gates Foundation at Prescription for Hope Conference, Washington DC, February 2002.

⁸⁶Foreman, M. *Combat AIDS: HIV and the World's Armed Forces*. Healthlink worldwide, 2002.

ከቅርብ ዓመታት ወዲህ አብዛኛው የአፍሪካ ክፍልና በማደግ ላይ የሚገኘው ዓለም በሕዝብ አለመረጋጋት የተነሣ ብዙ ችግር ገጥሞታል። ይህም ራሱ እጅግ ዓላማ ቢስ ለሆነ ወሲባዊ ልምምድ ሳይዳርገው አልቀረም።

ድክነትና ከተማነት

በማደግ ላይ የሚገኙት አገሮች እየደከዩ ሲሄዱ ይታያሉ፤ ድክነት ደግሞ የኤች አይ ቪን ችግር ይበልጥ ያባብሰዋል። ድክነት፣ የተመጣጠነ ምግብ ዕጥረትና ብቃት የሌለው የጤና እንክብካቤ ቀደም ሲል እንደተገለጸው ቀጥተኛ መንገዶች ባይሆኑም የኤች አይ ቪ ወረርሽኝን ያለጥርጥር ያባብሳሉ። ለታመሙ የቤተ ሰብ አባላት በርግጥ ክብካቤ ለማድረግ ብለው ሥራ ላቋረጡ ለብዙ ቤተ ሰባት ኤድስ የድክነት መንገድ ነው።

ዶ/ር ቺኑዋ አኩክዌ እንደሚከተለው ጽፏል፤

በኤድስ ላይ በሚካሄደው ጦርነት ድክነት በየትኛውም አገር የጥቃት በር ነው። በድክነት አረንጓዴ ውስጥ ባሉ ማኅበረ ሰባት ኤድስ ጉልበት እያገኘ ይሄዳል፤ ይንሰራፋልም።

ቀጥለውም የናይጄርያ የጤና ጥበቃ መዋቅር ኤድስን ለመቋቋም በሚያስችል መልኩ እንዳልተዋቀረ እንዲህ በማለት ይናገራሉ፤

ስፍር ቊጥር ከሌለው የሐሰት መድኃኒቶች

ጀምሮ በመሞት ላይ እስካለው የጤና አጠባበቅ መሠረታዊ መዋቅርና በየጊዜው እስከሚከሰተው የቋሚ ሐኪሞች የሥራ ማቆም አድማ ድረስ፤ የጤና ጥበቃው መዋቅር በመንኮታኮት ላይ ይገኛል። ሐኪሞችና ነርሶች ብርቅ በሆኑባት በገጠሩ አካባቢ ደግሞ ሁኔታው ከዚህ የከፋ ነው። የተባበሩት መንግሥታት ድርጅትና ሌሎች ፈርጅ ብዙ ተቋማት፤ ደካማ የሆነው የጤና ጥበቃ መሠረታዊ መዋቅር በአፍሪካ ሕዝቦች የኤድስ መድኃኒቶችና ሌሎች እጅግ አስፈላጊ መድኃኒቶችን ለማቅረብ ለተዘረጉት ልዩ ልዩ ተለዋጭነት ላላቸው ዕቅዶች ዐቢይ ዕንቅፋት መሆኑን አመልክተዋል። ናይጄርያ በሌሎች የመሠረተ ልማት መዋቅሮች ይኸውም የመንገድ አውታሮች፣ የመጠጥ ውሃ አቅርቦት፣ የፍላጎት መተላለፊያዎች፣ የንጽሕና አጠባበቅ፣ የመብራት ንይል፣ የስልክ መሥመሮችና ለአገልግሎት የተመቻቸ የቢሮ ሥርዐት ለመዘርጋት የምታካሂዳቸው ዘመናት ያስቈጠሩት ውጤታማ ያልሆኑ ግብፃቦች ሊደረግ የሚችለውን ማንኛውንም ዓለማዋፋዊ የእርዳታ ጥረት ያወሳስቡታል። ለደረሰው ወረርሽኝ ዋነኛ አገራዊ መመከቻ ሊሆን የሚችለውና ብዙ ጊዜም በአኩሪ ዐይን የሚታየው የአገሪቱ መሠረታዊ የጤና

መዋቅር ለተከታታይ ዓመታት የተረሳ በመሆኑ፤ አሁን በይድረሱልኝ ደረጃ ላይ ይገኛል።⁸⁷

ዶ/ር አኩክዌ ስለ ናይጄርያ የሚናገሩት ነገር በአፍሪካና ከአፍሪካ በሸገር ባሉት አያሌ በማደግ ላይ ባሉ አገሮች ዘንድም ትክክል ሆኖ ይገኛል። ድኽነት አያሌ ቤተ ሰቦችን ለኤች አይ ቪና ለሚያስከትለው ሥቃይ በማጋለጥ፣ የመከላከያ ዐቅማቸውን እምሽክ አድርጎ በልቶባቸዋል። በብዙ ሰፊ ቤተ ሰቦች ውስጥ ልጆችን ሁሉ ወደ ትምህርት ቤት ልኮ ማስተማር አይቻልም። ቤተ ሰቦች የተሻለ ሕይወትን ተስፋ በማድረግ፣ ሥራ ሠርተው የዕለት ገቢ እንዲያገኙ በማሰብ ወጣት ልጆቻቸውን ወደ ከተሞች እየላኩ ናቸው። ይሁን እንጂ በፍጥነት እያደጉ ያሉት፣ በሕዝብ ብዛትም የተጨናነቁት ከተሞች፣ በግብረ ገብ ረገድም ሆነ በመኖሪያነት አደገኛ ሊሆኑ ይችላሉ።

ወደ ከተሞች የሚሄዱት ወጣቶች ቊጥጥርና ገደብ ካለበት ከአገር ቤት ሕይወት የራቁ ይሆናሉ። ወላጆቻቸው፣ ቤተ ዘመዶቻቸውና ታላላቆቻቸው በእነርሱ ሕይወት ላይ የማያገባቸው ከሚሆኑበት ደረጃ ላይ ይደርሳሉ። ትክክለኛውን ነገር እንዲፈጽሙ የሚያደፋፍራቸው፣ ቢሳሳቱ ስለ እነርሱ ግድ ብሎት የሚያርማቸው በአጠገባቸው ማንም የለም። ቀደም ሲል

⁸⁷"AIDS in Nigeria: The Clicking Time Bomb," 2001. Dr Akukwe is former Vice-Chairman of the National Council of International Health based in Washington DC.

ያውቋቸው የነበሩት ፋይዳዎች በዚህ ጊዜ ሩቅና አላስፈላጊ መስለው ይታዩአቸዋል።

ወደ ከተማ የሚገቡት ወጣቶች ያልተዘጋጁባቸው አዳዲስ ሁኔታዎች ድንገት ያጋጥሟቸዋል። ለምሳሌ ሴቶቹ ከእነርሱ ጋር ወሲብን ለመፈጸም የሚጠይቁ ወንዶች፣ ወንዶች ደግሞ ከእነርሱ ጋር ለሚፈጽሙት ወሲብ ገንዘብ እንዲከፍሏቸው የሚፈልጉ ሴቶች ያጋጥሟቸዋል። አንድ ቀጣሪ ለአንዷ ልጃገረድ ሻል ያለ የሥራ ተስፋ ሊሰጣት ይችላል፤ የሥራ ቅጥሩ እውን የሚሆንላት ግን ከእርሱ ጋር ወሲብ ከፈጸመች ብቻ እንደ ሆነ ይነግራታል።

ብዙውን ጊዜ እነዚህ ወጣቶች በከተማ ውስጥ የሚኖሩት ለእነርሱ መመሪያ ለመስጠት ትንሽ ወይም ምንም ጊዜ ከሌለው ዘመድ ጋር ነው። በኪላቸው ወይም በቦርሳቸው ገንዘብ የያዙት ምናልባት በሕይወታቸው ለመጀመሪያ ጊዜ ሊሆን ይችላል። ምክርና መመሪያ ማግኘት በማይቻልበት ሁኔታ ገንዘብ በኪስ መያዝ አልኮል ለመጠጣትና ከዕቅድ ውጭ የሆነ ወሲባዊ ግንኙነት ያለበት የሕይወት ዘይቤ ለመከተል ይገፋፋል። በተለይ የአልኮል መጠጥ ሚዛን አልባ ወደ ሆነ አስተሳሰብና ኢግብረገባዊ ወደ ሆነ ጠባይ ይመራል፤ ይህም ከሚቀጥለው ቀን ሁኔታ አንጻር ሲያየው ጉዳዩ እንደ ትላንቱ ማራኪ ሆኖ አይገኝለትም።

በከተሞች ውስጥ ሰዎች ቴሌቪዥንና ቪዲዮ የሚያዩበት ሁኔታ ከቀን ወደ ቀን እየበዛ ነው። አገር ቤት

ግን እንደዚህ ያለው ሁኔታ የሚያጋጥመው በጥቂቱ ነበር። ይህም የሆነበት ምክንያት የኤሌክትሪክ መብራትና የቪዲዮ ሱቆች ባለመኖራቸው ሊሆን ይችላል። በእነዚህ ተንቀሳቃሽ ፊልሞች ላይ የሚያዩአቸው የሕይወት ዘይቤዎች ማራኪዎች ይመስላሉ። በቴሌቪዥንና በቪዲዮ ላይ ሲታይ ብዙ የወሲብ ጓደኛ መያዝ አደገኛ መዘዝ የሚያስከትል አይመስልም። አንዲት ሴት ከጋብቻ በፊት አርግዛ፣ ወይም አንድ ሰው የወሲብ ግንኙነት በመፈጸም በሚተላለፍ በሽታ ተይዞ፣ ወይም በኤድስ በሽታ ተሠቃይቶ መሞቱ የሚታየው ከስንት አንድ ጊዜ ነው።

በፊዲዮ የሚተላለፉት ብዙዎቹ ዘፈኖች የወሲብ ፍላጎት የሚቀሰቅስ ይዘትና ድምፀት አላቸው። በወሲባዊ ግንኙነት ይገኛል የሚሉትን ደስታንና እንደ ልብ መሆንን ያሞካሻሉ። ስለ እነዚህ መዝናኛዎች ወጣቶችን ስጦይቃቸው፣ ለቃላቱ ጆሮአቸውን እንደማይሰጡ ይናገራሉ። ምናልባት የማያዳምጡ ሊመስላቸው ይችላል፤

ይሁን እንጂ ቃላቱ ወደ አእምሮአቸው ዘልቀው ይገባሉ። በየሰዓቱ አእምሮአቸው በእግዚአብሔር ሐሳብና ፋይዳ ከመያዝ ይልቅ በዓለም ሐሳብና ፋይዳ ይጠመዳል። የዝሙት ሐሳብ ይበጅ ተብሎ ከተቀበሉት ወደ ዝሙት ንጢአት ይመራል (ያዕቆብ 1፡13-15)። ለእግዚአብሔር ክብር የሚሰጥ፣ ለወጣቶችም የሚሆን አያሌ ውብ ሙዚቃ አለ። ልባችንን በዚህ ዐይነቱ ውብ ሙዚቃ ብንሞላ፣ ሕይወታችንን ከሚጎዳ ከብዙ ክፉ ነገር እንጠበቃለን።

ብዙ ወጣት ልጃገረዶች ወደ ከተሞች የሚመጡት ሥራ አገኛለሁ በሚል ተስፋ ነው። ሆኖም ግን እንዳለቡት ሥራ አያገኙም። ወደ ትምህርት ቤት ተመልሰው ለመግባት ገንዘብ አይኖራቸውም፤ ስለዚህ ሳይወዱ በግድ ሴተኛ አዳሪዎች ይሆናሉ።

በዚህ ጊዜ
ወጥመድ ውስጥ
ይገባሉ

ሴተኛ አዳሪ ለመሆን ፍላጎት ባይኖራቸውም ነገር ግን ድክነት ረሃብና ሥራ አጥነት በሴተኛ አዳሪነት ሕይወት ውስጥ እንዲገቡ ያስገድዳቸዋል፤ አንዳንድ ጊዜ ወደዚህ ዐይነቱ የሕይወት ዘይቤ የሚመሯቸው ጓደኞች ናቸው። በእንዲህ ዐይነቱ ሕይወት ውስጥ አንድ ጊዜ ከገቡ በኋላ ከዚያ መውጣት በጣም አስቸጋሪ ነው። አሁን ወጥመድ ውስጥ ገብተዋል፤ ኤች አይ ቪ እንዳለባቸው ቢያውቁም እንኳ ደንበኞችን ማስተናገዳቸውን አያቆሙም።

ከድክነት የተነሣ፣ ወላጆች ልጃቸውን ለመንከባከብ ዐቅም ሳይኖራቸው ይችላል። ከዚህም የተነሣ አንዳንድ ጊዜ ወጣት ልጃገረዶቻቸውን ወደ ጋብቻ ይገፋፋቸዋል። የጋብቻ ጥያቄ ሊመጣም ሰውየው ልጃቸውን ለማግባት ብቃት ያለው ሰው ስለመሆኑ ወላጆች ብዙም ሳያስቡበት ይችላሉ። ምን ዐይነት ሰው እንደሆነ፣ የጤንነቱ ሁኔታ ምን እንደሚመስል ከበስተጀርባ ያለውን ሕይወቱን አይመረምሩም። ይልቁንስ ለልጃቸው ያለባቸውን ኅላፊነት እርሱ በመሸከሙ ደስተኞች ይሆናሉ፤ ይህም ማለት በድክነት ማጥ ውስጥ ላለ ቤተ ሰብ አንድ የሚመገብ አፍ ተቀነሰ ማለት ነው። ይህች ልጅ ተገቢውን ክብር በማታገኝበት የጋብቻ ኑሮ ልትጠመድና የሴሶኝነት ጠባይ ይዞት ወደ ብዙ ሴቶች ወደሚጓዝ ሰው ቤት ልትገባ ወይም ደግሞ ቀድሞውኑ ኤች አይ ቪ ወዳለበት ሰው ቤት ባለ ትዳር ሆና ልትሄድ ትችላለች።

ለየኒቨርስቲና ለኮሌጅ ተማሪዎች ትምህርታቸውን ሲጨርሱ ሥራ አገኛለሁ፣ የሚል ተስፋ አለመኖሩ በጣም የሚያሳዝን ነው። በብዙ ቦታዎች ድክነትና ሥራ አጥነት ከፍተኛ የትምህርት ብቃት ባላቸው ምሩቃን ዘንድ እንኳ ቊጥሩ ከፍተኛ ነው፤ ባለ ዲግሪ ሆነው ከችሎታቸው ጋር የሚመጣጠን ሥራ የሚያገኙት ጥቂቶች ናቸው። አንዳንዶች ወደ ከፍተኛ ደረጃ ለመድረስ መመኘት፣ ምሳሌነት ላለው ነገር ለመኖር፣ ወሲብንም እስከ ጋብቻ ድረስ ለማቆየት ያላቸው ተነሣሽነት በጣም ጥቂት መሆኑን ነግረውኛል።

በአንዳንድ ቦታዎች አንድ ሰው ከጋብቻ በፊት ማጫ መክፈል አለበት። በሌሎች ቦታዎች ደግሞ የሴቷ ቤተ ሰቦች ልጃቸው ከማግባቷ በፊት ለሙሽራው ወይም ለቤተ ሰቡ ጥሎሽ መክፈል አለባቸው። ለአንዳንዶቹ ሥራ ሳይኖራቸው ማጫ መክፈል ወይም ጥሎሽ መጣል ከባድ ነው። ብዙዎቹ ለጋብቻ በቂ ገንዘብ ለማጠራቀም ሲባል ለዓመታት መቆየት የማይቻል መስሎ ይታያቸዋል። የወሲብ ግንኙነት ለመፈጸም እስከ ጋብቻ ድረስ መጠበቁ ሩቅ ይሆንባቸዋል። ስለዚህ ለፈተና ተሸንፎ ከዚህም ከዚያም የወሲብ ጓደኛ መያዙ አማራጭ አድርገው ይወስዱታል።

ከቤተ ሰብ መለየት

ለምሳሌ በናይጄርያ ኤድስ በስፋት «የአቡጃ በሽታ» ተብሎ በመታወቅ ላይ ነው። ሰዎች ሥራ ለመፈለግ የሚሄዱበት አንዱ ትልቅ ከተማ አቡጃ ነው። ባል ወይም የወንድ ጓደኛ ከአቡጃ ኤድስን እንዴት ይዞ እንደ መጣ የሚመለከትን ነገር በየጊዜው እሰማለሁ። ምናልባት በሌላ ቦታ ኤድስ የካምፓላ በሽታ፣ የሉሳካ በሽታ፣ የአዲስ አበባ በሽታ፣ የናይሮቢ በሽታ ወዘተ ተብሎ ሊታወቅ ይችላል። በእነዚህ ሰፊ ከተሞች ውስጥ፣ ብዙ ወንዶች ከሚስቶቻቸው ተለይተው ይኖራሉ።

ተለይቶ የመኖሩ ጉዳይ ከድህነት፣ ሥራ ፍለጋ

ከመሰደድና ከከተማነት ጋር የተያያዘ ነው። ብዙ ባሎች ከሚስቶቻቸው ተለይተው የሚኖሩት በሥራ ምክንያት ነው። ሚስቶቻቸውን በገጠር ወይም በመለስተኛ ከተማ ትተው ወደ ማእድን ቦታ፣ ወደ ፋብሪካ ወይም ወደ ትልቅ ከተማ ይሄዳሉ። ከእነዚህ አንዳንዶቹ ሰዎች ልዩ ሙያ ያላቸው የመንግሥት ሠራተኞች፣ የባንክ ሠራተኞች፣ መምህራን ወይም ደግሞ በዝውውር የሄዱ የቤተ ክርስቲያን አገልጋዮች ሊሆኑ ይችላሉ። ሌሎች ደግሞ እንደ መብራት ሠራተኞች፣ እንደ ማዕድን ሠራተኞችና እንደ አናጺዎች ወይም እንደ ነጋዴዎች ያሉ ባለሙያዎች ናቸው። ሚስቶቻቸው ደግሞ ብዙ ጊዜ አስተማማኝ ሥራ ያላቸው ሲሆኑ፣ የልጆች የትምህርት ቤት ክፍያ መክፈል ይችላሉ ዘንድ በዚሁ ሙያቸው ተጠምደው መገኘት አለባቸው። ስለዚህ ባሎቻቸው ተመድበው ወደሚሄዱበት ቦታ አብሮ ለመንቀሳቀስ የማይቻላቸው ሆነው ያገኙታል። ብዙ ሚስቶች ቤተ ሰባቸውን መመገብ ይችላሉ ዘንድ እርሻ ለማረስ ሲሉ በቤታቸው መቆየት አለባቸው። በእነዚህና በሌሎችም ምክንያቶች ባሎች ከቤት ርቀው ብቻቸውን ይሄዳሉ። የሚያገኙት ገንዘብ ጥቂት በመሆኑም ሚስታቸውን ለመጠየቅ ብለው ብዙ ጊዜ ወደ ቤታቸው መምጣት አይችሉም።

እነዚህ ወንዶች በከተማ ውስጥ ካገኙት አነስተኛ ገቢ የተወሰነውን ይዘው ወደ ሴተኛ አዳሪዎች ሊሄዱ ይችላሉ፤ ከእነዚህም ሴቶች ብዙዎቹ ኤች አይ ቪ

ያለባቸው ናቸው። ወይም ሰውየው ብቸኝነቱን ለማቃለል ሲል በከተማ ውስጥ የሴት ጓደኛ ትኖረው ይሆናል፤ ይህችም የሴት ጓደኛ ኤች አይ ቪ ያለባት ልትሆን ትችላለች። እነዚህ ሰዎች ወደ ቤታቸው ማለትም ወደ መንደራቸው ሲሄዱ፣ በሽታውን ወደሚስቶቻቸው ያስተላልፋሉ።

ሚስቶችም እንደዚሁ ብቸኝነት ስለሚሰማቸው ባሎቻቸው በሌሉበት ወቅት የወሲብ ጓደኞች ሊኖሯቸው ይችላል። በጓደኝነት የሚይዟቸውም አስተማሪዎች፣ ወታደሮች፣ የፖሊስ መከላከያዎች ወይም በመንደሮችና በመለስተኛ ከተሞች ውስጥ እንዲሠሩ የተላኩ የመንግሥት ሠራተኞች ይሆናሉ። እነዚህ ወንዶችም ከቤተ ሰባቸው ርቀው የሚኖሩ ናቸው። ስለዚህ በበሽታው የመያዙ ዑደት በዚሁ መልክ ይቀጥላል።

በአፍሪካ አህጉር የሚገኙት መምህራን በበሽታው የመያዛቸው መጠን ከፍተኛ ሆኖ መገኘቱ አለመታደል ነው። ሴቶች ለልጆቻቸው የትምህርት ቤት ክፍያ ለመክፈል አንዳንድ ጊዜ ገንዘብ ስለሚያስፈልጋቸው፣ ሴት ተማሪዎችም ከፍተኛ የፈተና ውጤት ለማግኘት ስለሚፈልጉ ፈታኝ ሁኔታ ውስጥ ይገባሉ። የሚያሳዝነው ነገር ሁለቱም ወገኖች መምህራንን በወሲብ «ያስተናግዳሉ።» መምህራን የተሻለ ማወቅ ያለባቸው ባለሙያዎች ናቸው፤ ይሁን እንጂ እነርሱም እንደ ሌሎቹ ኤድስ ይይዘናል ብለው አያስቡም። እነርሱም እንደ

ብዙዎቹ አንድ ሰው በቫይረሱ በተያዘበት ጊዜና ምልክቱ በሚታይበት ጊዜ መካከል ባለው ረጅም ወቅት ተታለዋል። ይህም በአጉል አካሄዳቸውና ከብዙ ዓመታት በኋላ በመጣው ሕመም መካከል ያለውን ቊርኝት ለማየት ያዳግታቸዋል።

እኔ በምንዘበት ጊዜ በመንገድ ላይ ላገኝኋቸው የፖሊስ ሹሞችና ወታደሮች ስለ ኤድስ የሚያብራሩ ጽሑፎች ሰጥቻለሁ። እነርሱም አንዳንድ ጊዜ ቀጥሎ እንዳሉት ነገሮች ይናገራሉ፡-

- «እኔ ከቤቴና ከሚስቴ ርቁ እገኛለሁ።»
- «ለማግባት ገንዘብ የለኝም፤ ደግሞም ወንድ ነኝ፤ ያለ ወሲብ ይኖራል ብለሽ መቼም አታስቢም።»
- «ወሲብ ተፈጥሮአዊ ባሕርይ ነው፤ ቢራን እንደ መጠጣት ወይም ሲጃራን እንደ ማጤስ አይደለም፤ በዚህም ሆነ በዚያ አንድ ቀን እምታለሁ፤ ስለዚህ የመሞቻዬ ጊዜ እስከሚደርስ ድረስ የተቻለኝን ያህል መደሰት አለብኝ!»

ጉዞ

ብዙ ሰዎች በተለያዩ ምክንያት ከቤታቸው ርቀው ለረጅም ጊዜ ይጓዛሉ። ረጅም ርቀት የሚጓዙ ከባድ የጭነት መኪናዎችን የሚነዱ ሹፌሮችና ነጋዴዎች በዓለም ዙሪያ ሁሉ ቫይረሱን ይዘው ይጓዛሉ። አያሌ የወሲብ ጓደኞች

ላይኛሯቸው ይችላሉ፤ የወሲብ ጓደኞቻቸው ግን በአገሪቱ ዙሪያ ሁሉ ወይም በሌሎች አገሮች ሊሠራጩ ይችላሉ። ብዙ ሹፌሮች ዕረፍት ለማድረግ የሚያቆሙባቸው፤ «የከባድ መኪና መናሽሪያዎች» ለወሲብ ዝግጁ የሆኑ ልጃገረዶች አሏቸው። አንዳንድ ጊዜ ሰዎች፤ የወባ ትንኻ ወባን እንደምታሠራጭ ሁሉ፤ የከባድ መኪና ሸፌርም ኤድስን ይዞ የሚጓዝ «የወባ ትንኻ» ነው ይላሉ።

ይሁን እንጂ የከባድ መኪና ሹፌሮች ኤች አይ ቪን የሚያሠራጩ አንድ ዐይነት ብቻ «የወባ ትንኻ» ናቸው። የንግድ ሰዎች ወይም የመንግሥት ሹሞች ለጉባኤዎችና ለክንዋኔ አዘል ስብሰባዎች ከቤት ርቀው ሲጓዙ፤ የወሲብ ፍላጎታቸውን በቀላሉ ሊያረኩ የሚችሉ ልጃገረዶች በሆቴሎቹ አካባቢ ምን ጊዜም ይገኛሉ። አንዳንድ ጊዜ ተሰብሳቢዎችን የሚያስተናግደው ሰው ለአንግዶቹ ልጃገረዶችን ሊያቀርብላቸው ይችላል። ልጃገረዶቹ በሌሎች ደንበኞች በኩል ከዚህ ቀደም በበሽታ የተያዙ በመሆናቸው ወደ ቤታቸው ለሚስቶቻቸው ይዘው ለሚሄዱት ለእነዚህ፤ «ትላልቅ» ሰዎችም በሽታውን ያስተላልፋሉ።

በቅርብ ጊዜ አንድ አማካሪ ኤች አይ ቪ ያለበትን ሰው ለሚስቱ ታማኝ የነበረ መሆኑን ጠየቀው። እርሱም ታማኝ ነበርኩ አለ። አማካሪው ቫይረሱ ከየት እንደ መጣ ለማወቅ ሲል ሌሎች ብዙ ጥያቄዎች መጠየቁን ቀጠለ። ሆኖም ግን ብዙ ፍንጮችን ማግኘት አልቻለም። ከዚያም አማካሪው፤ «ከሚስትህ ሌላ ከሌላ ሌት ጋር የግብረ ሥጋ

ግንኙነት ፈጽመህ ነበርን?» በማለት በቀጥታ ጠየቀው። በዚህ ጊዜ ሰውየው አዎን አለ።

ሰውየውም ለሥራ ጉዳይ በተጓዘ ጊዜ ባረፈበት ሆቴል አለቃው «መስተንግዶ» ያቀረበለት መሆኑን ገለጸ። ሆኖም ግን ይህን የወሲብ ግንኙነት በመፈጸሙ ለሚስቱ ያለውን ታማኝነት ያጉደለ መስሎ አልታየውም። ይህ እንዲሁ በመስተንግዶነት የቀረበለት ነበር! እነዚህ ልጃገረዶች የቱን ያህል አደጋ ውስጥ የገቡ መሆናቸውን የሚያውቁ አይመስለኝም። የሚያሳዝነውም መስተንግዶ በሚያቀርበው ሰው ቤት ውስጥ የሚኖሩ ከሆነ፤ እምቢ የማለት ምርጫ ላይኖራቸው ይችላል።

ወጋዊ ልምዶች

ከአንድ በላይ ሚስት ማግባት/ድርብ ጋብቻ፡- የኤች አይ ቪ/ኤድስ መቁጣጠሪያ መሥሪያ ቤት ሠራተኛ የሆነ አንድ የሕክምና ሹም እርሱ ባለበት መስተዳድር ከአንድ በላይ በሚፈጸም ጋብቻ ኤድስ የቱን ያህል በፍጥነት በመሠራጨት ላይ መሆኑን በማሰብ አዘነ። ድርብ ጋብቻን ልምድ አድርጎ በያዘ ቤተ ሰብ ውስጥ ቫይረሱ ሲገባ፤ ብዙ ሰዎችን ይጉዳል። በድርብ ጋብቻ ውስጥ የነበረው ባል ከሞተና የሐዘኑ ወቅት ካለፈ በኋላ፤ ሚስቶቹ ከሌሎች የድርብ ጋብቻ አራማጅ ቤተ ሰቦች ጋር ሊቈራኙ ይችላሉ፤ ሌሎች ብዙ ሰዎችም በፍጥነት በበሽታው ይያዛሉ።

ጥሎሹ፡- በአብዛኛው አፍሪካ ውስጥ አንዱ

የታወቀው ባህል ከጥሎሽ ወይም ከማጫ የተነሣ የሚከሰተው ክፍተኛ የሰርግ ወጭ ነው። ብዙ ወጣት ወንዶች ማግባት ይፈልጋሉ፤ ግን ወጭውን አይችሉትም። በተለይ ልጃገረዲቱ በጣም የተማረች ከሆነች፤ ቤተ ሰብዋ በልማዳቸው መሠረት አንዳንድ ጊዜ ሰውየው በዓመት ሊያገኘው ከሚችለው ገቢ በላይ፤ አያሌ ላሞች ወይም ክፍተኛ ገንዘብ ይጠይቃሉ። ወጣት ወንዶች እንዲህ ያለውን የቤተ ሰብ ጥያቄ ሊያሟሉ አይችሉም። በገንዘብ ረገድም ጋብቻ ለብዙ ዓመታት የማይቻል ሆኖ ያገኙታል። ስለዚህ ሐዋርያው ጳውሎስ በአንደኛ ቀርንቶስ መልእክት ላይ በምኞት ከመቃጠል ይልቅ ማግባት ይችላል በማለት ያስተማረውን በመምረጥ ፈንታ፤ በወሲባዊ ፈተናና በጎጢአት ውስጥ ይወድቃሉ።

አንድ ወጣት ሰው በቅርብ ጊዜ እንዲህ አለኝ፤ «ሠላሳ ዓመቱ ነው፤ ለጥሎሽ የሚሆን ገንዘብ ለማጠራቀም አሁንም እየጣርኩ ነው፤ ስለዚህ ለማግባት በቂ ሀብት የለኝም። እስካሁን ድረስ ከሦስት የተለያዩ ልጃገረዶች ጋር ብቻ ወሲብ በመፈጸሜ መልካም ነገር ያደረግሁ አይመስልኝም?» ከዚህ አንጻር ቤተ ክርስቲያን ምን ልታደርግ ትችላለች? ኤድስን ለመዋጋት በምናደርገው ጥረት ይህን ችግር እንዴት ልናተኩርበት እንችላለን?

ከልክ በላይ የሆነ ጥሎሽ ቤተ ሰቦችና ሊጋብቻ የደረሱ ወንዶች፤ ሴቶችን ንብረት ወይም ባሪያ አድርገው እንዲያዩላቸው ሊያደርግ ይችላል። አንዳንድ አባቶች ሴት

ልጆቻቸውን ወፍራም ጥሎሽ ለጣለ ሰው አማርጠው ይሸጣሉ። ከዚያም ባሎች ሚስቶቻቸውን ያሻቸውን ሊያደርጉባቸው የተሰጧቸው የራሳቸው ንብረት አድርገው ይመለከቷቸዋል።

በቶሮሮ (አጋንዳ) የ«ፍሮንተላይን ኤድስ ሰፖርት ኔት ወርክ» መጋቢ የሆኑት ፓስተር ዊልበርፎርስ አወራ፤ ባሏ ኤች አይ ቪ ካለባቸው ሌሎች ሴቶች ጋር ወሲብ ፈጽሞ እንደ ሆነ ሚስቱ በመጠየቁ፤ ከሞት አፋፍ ላይ እስከምትደርስ ድረስ የደበደባትን ወጣት ሰው እንዳማከሩ ገልጸዋል። ቀጥሎም እንዲህ በማለት ያወሳሉ፤ «ወንዶች ኤች አይ ቪ ካለባቸው ሴቶች ጋር ወጥተው እንደ ሆነ ሚስቶቻቸው ይጠይቋቸው ዘንድ አይፈልጉም። ሴቶች ሥልጣን የላቸውም። እንደ ግል ንብረት ይታያሉ። ማጫ (አጥሎሽ) ከፍለባቸው በራሱ ቤት ውስጥ ይገኛሉ።»⁸⁸

ሚስትን በመስተንግዶነት ለእንግዳ ማቅረብ፡-
በአንዳንድ የአፍሪካ አገር ሚስትን በመስተንግዶነት ማቅረብና (እንግዳ ከሚስት ጋር ወሲብ እንዲፈጽም መፍቀድ)፤ የሟች ወንድምን ሚስት በዋርስነት ሚስት አድርጎ መያዝም (ወንድም የሟች ወንድሙን ሚስት ማድረጉ ወይም ወሲብ ከእርሷ ጋር መፈጸሙ) የኤች አይ

⁸⁸Karanja, L. Just Die Quietly: Domestic Violence and Women's Vulnerability to HIV in Uganda. *Human Rights Watch* 15(15 (A)), 2003.

ቢ ሥርጭትን ያባብሱታል። ዋርስነት ከመጀመሪያውኑ የተወጠነው በሞት ለተለየ ወንድም ቤተ ሰብ ድጋፍ መስጫ መንገድ እንዲሆን ታስቦ ነበር። ይሁን እንጂ ብዙ ጊዜ ዐላማው እንዲስት ተደርጎአል፤ ይኸውም የባል ወንድሞች የሟች ሚስት ወደማትፈልገው ወሲባዊ ግንኙነት ወይም ጋብቻ እንድትፈጽም ከሚያስገድዱበት ደረጃ ላይ ደርሶአል። ሴቶች አይሆንም የማለት አቅም የላቸውም፤ ምክንያቱም የራሳቸው የሆነ የንብረት መብትና በራሳቸው ለመኖር የሚያበቃ ምጣኔ ሀብታዊ ጉልበትም የላቸውም። ብዙ ጊዜ የራሳቸውን ልጆች ይዘው ለማሳደግ እንኳ መብት የላቸውም። በዚህ ሁሉ ረገድ አደገኛ የሆኑ ወይም አላስፈላጊ የሆኑ ጋብቻዎችን እምቢ ለማለት የማይችሉ፤ ከባሪያ ወይም ከንብረት ትንሽ ክፍ ያሉ ፍጡራን ተደርገው ይቈጠራሉ።⁸⁹

ወሲብ በልማዳዊ ሥርዐት ወቅት፡- በልዩ ልዩ ባህል ውስጥ የሚገኙ ሰዎች ወሲብ መፈጸምን የልማዳዊ ሥርዐቶች አንድ ክፍል አድርገው ይቁጥራሉ። ለምሳሌ በአንዳንድ ቦታዎች የቀብር ሥርዐቶች ስካርና ወሲብ በሰፊው የሚካሄዱባቸው ሲሆኑ፤ ሴቶችም ወሲብ ይፈጸሟቸው ዘንድ ለወንዶች ሊሰጡ ይችላሉ። በሌሎች ቦታዎች ደግሞ ሰዎች ከትዳር ጓደኞቻቸው ሌላ ወሲብ

⁸⁹Karanja, L. Just Die Quietly: Domestic Violence and Women's Vulnerability to HIV in Uganda. *Human Rights Watch* 15(15 (A)), 2003.

እንዲፈጽሙ የሚጠበቅባቸው ወይም ከፈለጉ ያሻቸውን ሊያደርጉባቸው የሚችሉባቸው የፈንጠዘያ ወቅቶች ወይም በዓሎች አሉ። ቀደም ሲል ስለ ድርብ ጋብቻና ስለ ኤች አይ ቪ እርሮ ያሰማው የመንግሥት የጤና ባለሙያ በአንዳንድ የገጠር ከተሞች ለጥቂት ቀናት የወሲብ ነጻነት የሚሰጥባቸው ልማዳዊ ክብረ በዓሎች እንዳሉና እነዚህም ሁሉ ለኤድስ ፈጣን ሥርጭት አስተዋፅኦ እንደሚያደርጉ ገልጾአል።

አንዳንድ ክርስቲያኖች በእነዚህ ወቅቶች የሚደረጉ ነገሮች ከባህል ጋር የተያያዙ ስለሆኑ ተቀባይነት አላቸው ይላሉ። ይሁን እንጂ እነዚህ ልማዶች በእግዚአብሔር ዘንድ አስጸያፊዎች ስለ መሆናቸው መጽሐፍ ቅዱስ በግልጽ ያመለክታል። እነዚህ ልማዶች በእስራኤል ዙሪያ በኋላም ደግሞ በመጀመሪያዎቹ ክርስቲያኖች ዙሪያ በነበሩ አካባቢዎች የጣኦት አምላኪው ባህል ክፍል ነበሩ። እግዚአብሔር እነዚህን ልምዶች አውግዟቸዋል፤ ለምሳሌ አንዳንድ የቆሮንቶስ ክርስቲያኖች ከቤተ መቅደስ አመንዝራዎች ጋር ዝሙት መፈጸሙ ጥሩ እንደ ሆነ ያስቡ ነበር። እንዲያውም የባህሉ ክፍል ተደርጎ ይቈጠር ነበር። ነገር ግን ጳውሎስ በ1ቆሮንቶስ ምዕራፍ 6 ላይ ይህ ክፉ ድርጊት መሆኑንና ለሰውነታቸውም አደገኛ ልምምድ መሆኑን በግልጽ ነግሮአቸዋል። በመጀመሪያ እኛ የእግዚአብሔር እንጂ የዚህ ዓለም ወይም የባህላችን ንብረት አይደለንም።

ዋስትና የሌለው ግርዛት፡- መቀረጫው ሰንጠ ወይም ምላጭ በደንብ የተቀቀለ መሆኑን ሳያረጋግጡ፣ ሰዎች ወንድ ልጆቻቸውን ሊገርዙና የጎሳ ምልክቶችን ሊያደርጉባቸው ይችላሉ። ሌላው ቀርቶ አንዳንድ ጤና ጣቢዎች እንኳ ወንድ ሕፃናትን በሚገርዙበት ጊዜ አዲስ ምላጭ ለመጠቀም ይህን ያህል አይጨነቁም። ሴቶችም ሲገረዙ ተመሳሳይ አደጋ ይከሠታል።፡፡፡ ለኤች አይ ቪ አደጋ መጋለጥ የሚኖረው አንድ አዲስ ምላጭ ለአንድ ሰው ብቻ ባለመጠቀም ነው። በደም በተበከለ ምላጭ በመጠቀም ቫይረሱ ከአንድ ሰው ወደ ሌላ ሰው በቀላሉ ይተላለፋል። አንዳንድ ከአምልኮ የተነሣ የሚደረጉ ሥርዐቶች የሁለት ወይም ከዚያ በላይ የሆኑ ሰዎችን ደም በአንድ ላይ መቀላቀልን የሚያካትቱ ናቸው። እነዚህም ኤች አይ ቪን ማስተላለፍ እንደሚችሉ ምንም ጥርጥር የለውም።

በሴቶች ላይ የበታችነት ስሜት እንዲያድር መደረጉ

ብዙ የአፍሪካ ሴቶች ኤች አይ ቪን ያስያዟቸው ባሎቻቸው ናቸው። ባሎቻቸው ከሌሎች ሴቶች ጋር የወሲብ ግንኙነት የፈጸሙ መሆናቸውን ቢያውቁም እንኳ፣ ሴቶች ከአንተ

ማርዛት በሴቶች ላይ አያሌ ሥቃይ የሚያስከትል አደገኛ ሥርዐት ነው፤ በጋብቻ ውስጥ ያለው የሩካቤ ሥጋ ርካታን እንዳያገኙ ያደርጋል፤ ልጅ በሚወልዱበትም ጊዜ በአናቲቱና በሕፃኑ ላይ ልዩ ልዩ ትግሮችን ይፈጥራል። ይህ ልማድ ብዙ ጊዜ፣ «የሴትን ጎፍረተ ሥጋ መተልተል» በመባል ይታወቃል።

አስተያየት፡- ለዚህ እውነተኛ ማስረጃ ያስፈልጋል። ብዙ ጥረት ባደርግም ለዚህ ጉዳይ አጥጋቢ ማስረጃ የሚሆን ነገር አላገኝሁም። አንዳንዶች 45% የሚሆኑ ሴቶች በባሎቻቸው በበሽታው የተ ያዙበትን፣ እ.ኤ.አ. በ1996 ዓ.ም. በሩዋንዳ የተካሄደውን ጥናት ይጠቅሳሉ፤ ያም እንኳ ቢሆን የዚህን ሐሳብ እውነተኛነት ለመደገፍ በቂ አይደለም ተጨማሪ ሐሳብ እስካልተገኘ ድረስ፣ ይህን ሐሳብ፣ «ብዙዎች በኤች አይ ቪ የተያዙት ...» በማለት በቂ ማስረጃ መፈለጉን ለዓለም ጤና ጥበቃ ድርጅት (WHO) እተወዋሉ። ብዙ ዎቹ በኤች አይ ቪ የተያዙ ሴቶች ቫይረሱን ከባሎቻቸው አገኙት ብሎ እፍን ሞልቶ ለመናገር ማንም ሰው መረጃ ያለው አይመስልም።

ጋር ወሲብ አልፈጽምም የማለት መብት ወይም ሥልጣን ብዙ ጊዜ የላቸውም። ባሎች ከሌሎች ሴቶች ጋር የግብረ ሥጋ ግንኙነት ሲፈጽሙ በሚስቶቻቸው ላይ አደጋ ሊያስከትሉ እንደሚችሉ ሳያውቁት አይቀርም። ሆኖም ለሚስቶቻቸው መለስተኛ መከላከል ሊያደርግ የሚችለውን ኮንዶምን ለመጠቀም እንኳ ብዙ ጊዜ እምቢተኞች ይሆናሉ። አንዲት ሴት የባሏን ታማኝነት ጥያቄ ውስጥ ብታስገባ በመደብደብ ከእርሱ ጋር ወሲብ እንድትፈጽም ሊያስገድዳት ይችላል። ሴቶች ብዙ ጊዜ የባላቸውን ታማኝ አለመሆን በዝምታ ይቀበላሉ፤ ይህን የሚያደርጉትም ፈልገውት ሳይሆን፣ ከዚህ የተለየ ነገር ለማድረግ ጎይል ስለሌላቸው ነው። ከሌሎች ሴቶች ጋር ወሲብ የሚፈጽም ባል ያላት ጓደኛዬ የሆነች፣ አንዲት ሴት፣ «ላደርግ የምችለው መጸለይ ብቻ ነው» ብላ ነገረችኝ። ሌሎች ደግሞ

«ምን ላደርግ እችላለሁ? እርሱ ወንድ ነው» ይላሉ። ቤተ ክርስቲያን በዚህ ረገድ ብዙ ትምህርት መስጠት ይጠበቅባታል።

አንዲት ሴት በኤች አይ ቪ ከተያዘች በኋላ ከኤድስ ደረጃ ደርሶ ከባሏ በፊት ልትሞት ትችላለች። ይህም እርሷ ከባሏ በፊት በቫይረሱ ተይዛ ነበር ማለት አይደለም። ምናልባት የእርሷ ጤና አጠባበቅና የምታገኘው የተመጣጠነ ምግብ እንደ ባሏ ጥሩ ላይሆን ይችላል። የእርሷ አካል ከባለቤቷ ይልቅ የተደጋጋሚ ርግዝና፣ የጉልበት ሥራ፣ በቂ ሥጋ ወይም ሌሎች የተመጣጠኑ ምግቦች ያለማግኘት ችግር ያጋጥመዋል። በሌላ አንጻር ባለቤቷ እነስተኛ የጉልበት ሥራ ይሠራል፤ ከቤቱ ውጭ ሥጋ ይበላል፤ እንዲሁም የርግዝና ጫና አይደርስበትም፤ በዚህ ረገድ ይህን ያህል ጭንቀት የለበትም። ሐሜተኞችና አሽሟጣጮች ብዙ ጊዜ ጣታቸውን የሚቀስሩት ወደ ሚስቲቱ ነው። ባለቤቷ ጤነኛ ሆኖ እርሷ የታመመች ስለሆነች ወደ ቤተ ሰቡ ኤች አይ ቪን ያመጣች እርሷ መሆን አለባት ይላሉ።

በደሙ ውስጥ
«ትንሽ ኤች አይ
ቪ» ያለበት

ሚስታቸው በኤድስ ሞታባቸው ትዳር አልባ የሆኑ ወንዶች፣ ታመው በኤድስ ከመሞታቸው በፊት እንዳንድ ጊዜ ሌላ ሚስት አግብተው

ሁለተኛዋንም በበሽታው እንድትያዝ ያደርጋሉ።

በቅርብ ጊዜ ሚስቱ በኤድስ የሞተችበት ሰው ለማግባት እየተዘጋጀ ነበር። ለንደኞቹ የኤች አይ ቪ ምርመራ ማድረጉንና በደሙ ውስጥ፣ «ትንሽ ኤች አይ ቪ» ያለበት መሆኑን ይፋ አድርገ፣ ይህም ያን ያህል የሚያሳስበው አለመሆኑን ገለጸላቸው። ይህ ሰው ራሱንና ለማግባት የሚፈልጋትን ሴት እያታለለ ነው። «ትንሽ ኤች አይ ቪ» ማለት እርሱም በኤድስ የሚሞት መሆኑንና ሁለተኛ ሚስቱንም ወደ መቃብር ይዟት የሚጓዝ መሆኑን ያመለክታል ማለት ነው።

ሴቶች የበታችነት ስሜት ያለባቸው ለመሆኑ ሌላው ምልክት አስገድዶ መድፈር ነው። አስገድዶ መድፈር በተለይ የብልትን ስስ አካል በገይል ስለሚቀድ ኤች አይ ቪን ያስተላልፋል። ይህም በኤች አይ ቪ ለመያዝ በር ይከፍታል ማለት ነው። ብላቴኖችን መድፈር በተለይ በደቡብ አፍሪካ የተለመደ ነው። እንዳንድ ልዩ ባለሙያዎች ይህ የሚከሠተው ከድንግል ሴት ጋር ወሲብ መፈጸም ኤድስን ይፈውሳል ከሚል የተሳሳተ እምነት የተነሣ እንደ ሆነ ይናገራሉ። ግን ይህን አስተሳሰብ ባለመቀበል፣ ዋና ዋናዎቹ መንሥኤዎች የዐመፀኝነት ባህል፣ ለሴቶች የተሰጣቸው ዝቅተኛ ደረጃና አስገድዶ ደፋሪዎች ብዙ ጊዜ ሳይቀጡ መቅረታቸው ነው⁹¹ ብለው ያምናሉ።

⁹¹Jewkes, R., L. Martin, et al., The Virgin Cleansing Myth: Cases of Child Rape Are Not Exotic. *Lancet* 359 (9307): 711, 2002

ባለፉት ሃያ ዓመታት የኤች አይ ቪ ወረርሽኝ ሥርጭት ዋና መንሥኤዎችን በሚመለከት ብዙ ባለሙያዎች ተወያይተዋል፤ ተከራክረዋልም። መንሥኤዎቹ ሁሉ ግልጽ ባይሆኑም እንኳ፤ ገና በወረርሽኙ ጅማሬ ላይ መሆናችን ግን የታወቀ ነው። በሚሊዮን የሚቆጠሩ ሌሎች ይሞታሉ። ወሳኝ የሆነ የባሕርይ ለውጥ ካልተደረገ በቀር፤ ክልብ የሆነ ጸሎትና ንስሐ ካልተደረገ በቀር፤ የጌታ ኢየሱስ የሆኑ ሰዎች በየትኛውም የኅብረተ ሰብ ደረጃ ካልተሳተፉ በቀር፤ በሚመጡት ዓመታትም ጉልሕ የሆነ ለውጥ አናይም።

ለውይይት የቀረቡ ጥያቄዎች

1. ለኤድስ ሥርጭት አስተዋፅኦ የሚያደርጉት የማኅበረ ሰባችሁ ወይም የቤተ ክርስቲያናችሁ ፋይዳዎች ምን ምን ይመስሏችኋል?
2. የኤድስን ሥርጭት የሚያስፋፉ አንዳንድ የጋብቻና የፍች ወጎች ምን ምን ናቸው? መጽሐፍ ቅዱሳዊ ትምህርትን መሠረት በማድረግ እነዚህን ወጎች ለመለወጥ ምን ማድረግ ትችላላችሁ?
3. እናንተ በምትኖሩበት አካባቢ ለኤድስ ሥርጭት አስተዋፅኦ የሚያደርጉ ምን ዓይነት ባህላዊ ልምዶች አሉ? እነዚህን ለመለወጥ ምን

ማድረግ ትችላላችሁ?

4. በኤች አይ ቪ ለመያዝ በከፍተኛ ደረጃ አደጋ አፋፍ ላይ ያሉትን፤ በቤተ ሰባችሁ የሚገኙትን ወጣት ልጃገረዶች፤ በበሽታው ከመያዝ እንዴት ልታድኗቸው እንደምትችሉ ተወያዩበት።
5. ሴቶች በኤድስ እንዳይያዙ ይበልጥ ለመከላከል ቤተ ክርስቲያን ምን ማስተማርና ማድረግ ትችላላች?
6. ሴቶች ከአስገድዶ መደፈርና ከወሲባዊ ዐመፅ አስተማማኝ የሆነ ጥበቃ ያገኙ ዘንድ ለመርዳት፤ ቤተ ክርስቲያን ምን ማድረግ ትችላላች? (ቤተ ክርስቲያን የወንዶችን ሚና እንዴት ጉዳዩ ብላ መያዝ እንዳለባት ማሰብ እንዳለባችሁ አትዘንጉ)።

የኢብራሂም ጠባይ ደስተኛ የሆነ ቤተ ሰብ የመምራት ዕድሉን አበላሸው

ኢብራሂምና ቤተ ሰቡ⁹²

ኢብራሂም የዐሥራ ሰባት ዓመት ልጅ እያለ ትምህርቱን አቋረጠ። ከዚህም በኋላ ብዙ ሳይቆይ አይሻን በማስረገዙ እርሷን አገባ። አባቷ ልጃቸው ማርገሂን ከሰሙ በኋላ እርሷን ከማግባት በቀር ብዙ ምርጫ አልነበረውም። ኢብራሂምና አይሻ በሁለት ዓመት ውስጥ ዳንኤል የተባለውን ልጅና ሌላ ሴት ልጅ ወለዱ፤ ኢብራሂም አይሻን ስለሚወዳት እርሷን ትቶ የመሄድ አሳብ አልነበረውም፤ ነገር ግን በተለይ ሴቷ ሕፃን ልጅ ከተወለደች በኋላ ለሁሉም በቂ ምግብ የሚያስገኝ ሥራ

⁹²የዚህ ታሪክ ሐሳብ የተገኘው በናይጄርያ፣ በአብያ መስተዳድር በናይጄርያ ሐኪም ቤት ውስጥ ከሚሠሩት ክዶ/ር ቦብ ዊታኮር ነው።

አልነበረም። ኢብራሂም ቤቱን ትቶ በመሄድ ሥራ ለመፈለግ ከመሞከር በቀር ሌላ ምርጫ አልነበረውም፤ ስለዚህ ወደ ዋናው ከተማ ከአጎቱ ጋር ለመኖር ሄደ። በዚያም አነስተኛ የንግድ ሥራ እየሠራ የግንብ ሥራ ለማግኘት ጥረት አደረገ። ሚስቱና ልጆቹ አሁንም በዚያው በመንደራቸው ውስጥ ይኖራሉ። ኢብራሂም በግንብ ሥራው ተጠምዶ ስለ ነበር፣ ብዙ ጊዜ ወደ ቤቱ አልሄደም። ይሁን እንጂ በዓመት ሦስት ጊዜ ያህል ቤተ ሰቡንና ባልንጆሮቹን ለማየት ወደ ቤቱ ለመሄድ ሞክሮአል።

በታኅሣሥ ወር ወደ መንደሩ ማለትም ወደ ቤቱ ለመሄድ ተዘጋጀ። ያ ዓመት ለእርሱ መጥፎ ጊዜ ነበር። የግንባታ ሥራ ቀዝቅዞ ነበር። የአገሪቱ ምጣኔ ሀብት እያሸቁለቁለ ስለ ነበር፣ የሥራ እንቅስቃሴ አልነበረም። ሁኔታው አስቸጋሪ ስለነበር፣ ብዙ ነገሮችን በቀላሉ ማግኘት አልተቻለም። ከዚህም የተነሣ ኢብራሂም በገጠር የሚገኘ ትንን ቤተ ሰባቱን ለማየት ለረጅም ጊዜ ወደ ቤቱ ሳይሄድ ቀርቷል። በዚህ ጊዜ ምቹት ባለው አውቶብስ በመጓዝ ፈንታ በጭነት መኪና ላይ ሆኖ ይጓዝ ነበር። በሻንጣው ውስጥ ለቤተ ሰቡ የሚሆኑ ጥቂት ስጦታዎች ይዞ ነበር።

በጉዞ ላይ እያለ በዋና ከተማው ውስጥ ስላለው ነገር ያሳሰል ነበር። ኢብራሂም ከባለቤቱ ከአይሻ ለብዙ ጊዜ የተለየ ቢሆንም እንኳ፣ ሙሉ በሙሉ ብቻውን አልነበረም። አሚና የተባለች የሴት ጓደኛ ነበረችው።

ሁኔታው አስቸጋሪ በነበረበት ወቅት እርሷ አለችታው ነበረች። ሐሳቡን ሁሉ በእርሷ ላይ ጣለ። አሚና ውድ ነገሮችን መግዛት ትወዳለች፤ የኢብራሂም የወር ገቢ ግን የእርሷን ፍላጎት የሚያሟላ አልነበረም። አሚና ሌሎች ወንድ ጓደኞች ነበሯት። ኢብራሂም በዚህ ጉዳይ ላይ ከእርሷ ጋር ብዙ ጊዜ ተጣልቷል። አሚና ግን ሐሳብ ግትር ሴት ስለነበረች ከሌሎች ጋር የነበራትን ግንኙነት አላቆመችም። ኢብራሂም ከአሚና ጋር ፍቅር ይዞት ስለ ነበር፤ ከእርሷ ጋር ተጣልቶ ለብዙ ጊዜ መቆየት አልቻለም። አሚና ነጭ መርቸዲስ መኪና ካለው ሰው ጋር ትወጣ ትገባ ነበር። ኢብራሂም ስለዚህ ጉዳይ እርሷን ለመጠየቅ ድፍረት ስላጣ፤ ዝም ከማለት በስተቀር ሌላ ምርጫ አልነበረውም።

«አባ! አባዬ!» የሚል ድምፅ መኪናው ላይ ሆኖ ሰማ። ኢብራሂም ወደ ታች አዘቅዝቆ ሲመለከት በዳር በኩል እየሣቀና እጁን እያውለበለበ የአራት ዓመት ትንሽ ልጁን ዳንኤልን ሲሮጥ አየው። የጭነት መኪናው አቆመ፤ ኢብራሂምም ዘልሎ በመውረድ ልጁን በእጆቹ ዐቅፎ ያዘው። የዳንኤል ትናንሽ ባልንጀሮችም ተገርመው ይጮኹ ነበር። ኢብራሂም ደስ ብሎት ወደ ቤቱ አዘገመ። ባለቤቱ እርሱን እንኳን ደህና መጣህ ለማለት አልወጣችም። አንዳንድ ባልንጀሮቹ ቆም ብለው እንኳን ደህና መጣህ አሉት። ኢብራሂም ብቻቸውን ሲሆኑ ልጁን፤ «እናትህ የት ሄደች?» በማለት ጠየቀው።

«እርሷማ ሕፃኗን ወደ ክሊኒክ ይዛ ሄዳለች። ሕፃኗ ደኅና አይደለችም። ትኩሳት አላት።» ኢብራሂም ከቤት እንዲቆይ ለዳንኤል ነግሮት ወደ ክሊኒኩ በጥድፊያ ሄደ። ከግቢው ወጣ እንዳለ፤ አይሻ በመንገዱ ላይ ብቅ አለች። የታመመችውን ሕፃን ልጅ በጀርባዋ አዝላ ነበር። በጸጥታ ቀረብ በማለት ባለቤቷን ሰላም አለችው። በሆነ ምክንያት ያለ ዕድሜዋ ያረጀች ትመስላለች፤ የለበሰችው ልብስም መናኛ ዐይነት ነበር። በዚህ ጊዜ ኢብራሂም ስለ አሚና ማራኪ ልብሶችና ውብ ሽቶ አሰበ። ልጅቱን እርሱ አቅፎ በአንድ ላይ ወደ ቤት ገቡ።

በዚያ ምሽት ከጥቂት ሰዓታት በኋላ አይሻ፤ «ባለቤቴ ሆይ፤ አንተ ከዚህ ባልነበርክበት ወቅት በጣም ተቸግረን ነበር። ገንዘብ የላክኸውም ሁለት ጊዜ ብቻ ነው።» በማለት ኢብራሂምን በግልጽ ተናገረችው።

ኢብራሂምም እንዲህ በማለት መለሰላት፤ «ውዴ ሆይ፤ ይገባኛል ለእኔም ሁኔታዎች ጥሩ አልነበሩም። የሥራ እንቅስቃሴ ደካማ ነበር፤ ሊገኝ የተቻለው ትንሽ ሥራ ነበር። እኔም ራሴ መታገል ነበረብኝ።»

«ያም ሆነ ይህ አሁን መጥተሃልና ልትረዳን ትችላለህ» አለች አይሻ። «የክሊኒኩ ነርስ ሕፃኗን ለምርመራ ወደ ሆስፒታል መውሰድ አለብሽ ብላለች። የደም ማነስ ያለባት መሆኑን ገምታለች።»

«እንግዲያውስ» አለ ኢብራሂም፤ «ነገ ወደ ሆስፒታል ልወስዳት እችላለሁ። ዶክተሩ ያዘዘውን ዐይነት

መድኃኒትም መግዛት እንችላለን። ውድ ባለቤቴ ሆይ፤ ተስፋ አትቁረጭ፤ አይዘቸ። ለልጆቼና ለእንች የሚሆን ትንሽ ስጦታ አምጥቻለሁ። ነገር ግን በመጀመሪያ ወንድሞቼን እንደምን አላችሁ? ልበላቸው።»

ኢብራሂም ወደ መንደሩ ወርዶ ሄደ፤ ወንዶች ተሰብስበው ወደሚጠጡበትም ቦታ ጉራ አለ። ይህን ያደረገውም ብዙ ለመቆየት አስቦ ሳይሆን ባልንጀሮቹን ሁሉ ሰላም ለማለት ነበር። በተራ እየተከፈለ በማኅበር መጠጥ ይጠጡ ነበር፤ ኢብራሂምም ከእያንዳንዳቸው ጋር በመጫወት ለተወሰነ ጊዜ ቆየ።

ከመካከላቸው አንዱ ጓደኛቸው እንዲህ አለ፤ «ስለዚህ ስለምንሰማው ኤድስ ምን ታስባለህ? ፊዲዮ ከፍቼ ዜና እከታተል ነበር። ኤድስ ሰዎች ከትላልቅ ከተሞች ወደ መንደሮች በዓመት በዓል በሚመለሱበት ጊዜ አብሮ

ወሲብ እንዳይፈጸም
የአሜሪካ ፈጠራ
ነውን?

ይመጣል በማለት ተናግረዋል።»
«ይገርማል፤ እኔ አንዱንም
አምኜ አልቀበልም» አለ
ኢብራሂም። «ይህ እውነት
አይመስለኝም። ሰዎች ለሌላ

ሳይሆን እኛን ለማስፈራራት የሚናገሩት ነው። ማንንም ሰው በዚህ በሽታ ታሞ አላየሁም። ጥቁር ሕዝቦችን ጭንቀት ውስጥ ለመክተት የነጮች የፈጠራ ወሬ ይመስለኛል። በዋና ከተማችን ውስጥ እንደሚነገረው ከሆነ፤ ኤድስ ማለት ወሲብ እንዳይፈጸም የአሜሪካ ፈጠራ

ነው።» የኢብራሂም ባልንጀሮች ሁሉ በዚህ ጉዳይ በጣም ሣቁ፤ በዚህን ጊዜ አገር በቀሉ ቢራ በተጨማሪ ለሁሉም እንዲዳረስ ተደረገ።

«በነገራችን፤ የወባ ትንኝ ኤድስን ታስተላልፋለች ሲባል ሰምቻለሁ» በማለት ሌላው ቀጠለ። «የወባ ትንኝ ከነከሰችህ፤ በኤድስ ልትያዝ ትችላለህ፤ ይህ የቱን ያህል እውነት እንደ ሆነ አላውቅም።»

ሌላው ሰው፤ «መንግሥት ኤድስ ያለባቸውን ሁሉ ለሌላው ሰው እንዳያሠራጩ በአንድ ላይ ሰብስቦ፤ ማኅር አለበት» አለ። «ትክክል ነው» በማለት ሁሉም በመጮኽ አስተጋቡ፤ በመቀጠልም እንዲህ አሉ፤ እነዚህን ሰዎች ከዚህ አንፈልጋቸውም። እነርሱን ማስወገድ ነው። አገሩን ሁሉ እየበከሉት ነው። ማንኛቸውም ይህን በሽታ ወደዚህ መንደር ይዘው ቢመጡ፤ ማባረር አለብን። እዚህ ቢሞቱም ሬሳቸው በአካባቢያችን መቀበር የለበትም።» በዚህ ሁኔታ ሲነጋገሩ ብዙ አመሹ። ኢብራሂም ወደ ቤቱ ሲመጣ አይሻ አልጋው ላይ ተጋድማ ነበር። እንቅልፍ የወሰዳት ትመስላለች።

በሚቀጥለው ቀን ማለዳ ኢብራሂም ራስ ምታት ይዞት ነበር። ሻይም ከጠጣ በኋላ ሚስቱ ስለ ሕፃኗ አስታወሰችው። ኢብራሂም ሰውነቱን ታጥቦ እንደጨረሰ ሕፃኗን አቅፎ በጥድፊያ ወደ ሆስፒታል ይዟት ሄደ። የደም ምርመራው ውጤት ሕፃኗ የደም ማነስ እንዳለባት በርግጥ ያሳያል። ሐኪሙ ደም እንዲሰጣት አዘዘ፤

ኢብራሂምም ለልጁ የራሱን ደም ሰጠ። ደሙ ለልጅቷ ከመስጠቱ በፊት፤ ኢች አይ ቪ ይኑርበት ወይም አይኑርበት ለማወቅ ሐኪም ቤቱ ምርመራ አላደረገም። ኢብራሂም ሴት ልጁን በመርዳቱ ደስታ ተሰማው። ልጅቱ አራት ቀን ሙሉ በሆስፒታል ከተኛች በኋላ የተሻላት መስላ ወደ ቤት ተመለሰች።

የገና ወቅት ዐለፈ፤ ኢብራሂም ግን ጤንነት አይሰማውም ነበር። ብዙ ጊዜ ራሱን ያመው ነበር፤ ቊርጥማትና ተቅማጥም ተጨመረበት። በዚያ መንደር ውስጥ ወደሚገኘው መድኃኒት ቤት ሄደ። በመድኃኒት ቤቱ ውስጥ የሚሠራው ሰው ከመድኃኒት ቤቱ በስተጀርባ ወስዶ ኢብራሂምን ሁለት መርፌ ወጋው። ሰውየው ኢብራሂምን ከወጋው በኋላ፤ መርፌውንና ስሪንጁን በቧንቧ ውሃ አጠበ። ከኢብራሂም በኋላ የመጣችውን ልጃገረድም ክሎፒኩኒን የተባለውን መድኃኒት ኢብራሂም በተወጋበት መርፌ ወጋት። ኢብራሂም በአካላቱ ሁሉ የሚያሳክክ ሽፍታ ወጣበት። በመድኃኒት ቤቱ የሚሠራው ሠራተኛ ለጊዜው ሊያስታግሥለት የሚችል ቅባት ሰጠው። ለዚያ ቤተ ሰብ የገና ሰሞን የደስታ ጊዜ አልነበረም፤ ኢብራሂምም ወደ ዋናው ከተማ ተመልሶ ለመሄድ ፈለገ። በዚህ ጊዜ ከአይሻ ጋር አልፎ አልፎ የግብረ ሥጋ ግንኙነት ቢፈጽምም፤ ብዙ ርካታ አላገኘም፤ በቤቱም ውስጥ ያለው ሕይወት የጎዘን ጥላ ያጠላበት ነበር።

ጥር በገባ በሁለተኛው ሳምንት ኢብራሂም ወደ

ዋናው ከተማ ተመለሰ። እዚያው እንዳለም ሌላው የገና ወቅትና አዲስ ዓመት ዐለፉ። ይሁን እንጂ ነገሮች በውጭ በኩል እንደሚታዩት አልነበሩም።

ኢብራሂም፤ ባልንጀሮቹ፤ አይሻ እንዲሁም እኔና እናንተ ያልተገነዘብነው ጉዳይ፤ ኢብራሂም በኤች አይ ቪ የተያዘ መሆኑን አለማወቃችን ነው። ኢብራሂም ቫይረሱ የያዘው ነጭ መርቸዲስ መኪና ከነበረችው ሰውየ ቫይረሱ ከተላለፈባት ከአሚና ነው፤ ይኸው ባለመኪና ሰው በበኩሉ ከሌሎቹ ሴት ጓደኞቹ ውስጥ ከአንዷ ቫይረሱ ሳይተላለፍበት አልቀረም። ከኢብራሂምም አጉል አካሄድ የተነሣ ብዙ ሰዎች በቫይረሱ ተይዘው ነበር።

ኢብራሂም በዋናው ከተማ በመኖር ከአሚና ጋር መገናኘቱን ቀጠለ። ነገር ግን ከሁለት ዓመት በኋላ አሚና ታመመች፤ ሊሻላትም አልቻለም። ወደ ሐኪሞች በመሄድ ብዙ ገንዘብ አጠፋች፤ ኢብራምም በዚህ ጉዳይ ላይ ሐሳብ ይዞት ነበር። የማያቋርጥ ተቅማጥ ስለነበራት፤ በሚያስፈራ ሁኔታ ከሳች። ውሎ አድሮም ከዋናው ከተማ በመልቀቅ ወደ መንደሯ ሄደች። በመንደሯም የተለያየ የባህል መድኃኒት ሞከረች፤ ነገር ግን ምንም አልረዳትም። ስድስት ወር ሙሉ ከታመመች በኋላ ሞተች።

በተመሳሳይ ወቅት ኢብራሂም ቤተ ሰቦቹ ዘንድ ወደ መንደሩ ሄደ። ሴት ልጁ በጣም ታማ ሲያገኛት ደነገጠ። ኢብራሂም ለልጁ ደም መስጠቱን አስታወሰ፤ ስለዚህ ጉዳይ ግን ምንም አልተጨነቀበትም። በጥድፊያ ወደ

ሐኪም ቤት ተወሰደች፤ ሐኪሞቹ የተቻላቸውን ሁሉ ለማድረግ ቢጥሩም እንኳ ልጅቱ ሞተች። እነዚሁ ሐኪሞች በደሟ ውስጥ አንድ የሆነ ተወሳክ ያለባት ሲሆን እንግዳ ሕመም ነው አሉ፤ ለኢብራሂም ግን ሕመሟ በትክክል ምን እንደ ነበር አልነገሩትም። ኢብራሂም «ምናልባት ድግምት ሊሆን ይችላል» በማለት አሰበ።

ብዙ ሳይቆይም ኢብራሂም ትኩሳትና ሳል ጀመረው። ሽንቱን ሲሸና ብዙ ይሠቃይ ነበር። በብልቱም አካባቢ የሚያሠቃየው ትልቅ ቊስል ነበር። የሚያሸለው መድኃኒት ማግኘት አልቻለም። ሳሉ ለስድስት ወር ቀጠለ በዚህም ጊዜ ኢብራሂም እያደር እየከሳ ሄደ፤ በየሌሊቱ የሚተኛው ትንሽ ሰዓት ነበር፤ ምክንያቱም ሳሉ እንቅልፍ ሊያስወስደው አልቻለም።

በአካባቢው አለ ወደ ተባለ ሆስፒታል ሄደ፤ ሐኪሙም ሙሉ ምርመራ አደረገለት፤ በተከታታይም ሦስት የአክታ ምርመራ እንዲደረግለት አዘዘ። ደረቱ ላይ ራጅ ምርመራ እንዲደረግለትም ኢብራሂምን ላከው። የአክታ ምርመራው በሽታ ያለ መሆኑን ያመለክት ነበር፤ ዶክተሩም ኢብራሂም የሳንባ በሽታ ያለበት መሆኑን ነገረው። ሐኪሙ ልዩ ልዩ የደም ምርመራ አዘዘ። ምርመራውም ኢብራሂም በወሲብ የሚተላለፉ በሽታዎች ይኸውም ቂጥኝና ኤች አይ ቪ ያሉበት መሆኑን የሚያመለክት ነበር። በሚቀጥለው ዓመት ኢብራሂም ሞተ፤ ከጥቂት ቀናት በኋላም ባለቤቱ አይሻ ሞተች። ያ

ትንሽ ልጅ ዳንኤል ወላጅ አልባ ሆኖ ቀረ።

ዳንኤል ትምህርት ሊማር አልቻለም፤ ከችግር የተነሣ ይህ ልጅ አስፈላጊውን የተመጣጠነ ምግብ አላገኘ ም። ዳንኤል በታመመ ጊዜ አያቶቹ መድኃኒት ሊገዙለት አልቻሉም። በዚህን ጊዜ ኑሮ ለዳንኤል እጅግ አስጨናቂ ነበር። ሩቅ በሚገኘው ዋና ከተማ አባቱ ያሳለፈው መጥፎ ሕይወት ለቤተ ሰቡ ለዓመታት የሚዘልቅ መዘዝን አስከተለ።

ለውይይት የቀረቡ ጥያቄዎች

1. ኢብራሂም ራሱን ካለመጠበቁ የተነሣ በኤች አይ ቪ ስንት ሰዎች ተያዙ? እያንዳንዳቸው የተያዙት እንዴት ነበር?
2. ለኢብራሂም ቤተ ሰብ ሥቃይ ሁሉ ዋነኛ መንሥኤ ምን ይመስላችኋል? በዚህ ረገድ የአጥቢያ ቤተ ክርስቲያኒቱ ልታግዝበት የምትችልበት መንገድ ነበርን?
3. የኢብራሂም ሚስት በዋና ከተማው ውስጥ ስለ ባሏ ሕይወትና ስለ ቤት ጓደኛው ብታውቅ ኖሮ፤ ሁኔታውን መለወጥ የምትችል ይመስላችኋል? ወይስ ራሷንና ቤተ ሰቧን ለመጠበቅ አቅመ ቢስ ነበረች? የማትችል ከሆነች፤ የክርስትና መልእክትና የአጥቢያ ቤተ ክርስቲያን ተግባር እንደ እርሷ ያሉትን ሴቶች

እንዴት ሊረዱ ይችላሉ?

4. የኢብራሂም ባልንጀሮች ኤድስ ያለበትን ሁሉ በአንድ ሰፈር ማጎር ነው በማለት የሰነዘሩትን ሐሳብ ተወያዩበት፤ ለችግሩ ይህ ክርስቲያናዊ መፍትሄ ነውን? ለኤድስ ችግር መፍትሄ ለማግኘት የሚያግዝ ይመስላችኋልን? የሚያግዝበት ምክንያት ምንድን ነው? ወይም የማያግዝበት ምክንያት ምንድን ነው?

ምዕራፍ ዐሥር

ስለ ግብረ ሥጋ ግንኙነትና ስለ ልጅ

መውለድ የስሕተት እምነቶችና ልምምዶች

አዲስ ሕይወትን ፀንሶና አምጦ ስለ መውለድ ሂደት፤ እያንዳንዱ ባህል የግሉ የሆኑ እምነቶችና ልምምዶች አሉት። ከሰዎች ሁሉ አፍሪካውያን ልጆችን የመፀነስንና የመውለድን የተቀደሰ ፋይዳ ያከብራሉ፤ ይንከባከባሉም። ብዙዎቹ እምነቶችንና ልምምዶችን የተጀመሩት ማኅበረ ሰብ፤ ቤተ ሰቦችና አዲስ ሕይወት የሚጠበቁበትንና የሚቆዩበትን ዘዴና መንገድ በመፈለግ ጥረት ባካሄደበት ጊዜ ሳይሆን አይቀርም። ለምሳሌም ልጅ የምታጠባ እናት ወሲብ መፈጸም የለባትም የሚለውን ሐሳብ ብናስተውል፤ ምናልባት ሕፃኑ በሌላ አዲስ ሕፃን ጡት እንዲጥል ከመደረጉ በፊት፤ አድጎ በሕይወት የሚቀጥልበት ማረጋገጫ መንገድ ሆኖ ሊጀምር ይችላል።

እነዚህ ባህሎች የመጡት ያለጥርጥር ከበጎ ሐሳብ የተነሣ ቢሆንም አንዳንዶቹ የተመሠረቱት ካለማስተዋልና ካለማወቅ የተነሣ ነው። ባለፉት ዘመናት እነዚህ ወጎች ማኅበረ ሰቡ በሕይወት እንዲቀጥል አግዘውት ሊሆን ይችላል። በአሁኑ ጊዜ በተለወጠው ዓለማችን ከእነዚህ ውስጥ አንዳንድ ባህሎች ኅብረተሰቡን ለሥቃይና ለሞት እየዳረጉ ናቸው።

ብዙዎቹ የተለመዱ ባህሎችና እምነቶች ዛሬም ቢሆን በርግጥ መልካምና ጠቃሚ ናቸው። ለምሳሌ አፍሪካውያን እናቶች ለረጅም ጊዜ ልጆቻቸውን ጡት ያጠባሉ። አፍሪካውያን ይህን ባህል አክብረው በያዙበት ወቅት፣ ብዙዎቹ ምዕራባውያን አገሮች ጡት ማጥባት የቱን ያህል ጠቃሚ እንደ ሆነ ለእናቶች ለማስተማር እስከ አሁንም ድረስ እየታገሉ ናቸው።

እንግዲህ ከወሲብና ከእርግዝና ጋር የተያያዙትን በአፍሪካ ውስጥ የሚገኙ ጉጂ ወጎችን እንወያይባቸው። አንዳንዶቹ በሐገሪቱ በተወሰኑ ቦታዎች የሚገኙ ሲሆኑ ሌሎቹ ደግሞ በላቀ መልኩ በየትኛውም ሰፍራ የሚገኙ ናቸው። እነዚህን ነገሮች በእግባቡ መገንዘብ ጤናማ የሆነ ቤተ ሰባዊ ግንኙነት እንዲኖር ያደርጋል፤ ከጋብቻ በፊትና ከጋብቻ ውጭ ወሲብ እንዳይፈጸም ገደብ ለማበጀትም ያግዛል። አላዋቂነትና የስሕተት እምነቶች ኤድስ እንዲሠራጭ የሚያደርጉ ሲሆን፣ ትክክለኛ ግንዛቤ ማግኘት ግን ይህን ሥርጭት ለመከላከል ያግዛል። ከዚህ አንጻር ጉጂ የሆኑት ባህላዊ እምነቶችም የሚከተሉት ናቸው፡-

1. ሕፃንን ጡት እያጠቡ ሳለ ወሲብ መፈጸም

የሌለበት መሆኑ

አንዳንድ ሰዎች ሴትዮዋ ጡት በምታጠባበት ወቅት ወሲብ ከተፈጸመ፣ የባልየው ወንዴ ዘር የሚስቱን የጡት ወተት ስለሚበክለው ሕፃኑን ይጉዳዋል ብለው ያምናሉ።

አንዳንዶች ሕፃኑ ጤና የሌለውና የተመጣጠነ ምግብ ያላገኘ መስሎ የሚታይ ይሆናል ብለው ያስባሉ። ሌሎች ደግሞ ሕፃኑ ዝንቦችን የሚስብ የዐይን በሽታ ይይዘዋል ይላሉ። ሕፃኑ የዐይን ሕመም ከያዘው ወይም አቅመ ቢስ ከሆነ፣ አንዳንድ ጊዜ በዕድሜ የገፉት ዘመዶች ወጣት የሆነችውን እናት ይዘልፋሉ። እርሷ ጡት እያጠባች ሳለ ከባሏ ጋር የግብረ ሥጋ ግንኙነት መፈጸሟ የእርሷ ስሕተት መሆኑን ይነግሯታል። ከእንዲህ ዐይነቱ ፍርሃት የተነሣ በጋብቻ ውስጥ ጠብና ጤናማ ያልሆኑ ግንኙነቶች ይከሠታሉ። ሚስቲቱ የግብረ ሥጋ ግንኙነት ላለመፈጸም ስትከላከል ባልየው ከጋብቻ ውጭ ወሲብ ለመፈጸም መባዘኑ ትክክል መስሎ ሊታየው ይችላል። በወሲብ የሚተላለፍ በሽታን ምናልባትም የኤድስ ቫይረስን ወደ ቤቱ ሊያመጣ ይችላል።

ሕፃኑ ጡት በሚጠባበት ጊዜ ሁሉ የትዳር ጓደኞች ወሲብ ከመፈጸም የሚታቀቡበት ምንም ምክንያት የለም። ፈላሽና ወንዴ ዘሩ ወደ ሴቷ ደም ዘልቀው አይገቡም። ወደ ጡት ወተቱም ጨርሶ አይደርሱም። ወደ ሴቷ ብልትና ማሕፀን ብቻ ይገባሉ እንጂ ወደ ጡት ወተቱ ሊደርሱ አይችሉም። ሕፃኑ በተወለደ በመጀመሪያዎቹ ስድስት ሳምንታት ወይም በዚያ አካባቢ ባለው ጊዜ ወሲባዊ ግንኙነት መፈጸም በእናቲቱ ላይ ሥቃይ ሊያመጣባት ይችላል። ከዚህ ጊዜ ባሻገር ግን ባልና ሚስት እግዚአብሔር ባቀደላቸው መሠረት ግብረ ሥጋ በመፈጸም የሚገኘውን ደስታና ርካታን ለማግኘት ግንኙነታቸውን

መቀጠል አለባቸው፡፡

ካለፈው እርግዝና ጀምሮ ሁለት ዓመት እስኪሞላ ድረስ፣ እናቱ አለማርገዚ ለጤንነቷ መልካም ነው፡፡ ይህም ጤንነትዋ እንደ ቀድሞ የተሟላ እንዲሆን፣ ጡት እንድታጠባና ለልጇ በመልካም ሁኔታ ክብካቤ እንድታደርግ ያበቃታል፡፡ ባለትዳሮቹ በቅርብ መውለድ ካልፈለጉ፣ እንዴት አራርቆ መውለድ እንደሚቻል ሊማሩ ይችላሉ፡፡ በግላቸው ያሉበትን ሁኔታ በማጤን ሐኪማቸው፣ ክሊኒኩ፣ ወይም የቤተ ሰብ መምሪያ ማእከል የተሻለው አራርቆ የመውለዱን ጊዜ አስመልክቶ ምክር በመስጠት ሊያግዟቸው ይችላሉ፡፡ በጋብቻ ውስጥ የሚፈጸም ወሲብ የእግዚአብሔር ስጦታ ስለሆነ ልንደሰትበት ይገባል፡፡

2. የወር አበባ እንዳቆመ ወሲብ መፈጸም የማይገባ ነው ተብሎ መታመኑ

ሌላው የስሕተት እምነት አደፍ መውረድ ወይም የወር አበባ ፈጽሞ መውረድ ካቆመ በኋላ፣ ወሲብ መፈጸም የለበትም የሚለው ነው፡፡ ብዙ ሰዎች አንዲት ሴት የወር አበባ መውረድ እንዳቆመ ወሲብ መፈጸሟ አሳፋሪ ነው ብለው ያምናሉ፡፡ አንዳንዶች አደፍ መውረድ እንዳቆመ ወሲብ መፈጸም አብጠት (ዕጢ) ያመጣል ብለው ያምናሉ፡፡ እንደነዚህ ያሉ የስሕተት እምነቶች ብዙ ጊዜ በጋብቻ ውስጥ ግጭትን ያስከትላሉ፤ ባልየውም ከሌሎች ሴቶች ጋር ወሲብ እንዲፈጽም ሊገፋፉት ይችላሉ፡፡

ወሲባዊ ፍላጎትና ወሲብን በመፈጸም የሚገኝ ደስታ የወር አበባ እንዳቆመ የሚያቋርጥ አይደለም፤ ስለዚህ በዚህ ወቅት ወሲብ የማይደረግበት ምንም ምክንያት የለም፡፡ ዕጢዎች ወይም ሌሎች እብጠቶች ከወሲብ ጋር ምንም ግንኙነት የላቸውም፡፡ በልጅነት የዕድሜ ዘመን ከነበረው ሁኔታ ጋር ሲነጻጸር፣ በዚህ ጊዜ የሴቷ ብልት ደረቅ ያለ ስለሚሆን፣ ሩካቤ ሥጋ መፈጸም አንዳንድ ጊዜ ምቹተ ቢስ ሊሆን ይችላል፤ ነገር ግን ወሲብ ከመፈጸሙ በፊት እንደ «ኬ. ዋይ. ጀሊ...» ያሉ ቅባቶችን መጠቀሙ ችግሩን ሊያቃልል ይችላል፡፡ ብዙ መድኃኒት ቤቶች እነዚህን ማለዘቢያ ቅባቶች ይሸጣሉ፡፡ ወሲብ የወር አበባ መውረድ ከቆመም በኋላ ባልንና ሚስትን በፍቅር የሚያስተላልፍ ሆኖ መቀጠል አለበት፡፡

3. ወንድ ልጅ ካልተወለደ ሚስቲቱ የምትወቀስ መሆኗ

ሌላው የስሕተት እምነት እርሷ ወንድ ልጅ ካልወለደች፣ ጥፋቱ የሚስቲቱ ነው የሚለው ነው፡፡ ይህ በእውነት ትክክል አይደለም፡፡ የሕፃኑ ወንድ ወይም ሴት የመሆን ጉዳይ የሚወሰነው በባልየው ወንድ ዘር ስለሆነ፣ የሚስቲቱ «ጥፋት» አይደለም፡፡ ስለዚህ «ጥፋቱ» መለጠፍ ካለበት የሕፃኑን ያታ ከሚወስነው ከባልየው ላይ ነው፡፡ አንዳንድ ጊዜ ሴትየዋ ወንድ ልጅ ካልወለደች ባልየው ወንድ ልጅ ያገኝ ዘንድ ሌላ ሴት ያገባ ይሆናል፤ ወይም

ከጋብቻ ውጭ ሊወሰልት ይችላል። ይህ ደግሞ በቤተ ሰቡ ውስጥ ኤድስን ሊያመጣ ይችላል። አንዳንድ ጊዜ ወንዶች፣ ብዙ ወንድ ልጆችንና አነስተኛ ሴት ልጆችን የምትወልድን ሴት ማግባት ይፈልጋሉ። እንደዚህች ያለች ሴት ብዙ ወንድ ልጆችን ለመውለድ አስተማማኝ ናት ብለው ያምናሉ። አሁንም ደግመን እንላለን ሕፃኑ ወንድ ወይም ሴት መሆኑ የሚወሰነው በወንዱ ፈላሽ ዘር ስለሆነ ከሴትዮዋ ጋር ምንም ግንኙነት የለውም። እንዲሁም ወንድ ልጅን ወይም ሴት ልጅን የማግኘቱ ጸጋ በባልየው ብርታት የሚወሰን አይደለም፤ የሚወሰነው የባልየው ፈላሽ ዘር ብቻ ነው።

4. በእርግዝና ወቅት ወሲብ መፈጸም የሌለበት መሆኑ

አንዳንዶች በእርግዝና ወቅት ባልና ሚስት ወሲብ መፈጸማቸው ስሕተት ነው ብለው ያምናሉ። አንዳንዶች የባልየው ወንዴ ዘር ሕፃኑን እንደሚሸፍነው፣ መጥፎ

ጠረን እንዲኖረው እንደሚያደርግ፣ ጉዳት እንደሚያደርስበት፣ ዐይኖቹ እንደሚታመሙና ዐይንን ብጫ የሚያደርግ የወፍ በሽታ እንደሚይዘው ያስባሉ። ዐይንን ብጫ

የሚያደርገው የወፍ በሽታ ሕፃኑን ከያዘው ሚስቱቱ ባሏ እንዲቀርባት መፍቀድ አልነበረባትም በማለት የዕድሜ ባለ ጸጋ የሆኑት ዘመዶች ሴትየዋን ይዘልፉ ይሆናል። ይህ ሁሉ ትክክል አይደለም።

በእርግዝናና ሕፃኑ ጡት በሚጠባበት ወቅት ወሲብ መፈጸም የለበትም የሚለው እምነት ለመጠበቅ ባልየው ወሲብ ሳይፈጽም ብዙ ወራት ማሳለፍ አለበት ማለት ነው። አንዳንድ ባሎች ወሲብ ለመፈጸም ወደ ሌላ ሴት ለመሄድ ይህን እንደ ምክንያት ይጠቀሙበታል። ሚስቱ እርጉዝ እያለች ባልየው ምንም ነቀፋ ሳይኖርበት ከሌላ ስፍራ የወሲብ ጓደኛ ሊፈልግ ይችላል የሚለው ሐሳብ እንኳ፤ አንዳንድ ጊዜ ተቀባይነት እንዳለው ተደርጎ ይወሰዳል። ስለዚህ በእርግዝና ወቅት ወሲብ መፈጸም የለበትም የሚለው የስሕተት እምነት ለኤች አይ ቪ ሥርጭት አስተዋፅኦ ያደርጋል።

ለሴትዮዋ ምቹ ያልሆነው ልጅ የሚወለድበት የመጨረሻው ወር ካልሆነ በቀር፣ በእርግዝና ወቅት ባልና ሚስት ወሲብ ከመፈጸም የሚከለክሉበት ምክንያት የለም። እግዚአብሔር የሴትዮዋን ማሕፀንና የሕፃኑን የሰውነት ሽፋን ከውጭ የሚመጣውን ማንኛውም ጥቃት በሚገባ እንዲከላከሉ ውብ አድርጎ አበጅቶአቸዋል። የባልየው ወንዴ ዘር ከሕፃኑ ሊደርስ አይችልም፤ ወይም በየትኛውም መልኩ ጉዳት ሊደርስበት አይችልም።

ልጁ ሲወለድ በቆዳው ላይ ያለው ሽፋን፣ ነጭ ሽፋን ወይም እሙካ ይባላል። ይህም የሕፃኑ ቆዳ አደጋ እንዳይደርስበት እግዚአብሔር ያበጀው የጥበቃ መንገድ ነው። ጤነኛ ሆኖ በሚወለድ ሕፃን ላይ ሁሉ መገኘት አለበት። እሙካም ሆነ የወፍ በሽታ በእርግዝና ወቅት ከሚፈጸመው ወሲብ ጋር ግንኙነት የለውም።

5. ተደጋጋሚ ውርጃ የሚከሠተው ከልዩ ልዩ ወንዶች ጋር ወሲብ በመፈጸም ነው ተብሎ መታመኑ

በአንዳንድ ቦታዎች ሴትዮዋ ተደጋጋሚ ውርጃ ከደረሰባት መንሥኤው፣ «ቅይጥ የወንድ ዘር» ነው፤ ይህ ደግሞ ሴትዮዋ ከባሏ ሌላ ከሌሎች ወንዶች ጋር ወሲብ ትፈጽም እንደነበር ያመለክታል ይላሉ። ይህም በሕክምናም ሆነ በሳይንስ ረገድ ስሕተት ነው። አንዳንድ ወንዶች ከሌሎች ሴቶች ጋር ለመማገጥ ሲሉ ይህንኑ ምክንያት አድርገው ይጠቀሙበታል፤ ኤች አይ ቪ/ኤድስንም ጎትተው ያመጣሉ።

6. ሙት ሕፃን ከወለደች በኋላ ለረጅም ጊዜ የግብረ ሥጋ ግንኙነት መደረግ የለበትም ተብሎ መታመኑ

አንዲት ሴት ሙት ሕፃን ከወለደች በኋላ ቢያንስ ቢያንስ ለአንድ ዓመት ተኩል ባሏ ከእርሷ ጋር የግብረ

ሥጋ ግንኙነት ማድረግ የለበትም በማለት አንዳንዶች ያምናሉ። ማሕፀኑ ሌላ ሕፃን መሸከም ከሚችልበት ደረጃ ላይ ለመድረስ ይህን ያህል ጊዜ ይወስዳል ብለው ያስባሉ። ለዚህ ዐይነቱ አስተሳሰብ በሕክምና የሚደገፍ ምንም ዐይነት ምክንያት የለም። ሴቷ ሙት ሕፃን ከወለደች ከስድስት ሳምንት ያህል በኋላ ወሲባዊ ግንኙነት መጀመር ይቻላል። ይሁን እንጂ የሴትዮዋ ሰውነት ለሌላ እርግዝና እስኪያገግም ድረስ አራርቆ የመውለድን ዘዴ መጠቀሙ ውብ አማራጭ ነው። ይህም ሕፃኑ ጤነኛ ሆኖ ቢወለድ ወይም ሙት ሆኖ ቢወጣም መፈጸም ያለበት ጉዳይ ነው።

7. ሴቶች በግብረ ሥጋ ግንኙነት ጊዜ መደሰታቸውን መግለጽ የለባቸውም የሚለው አስተሳሰብ

ብዙ ሰዎች አንዲት ሴት በወሲባዊ ግንኙነት እንደምትደሰት መግለጽ የለባትም ብለው ያምናሉ፤ ይህንኑንም ያውጃሉ። እርሷም ከባሏ ጋር ባላት ወሲባዊ ግንኙነት መደሰቷ አሳፋሪ ስለሆነ የማትደሰት መስላ መታየት አለባት ይላሉ። በዕድሜ የገፋት ዘመዶቿም ባሏን «መከላከል» እንዳለባትና በሳምንት ከሁለት ቀን በላይ ወሲባዊ ግንኙነት ለማድረግ መስማማት እንደሌለባት አንዳንድ ጊዜ ያስተምሯታል። ወሲባዊ ግንኙነት ለማድረግ ፈጽሞ ጥያቄ ማቅረብ እንደሌለባት ወይም ለባሏ ፍቅሯን መግለጽ እንደሌለባት ይነግሯታል፤ ይህን ካላደረገች

በሕይወቷ ይጫወታል ብለው ያስባሉ።

ከዚህ እምነት የተነሣ ብዙ ሴቶች ባሎቻቸውን ከቤት በማባረር እነርሱ ከሚያሳዩት ይልቅ፣ የተለየ ጥሩ ነገር ወደሚያሳዩአቸውና ደስ ወደሚሰኙበት ወደ ሴቶች አዳሪዎች እንዲሄዱ ያደርጓቸዋል። ወንዶች ራሳቸው ለገጢአተኛ ባሕርያቸው በእግዚአብሔር ፊት ተጠያቂ ቢሆኑም፣ ሚስቶች ባሎቻቸው ፈተና ውስጥ እንዲገቡ አስተዋፅኦ አድርገዋል።

ጳውሎስ በጠቅላላ ምዕራፍ 7 ላይ ስለዚህ ጉዳይ ያለውን እውነት በጣም ግልጽ በሆነ መልክ ያስተምራል።⁹³ ባልና ሚስት በጋብቻ ውስጥ የወሲብ ፍላጎታቸውን ለመግለጽ እኩል መብት አላቸው። ሚስት ወሲብ አብረው ይፈጽሙ ዘንድ ለባሏ ጥያቄ ለማቅረብ ነጻነት ያላት መሆኗን እንድታውቅ ያስፈልጋል። ባልም ሆነ ሚስት አንዱ ሌላውን ለማስደሰት እንደሚሞክር ሁሉ፣ በወሲባዊ ረገድም ለማስደሰት የተቻላቸውን ያህል ጥረት ማድረግ አለባቸው። በዚህ ዐይነት መልኩ ፍቅርን ያለጥርጥር ይቀንሳል።

⁹³ «ነገር ግን ከዝሙት ለመጠበቅ፣ እያንዳንዱ ሰው የራሱ ሚስት ትኑረው፤ እያንዳንዱም ሴት የራሷ ባል ይኑራት። ባል ለሚስቱ የሚገባትን ሁሉ ያድርግላት፤ ሚስትም እንዲሁ ለባሏ የሚገባውን ሁሉ ታድርግለት። ሚስት አካሏ የራሱዋ ብቻ አይደለም፤ የባሏም ነው፤ እንዲሁም ባል አካሉ የራሱ ብቻ አይደለም፤ የሚስቱም ነው። በጸሎት ለመታጋት ተስማምታችሁ ለተወሰነ ጊዜ ካልሆነ በስተቀር፣ እርስ በርሳችሁ አትከላከሉ።» 1ቆሮ 7:2-5፤ አ.መ.ት.

8. ወሲብ አለመፈጸም አንድን ሰው ደካማ ያደርገዋል ተብሎ መታመን

«መምህርት ሆይ፤ ስለ ንግግርሽ አመሰግንሻለሁ፤ ይህም በእውነት በነገሮች ላይ ትኩረት እንዳደርግ ረድቶኛል። ነገር ግን አንድ ጥያቄ አለኝ፤ ሰዎች አንድ ወንድ አዘወትሮ ወሲብ ካልፈጸመ፣ ደካማና ታማሚ ይሆናል ሲሉ ሰምቻለሁ። አንዳንድ ባልንጀሮቹ በቂ የሆነ ወሲብ ከልተፈጸመ በቀር፣ በስሜት ረገድ ወይም በአካል ብቃት ረገድ በአግባቡ ማደግ እንደማይቻል ይናገራሉ፤ ይህ እውነት ነው?»

አንዳንድ ጊዜ ወጣት ወንዶች እንደነዚህ ያሉ ጥያቄዎች ይጠይቁኛል። እነዚህ የሰማኋቸው ሐሳቦች ስሕተቶችና ጐጂዎች ናቸው። ትክክሉ ግን እነርሱ የሰነዘሩት ሐሳብ ተቃራኒ የሆነው ነው።

ከጋብቻ በፊት ከማንኛውም ወሲባዊ ተግባር ራሳቸውን የሚጠብቁ ወጣት ወንዶችና ሴቶች በትምህርት ቤትና በዩኒቨርሲቲ በላቀ ሁኔታ በፍጥነት እድገት ያሳያሉ፤ ሴሶች ከሆኑት ባልንጀሮቻቸውም ይልቅ በማንኛውም ረገድ የላቀ እድገት ደረጃ ላይ ይደርሳሉ። ብዙ ወጣት ወንዶች በዚህ ረገድ መሠረተ ቢስ በሆነ ፍርሀት ተሳታፊዋል። ይህ ስለ ወሲብ ራስ ወዳድነት ያለበት ሐሳብ ነው። ለጤናችን መጥፎ ባይሆን ኖሮ፣ እግዚአብሔር ከጋብቻ ውጭ እንድንታቀብ ይነግረን ነበርን?

አንዳንድ ጊዜ ጋብቻ ከተፈጸመ በኋላ ባልና ሚስት ለተወለነ ጊዜ በሥራ ምክንያት ተራርቀው የሚኖሩበት ሁኔታ ያጋጥማቸዋል። አሁንም ቢሆን ሰውየው ወሲብ ካልፈጸመ በቀር እታመማለሁ ብሎ የሚሠጋበት ምንም ምክንያት የለም። እርሱና ሚስቱ እንደ ገና አንድ ላይ በሚሆኑበት ጊዜ ደስታቸው የላቀ ይሆናል። ከዚህም ጋር ተያይዞ ባልና ሚስት ለረጅም ጊዜ አንዳቸው ከአንዳቸው ወሲብ ከመፈጸም ተለይተው መቆየት የለባቸውም የሚለውን ከእግዚአብሔር የተሰጠውን ትምህርት ማስታወስ አለባቸው።

9. ድንግል ከሆነች ሴት ጋር ወሲብ መፈጸም ከኤድስ ይፈውሳል መባሉ

ኤች አይ ቪ ያለባቸው አንዳንድ ሰዎች ከድንግል ሴት ጋር ወሲብ መፈጸም ከኤች አይ ቪ ይፈውሰናል ብለው በተሳሳተ መንገድ ያስባሉ። በዚሁ መንገድም ብዙ ወጣት ልጃገረዶችን ሳይበክሉ አይቀርም። እንፈውሳለን በሚል አስገድደው ሊደፍሯቸው ይችላሉ። ይህ የተሳሳተ እምነት ከምሥራቅና ከምዕራብ አፍሪካ ይልቅ በደቡብ አፍሪካ በይበልጥ ተስፋፍቷል። ያለ ጥርጥር ይህ እምነት ፈጽሞ ስሕተት ነው።

10. ልጅ የማይወልዱ ሴቶች አያት ቅድመ አያቶቻቸው የረገሟቸው ናቸው ተብሎ መታመኑ

ልጅ መውለድ ያልቻለች ሴት በአያት ቅድመ አያቶቿ የተረገመች ናት ብለው አንዳንድ ሰዎች ያስባሉ። ይህ እምነት ከጋብቻ ውጭ አያሌ ወሲባዊ ግንኙነት እንዲፈጸም ይጋብዛል። መኻን የሆኑ ሴቶች መንሥኤ ነው ብለው የሚያምኑትን ርግማን ለማስወገድ፣ በአንድ አጋጣሚ ወቅት ልዩ ልዩ ልማዳዊ ሥርዐቶችን መፈጸምና መሥዋዕቶችን ማቅረብ መፍትሔ አድርገው ሊጠቀሙ ይችላሉ። ሁል ጊዜም ባይሆን አንዳንድ ጊዜ በጎ የሆነ የሐኪም ምክርም ሆነ ሕክምና ልጅ አልባ የሆኑ ባለትዳሮች ባለ ልጅ እንዲሆኑ ሊረዳ ይችላል። ልጅ አልባ መሆን ከጋብቻ ውጭ ለሚፈጸም ወሲብ ሰበብ ሊሆን ይችላል፤ ይህም ለኤች አይ ቪ መተላለፍና ለሌሎችም በወሲባዊ ግንኙነት ለሚከሰቱ ሕመሞች ይዳርጋል።⁹⁴

⁹⁴Some of the ideas for this chapter come from Dr Leonie McSweeney, *A Challenge to Love ... Changing Behaviour*. Ibadan. Ambassador Productions.

ለውይይት የቀረቡ ጥያቄዎች

1. እናንተ ወይም በእናንተ ዙሪያ ያሉ ሰዎች የተዘረዘሩትን ባህላዊ እምነቶች የሚሉትን ትቀበላላችሁን? የትኞቹን? እናንተም ሆናችሁ ወይም ሌሎች እነዚህን እምነቶች አምናችሁ ለመቀበል ምን ምክንያት አላችሁ?
2. በዚህ ላይ ያልተጠቀሱ የኤድስን ሥርጭት የሚያስፋፋ ሁኔታዎች ወይም የስሕተት እምነቶች አሉን?
3. ከእነዚህ ባህላዊ እምነቶች ውስጥ አንዳቸው በማወቅም ሆነ ባለማወቅ በራሳችሁ ባሕርይ ላይ ተጽዕኖ ያሳድራሉን? ይህን ምዕራፍ ካነበባችሁ በኋላ ባሕርያችሁን ለመለወጥ ዝግጁዎች ናችሁን?

ምዕራፍ ዐሥራ አንድ

ለኤድስ የመከላከያ ክትባት ወይም

የሚፈውስ መድኃኒት አለ?

በዚህ ውስብስብ በሽታ ላይ ዓመታት ያስቆጠረ ምርምር በመካሄድ ላይ ቢሆንም እስካሁን ድረስ ፍቱን የሆነ መድኃኒት ወይም ክትባት አልተገኘም። አሁንም ቢሆን ተመራማሪዎች ለዚህ በሽታ ክትባት ለማግኘትና ቫይረሱን የሚያጠፋ መድኃኒት ለመፈለግ ጥረት እያደረጉ ናቸው። በዚህ ረገድ የታየው እድገት እልህ የሚያስጨርስ መልኩ አዝጋሚ ነው። ኤድስን በመታከክ የሚመጣውን ሕመም ማከም ብዙ ጊዜ ዕድሜን ያስረዝማል፤ በሽታ ያለበትንም ሰው ካለፈው በተሻለ መልኩ ሕመሙ እንዲቀለው ያደርጋል። ይህንኑ ቆይተን እናብራራለን።

ክትባት ምንድን ነው?

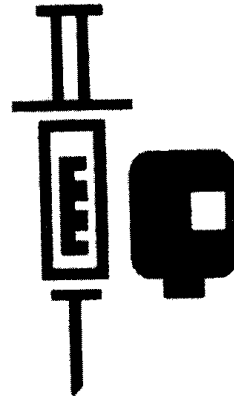
ክትባት ማለት የአንድን ሰው በሽታን የመቋቋም ዐቅም በማግኘት ልበት አንዳንድ የተወሰኑ በሽታዎችን እንዴት መዋጋት እንዳለበት የሚያዘጋጅ ዘዴ ነው።

በሽታን የመቋቋም ሥርዐት ወታደር የሆኑት ነጭ የደም ህዋሶች ቫይረሱን ለመዋጋት የሚችሉት፤ በአካል ውስጥ ከአዩት በኋላ ብቻ ነው። ለምሳሌ ኩፍኝን ብንወስድ፤ የኩፍኝ ቫይረስ ወደ አካልህ ለመጀመሪያ ሲገባ የሚሆነው ነገር ምንድነው? የኩፍኝ ክትባት ካልተከተብክ፤ ቫይረሱ ተባዝቶ ሕመም ይፈጥራል። ነገር ግን ክትባቱን ከተከተብክ በጥቂት ቀናት ውስጥ ነጭ የደም ህዋሶች ቫይረሱን ከመዋጋት ደረጃ ላይ ይደርሳሉ፤ አንተም ደህና ትሆናለህ። እነዚህ የደም ህዋሶች ጥሩ የማስታወስ ችሎታ አላቸው። የኩፍኝ ቫይረስ ተመልሶ ወደ አካል ቢገባም እንዴት መዋጋት እንዳለባቸው ወዲያውኑ ያስታውሳሉ። እነዚህ የደም ህዋሶች የተለየ ቫይረስ፤ ማለትም እንደ ብጫ ወባ ያለ ወደ አካል ቢገባ፤ እንዴት መዋጋት እንዳለባቸው አያውቁም።

የኩፍኝ ክትባት በጣም ደካማ ዐይነት የኩፍኝ ቫይረስ ይዞአል። ወደ አካል ውስጥ እንዲገባ በተደረገ ጊዜ ሕመም ለመፍጠር በጣም ደካማ ነው። ይሁ እንጂ ነጭ የደም ህዋሶች ይህን ደካማ የኩፍኝ ቫይረስ የሚያዩት እንደ ጠላት ነው፤ እንዴት መዋጋት እንዳለባቸውም ይማሩበታል። ከጊዜ በኋላ እውነተኛው ቫይረስ ወደ አካል በሚገባበት ጊዜ፤ ህዋሶቹ ቀደም ሲል የሠለጠኑ በመሆኑ፤ ቫይረሱን ሕመም ከማድረሱ በፊት መክቶ ለማስቀረት ሙሉ በሙሉ ተዘጋጅተዋል።

የኤች አይ ቪ ክትባት አለን?

ኤች አይ ቪ በሽታ መሆኑ እንደ ተደረሰበት የሳይንስ ሊቃውንት እንዴት ክትባት ማዘጋጀት እንዳለባቸው ማውጣት ማውረድ ጀመሩ። ክትባት ለማግኘት ሙከራዎች የተጀመሩት ከዐሥር ዓመት በፊት ነው። ነገር ግን እስካሁን ድረስ ሁሉም አልተሳካላቸውም፤ ዋናው ምክንያትም

ቫይረሱ ባሕሪውን የመለወጥ ወይም ቅርጹን የመለወጥ ችሎታ ስላለው ነው። ክትባቶቹ ሙከራ ላይ ስለመሆናቸው ብዙ ዘገባዎችና ታሪኮች ተሰምተዋል፤ ነገር ግን እንዳቸውም ጠንቅ የማያስከትሉና ውጤት ያላቸው ሆነው አልተገኙም።

የሳይንስ ሊቃውንት ክትባት ለማግኘት አሁንም ብርቱ ጥረት እያደረጉ ናቸው። የሰው ሙከራዎች ገና በመጀመሪያው ዕርከን ላይ ናቸው። እስካሁን ድረስ አንድ የተወሰነ ክትባት የቱን ያህል አስተማማኝ እንደ ሆነ ለመረዳት በመሞከር ላይ ናቸው፤ እጅግ አሳሳቢው ፍርሃትም ክትባቱ ላይታሰብ በድንገት ኤች አይ ቪን የሚያባብስ እንዳይሆን ነው።

የሳይንስ ሊቃውንት በብዙ አገሮች ጸረ ኤች አይ ቪ ክትባትን በመሞከር ላይ ይገኛሉ። እነዚህ መከራዎች በብዙ ምክንያቶች ሁሉም አስቸጋሪዎች ናቸው፤ ጥቂቶቹም የሚከተሉት ናቸው፡-

- ኤች አይ ቪ፣ በሽታን ከሚከላከለው ሥርዐት ሊደበቅ ይችላል። የነጭ የደም ሀዋሶች እርሱን ለመቋቋም ቢሰጥንም እንኳ፣ ጥቂት ቫይረስ ርቆ ይሸሽጋል።
- የክትባቱ መሞከሪያ ለመሆን መስፈርቶችን የሚያሟላ እንስሳ የለም። በኤች አይ ቪ የተነሣ የሚታመሙት ሰዎች ብቻ ናቸው፤ ስለዚህ የሳይንስ ሊቃውንት አዲሱን ክትባት በአይጦች፣ በዝንጀሮዎች ወይም በሌሎች እንስሶች ላይ መሞከር አይችሉም።
- ኤች አይ ቪ ከዚህ ቀደም በሰው ዘር ላይ ካደረሰውና ከታወቀው ቫይረስ በተለየ መልኩ ይንቀሳቀሳል። ልዩነቶቹ በመኖራቸውም ደካማ ነው፤ አደጋ አያደርስም የተባለው ቫይረስ ከአደጋ አስከታይነቱ ነጻ ሊሆን አይችልም።
- ኤች አይ ቪ አያሌ ልዩ ልዩ ባሕርያት ወይም ዐይነቶች አሉት። ልዩ ልዩ ዐይነቶች በልዩ ልዩ አገሮች በብዛት ይገኛሉ። ለአንዱ ዐይነት የተሠራ

ክትባት ሌላውን ዐይነት ላይቋቋም ይችላል።

- የሳይንስ ሊቃውንት በሰውነታችን ውስጥ ያለው በሽታን የሚቋቋመው ሥርዐት እኛ ከምናስበው በላቀ ሁኔታ እጅግ ውስብስብ ሆኖ አግኝተውታል። ሰውነታችን ራሱን ከኤች አይ ቪ እንዴት መከላከል እንደሚችል ገና ብዙ ያልታወቀ ነገር አለ። ይህም ክትባት እንዴት መገኘት አለበት የሚለውን ጉዳይ ይበልጥ አስቸጋሪ ያደርገዋል።⁹⁵

የሳይንስ ሊቃውንት አስተማማኝ የሆነ ክትባት ለማግኘት ከባድ ጥረት እያደረጉ ነው፤ እ.ኤ.አ. ከ2004 ጀምሮ አነስተኛ በሆነ ደረጃ በልዩ ልዩ ቦታ ቢያንስ ቢያንስ 39 ክትባቶችን በመሞከር ላይ ናቸው። በአሁኑ ጊዜ በመከራ ደረጃ ላይ የሚገኙት ክትባቶች የተዘጋጁት በአፍሪካ አህጉር ተሠራጭተው በሚገኙት የኤች አይ ቪ ዐይነቶች ላይሆን፣ በተለይ በምዕራቡ ዓለም ተሠራጭተው ለሚገኙት የኤች አይ ቪ ዐይነቶች ነው። ክትባት የማግኘቱ ጥረት ከቀን ወደ ቀን እድገት እያሳየ ነው፤ እድገቱ ግን አዝጋሚ ነው። የኢንተርናሽናል ኤድስ ቫክሲን ኢንቬቲቭ ፕሬዚደንት፣ «እ.ኤ.አ ከ2009 ዓ.ም. በፊት አስተማማኝ የሆነ ክትባት ይገኛል ብለን ተስፋ ማድረግ የለብንም» ብለዋል።⁹⁶

በኤች አይ ቪ ላይ ለሚካሄደው ረጅም ጦርነት

⁹⁵Stine. G. J., *AIDS Update 2003*. Prentice Hall, New Jersey, 2003.

⁹⁶Seth Berkley quoted in Reuters news report, 19 June 2003.

ከፍተኛ ትኩረት መደረግ ያለበት አስተማማኝ ክትባት በማግኘት ላይ መሆኑን የሳይንስ ሊቃውንት አምነዋል። ከዚህ አቅጣጫ የሚደረገው ምጣኔ ሀብታዊው አስጥ አገባም ጥናት የሚያስፈልገው ነው፤ ነገር ግን ክትባት ለማዘጋጀት የመነሻው መንቀሳቀሻ ወጭ ከፍተኛ ቢሆንም እንኳ፤ በዓለም ዙሪያ በሚገመቱት 42 ሚሊዮን በኤች አይ ቪ የተያዙ ሰዎች ውስጥ ቫይረሱንና ምልክቶቹን ለማከም ወደ ፊት ይወጣል ተብሎ ከተገመተው ጋር ሲነጻጸር በጣም አነስተኛ ነው።

ያልተረጋገጡና አጠያያቂ የሆኑ ፈውሶች

ገንዘብ ለማግኘት ሲሉ፤ በኤድስ የታመሙ ሰዎችን ፈውሰናል የሚሉ አያሌ አጭበርባሪ «ሐኪሞች» እና «ፈዋሾች» አሉ፤ የሚሰጧቸውም አንዳንድ ሕክምናዎች ከኤች አይ ቪ/ኤድስ ጋር የሚኖረውን ሰው ሕይወት ለጊዜው የሚያሸሉ ሊመስሉ ይችላሉ፤ ይህ የሚሆነው ግን በሚሰጡት ዕፅ ውስጥ የእድሜ ማራዘሚያ መድኃኒቶች፤ አንቲባዮቲክስና ጸረ ኤች አይ ቪ ነገር ከመጨመራቸው የተነሣ ወይም ከሥነ ልቦና ስሜትና ከሌላ ካልታወቀ ምክንያት የተነሣ ሊሆን ይችላል። እንደዚህ ያሉ ሕክምናዎች ኤች አይ ቪ ያለባቸውን ሰዎች ለጊዜው ቢረዱም እንኳ፤ ከእነዚህ አንዳቸውም የኤች አይ ቪን በሽታ ሙሉ በሙሉ አይፈውሱም።

ለኤች አይ ቪ/ኤድስ ፈውስ የለም። ከእነዚህ ውድ

ሕክምናዎች በኋላ ሰውየው የመሽል ስሜት የሚሰማው ተፈውሻለሁ ብሎ ስለሚያምን ነው፤ ግን አልተፈወሰም። ሰዎች ተፈትነው ያልተረጋገጡ መድኃኒቶችን በመግዛት ያለ የሌለ ንብረታቸውን እንዳያጠፉ መመከር አለባቸው። ይሁን እንጂ የኤድስ ምልክቶችን ለጊዜውም ቢሆን የሚያስታግሱ ቀለል ያሉ መድኃኒቶች የሚገኙ ከሆነ፤ እነዚህን ይጠቀሙ ዘንድ ማበረታታት ይኖርብናል።

ለፈውስ የሚደረግ ጸሎት

እግዚአብሔር ከፈቀደ ማንንም ከኤድስ መፈወስ ይችላል። ፈውስና የቀን ተቀን ብርታት እንዲመጣላቸው መጸለይ፤ ከኤድስ ጋር ለሚኖሩት የምንሰጠው አገልግሎት ክፍል መሆን አለበት። የሞቱትን ማስነሣት የሚችል አምላክ ከፈቀደ በኤድስ የተያዘውን ሰው ማዳን ይችላል። እግዚአብሔር ብቻ ከሚያውቀው ምክንያት የተነሣ፤ ብዙ ጊዜ ሁሉን አይፈውስም፤ ተፈውሰናል የሚሉትም የተፈወሱ መሆናቸውን ለማረጋገጥ የደም ምርመራ ማድረግ አለባቸው።

ለውይይት የቀረበ ጥያቄ

1. አንድ የቤተ ሰባችሁ አባል ከባህላዊ ሐኪም ወይም ከሌላ አካል የሚደረግ የኤድስ ፈውስ የተባለውን አገኛለሁ ብሎ ብዙ ገንዘብ ለማጥፋት ቢፈልግ ምን ምክር ትሰጡታላችሁ? ይህን ምክር የምትሰጡት ለምንድነው?

ምዕራፍ ዐሥራ ሁለት

የዕድሜ ማራዘሚያ መድኅኒቶች

ለኤች አይ ቪ/ኤድስ በሽታ ፈውስ የሌለ መሆኑን አሁንም እናንተን እያስታወስን ነው። ፈውስ ሲባል የቫይረሱ ዘር እንዳይገኝ አድርጎ ሙሉ በሙሉ ጨርሶ የሚያጠፋ መሆን አለበት። በዓለም ሁሉ ዙሪያ የሚገኙ በሺህ የሚቈጠሩ የሳይንስ ሊቃውንትና ሐኪሞች ፈውስን ለማግኘት ከፍተኛ ጥረት እያደረጉ ናቸው፤ ነገር ግን እስካሁን ድረስ አንድም ፈውስ አልተገኘም። ብዙዎቹ የሳይንስ ሊቃውንት በሚቀጥሉት ዐሥር ዓመታት ፈውስ ይገኛል ብለው አያምኑም። ርግጥ ነው እውነተኛ ፈውስ የተገኘ ከሆነ፤ የመገኘቱ ዜና በዓለም ዙሪያ ሁሉ ይሠራጫል።

ፈውስ የሌለ ከሆነ፤ ታዲያ ሁሉም ሰው ሥራዬ ብሎ የሚነጋገርባቸው እነዚህ የዕድሜ ማራዘሚያ መድኅኒቶች (ጸረ ኤች አይ ቪ መድኅኒቶች) ምንድን ናቸው? እነርሱ ፈዋሽ መድኅኒቶች አይደሉምን? አለመታደል ነው እንበለውና እነዚህ ፈዋሽ መድኅኒቶች አይደሉም። በዚህ ምዕራፍ ላይ እነዚህ መድኅኒቶች ማድረግ የሚችሉትንና ማድረግ የማይችሉትን ነገር እንመለከታለን። የሚሰጡትን ጥቅምና አንዳንድ ችግሮቻቸው ምን እንደሆኑም እናያለን።

አጭር ታሪክ

ኤድስ በሽታ ሆኖ በይፋ የታወቀው እ.ኤ.አ. በ1981 ዓ.ም. ነው፤ መንሥኤው ግን አልታወቀም ነበር። የሳይንስ ተመራማሪዎች የኤች አይ ቪ ቫይረስ የበሽታው መንሥኤ መሆኑን ያገኙት ከሁለት ዓመት በኋላ በ1983 ዓ.ም. ነበር። የትኛው መድኅኒት ቫይረሱን መቋቋም እንደሚችል ማንም አላወቀም ነበር። የመጀመሪያው ውጤታማ መድኅኒት «ዛይዶቪዩዲን» (ዜድ ዲ ቪ፣ ኤ ዜድ ቲ ወይም ፊትሮቪር) ነው። በአሜሪካ አገር ጸረ ኤች አይ ቪ መድኅኒት ተብሎ የጸደቀው በ1987 ዓ.ም. ነበር። በጣም ውድና በአንዳንድ ሰዎች ላይ እንደ ደም ማነስ ያሉ ችግሮችን (የቀይ ደም ህዋሶች ማነስ) አስከትሎ ነበር። በተጨማሪም የሚረዳው በመጠኑና ለጊዜው ነበር።

ከ1987 ዓ.ም. ጀምሮ ብዙ አዲስ መድኅኒቶች ኤች አይ ቪን ለመዋጋት ውጤታማ ሆነው ተገኝተዋል። አንዳንዶቹ ከ«ዛይዶቪዩዲን» ጋር የተዛመዱ ሲሆኑ፤ ሌሎቹ ደግሞ ፈጽሞ የተለዩ ናቸው። ከባንዶዎቹ ብዙ መድኅኒቶችን አግኝተው ያመረቱ ቢሆኑም እንኳ መድኅኒቶቹ ከፍተኛ ዋጋ ስለሚያስወጡ፤ በአፍሪካም ሆነ በማደግ ላይ ባለው በሌላው ዓለም ከ2000 ዓ.ም. በፊት አንድ ሰው ሊያገኛቸው የሚችለው በብዙ ጭንቅ ነበር። የመድኅኒት አምራች ኩባንያዎች በእነዚህ መድኅኒቶች ወፍራም ትርፍን ማግኘት ይፈልጋሉ።

ይሁን እንጂ ባለፉት ጥቂት ዓመታት ነገሮች

ተለዋውጠዋል። ባደጉ አገሮች የሚገኙ የመድኃኒት ኩባንያዎች ድኾች ለሆኑ አገሮች የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒትን በዝቅተኛ ዋጋ ማቅረብ ጀምረዋል። በተጨማሪም በማደግ ላይ ባለው ዓለም የሚገኙ አንዳንድ አገሮች ራሳቸው መድኃኒቱን እንዲያመርቱ ለመፍቀድ በመስማማት ላይ ናቸው። ለሰውጡ ዐበይት ምክንያቶች ከሆኑት አንዱ፣ በአፍሪካ፣ በሰሜን አሜሪካና በሌላው ዓለም ያሉ ክርስቲያኖች፣ ሰዎችም ሆኑ አገሮች እርስ በርስ በፍትሕና በርትዕ መተያየት አለባቸው የሚለውን የእግዚአብሔርን ትእዛዝ አጉልተው በማሳየታቸው ነው።

በአሁኑ ጊዜ የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒት (Anti retroviral drug) በአፍሪካና በሌላው ክፍል በቀላሉ ማግኘት ይቻላል። ለጊዜው ይህ ደስ ሊያሰኝን ይችላል። ነገር ግን ወደ ፊት እንደምናየው እነዚህ መድኃኒቶች ለኤች አይ ቪ ወረርሽኝ ፍቱን መድኃኒቶች አይደሉም። መድኃኒቶቹ እንዴት እንደሚሠሩና ከእነርሱም ምን ተስፋ ማድረግ እንደምንችል እስቲ ጠለቅ ብለን እንመልከት።

ስለ ዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒቶች መሠረታዊ ሐሳቦች

1. የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒት ቫይረሱን ከመባዛት ያግደዋል

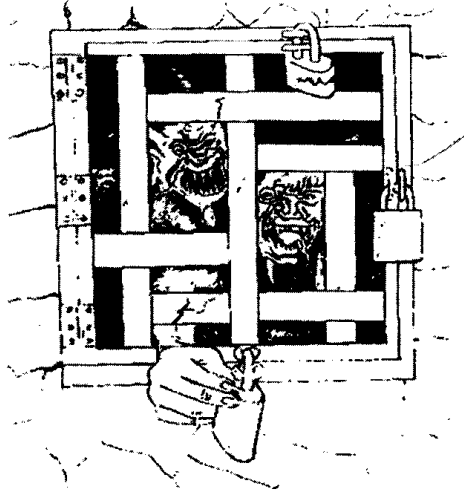
ኤች አይ ቪ የተለመደውን ዲ.ኤን.ኤ. (DNA) ይዞ ከመገኘት ይልቅ አር.ኤን.ኤ. (RNA) የተባለውን ነጠላ

ቅጥልጥል ዘረ ሀዋስ ይዞ በመገኘቱ እነዚህን መድኃኒቶች «አንቲሬትሮቫይረስ» እንላቸዋለን። ስለዚህ «አንቲሬትሮቫይረል» ማለት በመሠረቱ «ጸረ ኤች አይ ቪ» ማለት ነው። በምጻጸረ ቃል ኤ.አር.ቪ. ብለን እንጠራቸዋለን። እነዚህ መድኃኒቶች ቫይረሱን አይገድሉም። ሊያደርጉ የሚችሉት ነገር ቢኖር ብዛት ያለው ቫይረስ በሰውነት ውስጥ እንዳይዋለድ ማገድ ነው። ነገር ግን አንዳንዱ ቫይረስ ምንጊዜም ተደብቆ የሚቆይ ስለሆነ፣ ዐቅም ሊያገኝ ለመባዛት ዝግጁ ነው።⁹⁷ አንድ ቀን ነቅቶ መባዛት እስከሚጀምርና ዳግም ሕመም እስከሚፈጥር ድረስ፣ በአካል ውስጥ ጠልቆ በመግባት መደበኛ ይችላል። ተደብቆና ተኝቶ እያለ ምንም ዐይነት መድኃኒት ሊደርስበት አይችልም።

የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒቶች የእስር ቤትን በር ለመዝጋት እንደሚያገለግሉ ቊልፎች ናቸው። ቫይረሶቹን እንዳይራቡና ቊጥራቸው እንዳይጨምር ያደርጋሉ፤ ነገር ግን አይገድሉአቸውም። ቊልፎቹ በቦታቸው እስካሉና ብርቱዎች እስከ ሆኑ ድረስ ቫይረሶቹ በእስር ቤት ውስጥ ይሆናሉ። ነገር ግን ቊልፎቹ ደካማ ወይም የተበላሹ ከሆኑ፣ እስረኞቹ ያመልጣሉ። እንደዚሁም ሁሉ መድኃኒቶቹ ቫይረሱ በተኛበት እንዳለ እንዲቆይ ወይም በእስር ቤት ውስጥ እንዲቆይ ያደርጋሉ፤ ይሁን እንጂ

⁹⁷ኤ.አር.ቪ.ኤስ መድኃኒቶች በተሳካ ሁኔታ ጥቅም ላይ ቢውሉ እንኳ፣ ከቫይረሱ አነስተኛ መጠን ያለው መባዛቱን ይቀጥላል።

ሰው መድኃኒቱን መውሰድ ቢያቆም፤ ሕመሙ መልሶ ያገረሻል።

እንግዲህ የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒት የኤድስን ወይም የኤች አይ ቪን በሽታ ለምን እንደማይፈውስ በዚህ ጊዜ ግልጽ መሆኑን አለበት። ከበሽታው ለመፈወስ ብቸኛው መንገድ፤ ቫይረሱን ሁሉ መግደል ወይም እስከ ዘላቂታው መባዛት እንዳይችል ማድረግ ነው። መድኃኒቶቹ ሥራቸውን ከሚያከናውኑበት መንገድ የተነሣና ቫይረሱ ራሱን ከሚደብቅበት ዘዴ የተነሣ መድኃኒቶቹ ይህን መሥራት አይችሉም። አንድ ቫይረሱ ያለበት ሰው እስከ ሕይወቱ መጨረሻ ድረስ መድኃኒቶቹን መውሰድ መቀጠል

ያለበት ከዚህ የተነሣ ነው፤ ይህም ቫይረሱን በእስር ቤት ውስጥ «እንደታሰረ» ለማቆየት ወይም ከተኛበት «እንዳይነቃ»^፪ ለማድረግ ነው።

የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒት በሽታው ፈጥኖ ወደ ኤድስ ደረጃ እንዳይሸጋገር ማድረግ የሚችል መሆኑ

አስደሳቂ ዜና የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒቶች፤ ኤች አይ ቪ/ኤድስን ባይፈውሱም እንኳ፤ ኤች አይ ቪ ያለባቸውን ሰዎች ጤነኛ ሆነው እንዲቆዩና ከኤድስ ምልክቶች ነጻ ሆነው እንዲገኙ ያግዛሉ። አብዛኛው ቫይረስ ተኝቶ እንዲቆይ እስከ ተደረገ ድረስ የአካል በሽታን የመቋቋም ሥርዐት፤ የመከላከል ብቃቱን እንደ ያዘ ሊቀጥል ይችላል። በሽታን የሚከላከለው ሥርዐት በሥራ ላይ እያለ በበሽታ የተያዘው ሰው እንደ ሳንባ በሽታ ተቅማጥኖ የብርድ በሽታ ያሉ ሕመሞች ላይደርሱበት ይችላሉ። በበሽታው የተያዘው ሰው ብርቱ፤ ሥራ መሥራት የሚችልና ቤተሰቡን የሚንከባከብ ሆኖ መኖር ይችላል። በዚህ የተነሣ ኤ.አር.ቪ. መድኃኒቶች በጣም ጠቃሚ ሊሆኑ ይችላሉ።

፪በአንዳንድ አጋጣሚዎች ለተወሰነ ጊዜ ሕክምናውን ማቋረጡ አስፈላጊ ሊሆን ይችላል፤ ይህ መደረግ ያለበት ግን ኤች አይ ቪ/ኤድስን በማከም ልዩ ባለሙያ በሆነ ሐኪም ምክር ብቻ ነው።

የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒት ኤች አይ ቪ እንዳይተላፍ መከላከል አይችልም

የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒቶች ኤች አይ ቪን በወሲብ ከመተላለፍ አያግዱትም

የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒትን በመውሰድ ላይ የሚገኝ አንድ ሰው በወሲብ ወይም በደም ቫይረሱን ማስተላለፍ እንደሚችል መንገዘቡ በጣም አስፈላጊ

ነው። እንዲያውም የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒት በስፋት የመጠቀሙ ሁኔታ አሳሳቢ ከሚያደርጉት ነገሮች አንዱ ሰዎች በተሳሳተ መንፈስ ኤች አይ ቪን አናስተላልፍም ወይም በወሲባዊ ግንኙነት ኤች አይ ቪ አይተላለፍብንም ብለው በማመናቸው የተነሣ ኤች አይ ቪ በፍጥነት የመሠራጨቱ ጉዳይ ነው። የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒት የወሲብን ግንኙነት ያለ ሥጋት ለመፈጸም ዋስትና አይሆንም።

የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒት ሥራውን በዘላቂነት የሚቀጥል ያለመሆኑ፡-

መከላከል ያለመቻል

አሳዛኝ ነገር የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒት ቫይረሱን በዘላቂነት በእስር ቤት ውስጥ ማቆየት አለመቻሉ ነው። ኤች አይ ቪ በጣም ጮሌና ተንኩሶኛ ስለሆነ የሚነቃበትንና ከመድኃኒቱ፣ «እስር ቤት» የሚያመልጥበትን መንገድ ዘወትር እንደፈለገ ነው።

ጥረቱም በእስር ቤቱ ውስጥ ላለው የበር ቊልፍ ትክክለኛ ውን መክፈቻ እንደ መፈለግ ያህል ነው። መክፈቻውን አንድ ጊዜ ካገኘ፣ ቊልፉ ዋጋ ቢስ ነው፤ ቫይረሱም ያመልጣል። በሌላም አነጋገር መድኃኒቱ ከሚያደርስበት ጉዳት ቫይረሱ «የሚያመልጥበትን» መንገድ አገኝ ማለት ነው። ይህ ምክቻ «ተቋቁሞት» ይባላል፤ ምክንያቱም ቫይረሱ መድኃኒቱን ሊቋቋም ችሏልና። ርግጥ ነው ይህ ሁኔታ መጥፎ ነው፤ ይኸውም መድኃኒቱ በዚህ ጊዜ ለሰውየው የሚሰጠው ጥቅም አነስተኛ ወይም ምንም ጥቅም የማይሰጥ ነው ማለት ነው። ከዚህ የባሰው መጥፎ ነገር መካች (ተከላካይ) ቫይረስ ያለው ሰው ለሌላ ሰው ሊያስተላልፍ መቻሉ ነው። እንዲህ ያለ ሁኔታ ሲፈጠር፣ መድኃኒቱ ለዚያኛውም ሰው የሚሰጠው ጥቅም አነስተኛ ይሆናል።

የቫይረሱን ምክቻ መከላከል

ቫይረሱ የሚያደርገውን ምክቻ ለመከላከል ወይም ለማዘግየት መሞከር በጣም አስፈላጊ መሆኑን መረዳት ትችላለህ። ይኸውም ቫይረሱ ከእስር ቤት የሚወጣበትን መክፈቻ ቊልፍ እንዳያገኝ ማስቆም አለብን። ይህን እንዴት ማድረግ እንችላለን?

የተመጠነውን መድኃኒት አንድም ሳያስቀሩ መውሰድ

የቫይረሱን የመቋቋም ጎይል መከላከል የሚቻልበት አንዱ መንገድ ተመጥኖ የታዘዘውን እያንዳንዱን

መድኃኒት በትክክለኛው ሰዓት መውሰድ ነው። ብዙ ሰዎች መድኃኒትን ሳያቋርጡ በየዕለቱ መውሰዱ አስቸጋሪ ሆኖ ያገኙታል። በተለይ መድኃኒቱን በየቀኑ ከአንድ ወይም ከሁለት በላይ መውሰድ ካለብን መርሳቱ ቀላል ነው። ከቤታችን ርቀን የመሄድ ሁኔታ ሲያጋጥመን በመርሳት መድኃኒቱን ላንይዝ እንችላለን። በሥራ ተጠምደን ወይም በስብሰባ ላይ ልንሆን እንችላለን፤ መድኃኒት ለመውሰድም ሥራን ወይም ስብሰባን ማቋረጥ አንፈልግም። ጤንነት ስለሚሰማን ዛሬ መድኃኒት አያስፈልገንም ብለን እናስባለን። በእጃችን ያለው መድኃኒት ከማለቁ በፊት ተጨማሪ መድኃኒት ማምጣቱን ልንረሳ ወይም ገንዘብ ላይኖረን ይችላል፤ ወይም መድኃኒቱን ወደምናገኝበት ክሊኒክ ለመድረስ ሩቅ መንገድ መሄድ ይኖርብን ይሆናል፤ ምናልባት መድኃኒቱ ሕመም እንዲሰማን ሊያደርግ ወይም ራስ ምታት ሊያስከትልብን ይችላል። ስለዚህ መድኃኒቱን አዘውትሮ መውሰድ አስቸጋሪ የሚያደርጉ አያሌ ምክንያቶች አሉ።

መድኃኒቱን ለምን ሳንወስድ እንደቀረን መረዳቱ ቀላል ነው። አላዛኙ ጉዳይ ግን ቫይረሱ ስለምንሰጠው ምክንያት ደንታ የሌለው መሆኑ ነው፤ ይቅርታም አያደርግም። መድኃኒቱ ከአካላችን ሲጠፋ ይነቃል። ወዲያውኑ መባዛትና የበሩን ቁልፍ መፈለግ ይጀምራል። የበሩን ቁልፍ በአንድ ጊዜ ሳያገኘው ስለሚችል መድኃኒቱ መሥራቱን ይቀጥላል። ነገር ግን በአንድ ምክንያት ለብዙ

ጊዜ መድኃኒቱን ሳንወስድ ስንቀር ወይም ከመውሰድ ስንዘገይ፤ ቫይረሱ ቊልፋን የማግኘት ዕድሉ ከፍ ያለ ይሆናል፤ ከዚያም ከመድኃኒቱ እስከ ዘላቂታው ሊያመልጥ ይችላል። ነገሩን ይብሉኑ የከፋ በማድረግም፤ ቫይረሱ ከሌሎች ተመሳሳይ መድኃኒቶችም ሊያመልጥ ይችላል።

የመድኃኒት ቅንጅቶች

ቫይረሱ የሚያደርገውን የመቋቋም ችግር ለመፍታት ሌላው ዘዴ፤ አንድን መድኃኒት ብቻውን ከመውሰድ ይልቅ መድኃኒቶችን አቀናጅቶ መውሰድ ነው። በአካልህ ውስጥ ያለውን ኤች አይ ቪ በተወሰነ ደረጃ መቁጣጠር የሚችሉ ሁለት ዐይነት መድኃኒቶችን የምትወስድ ቢሆን፤ ይህም በእስር ቤት በር ላይ ሁለት ዐይነት መቁለፊያ ማድረግ ማለት ነው። ከቫይረሶቹ አንዳንዶቹ የአንዱን ቊልፍ መክፈቻ ቢያገኙ፤ ማምለጥ አይችሉም፤ ምክንያቱም ሁለተኛው መቁለፊያ በቦታው ላይ እንዳለ ነው። ኤ.አር.ቪ.ኤስ አስተማማኝ መቁለፊያዎች ስላልሆኑ፤ ብዙውን ጊዜ ቢያንስ ከአነርሱ ሦስቱ ዐይነት መጠቀም ያስፈልገናል።

ይህ ሐሳብ በጣም አስፈላጊ ስለሆነ በሚገባ ልትረዳው ይገባሃል፤ አንድ ወይም ሁለት መቁለፊያ ብቻ ከሚኖር ለጊዜው በእስር ቤቱ በር ላይ ምንም ዐይነት መቁለፊያ አለማስቀመጡ ይሻላል! አንድ ብቻ መቁለፊያ

ካለ፣ ቫይረሱ መክፈቻውን ያገኘዋል፤ መቄለፊያውም እስከ ዘለቁታው ዋጋ ቢስ ይሆናል። ሁለት መቄለፊያ ካለ፣ አደጋው አነስ ያለ ነው፤ ግን ሙሉ በሙሉ አስተማማኝ አይደለም። ከሁለት መድኃኒቶች አንዱን ወይም ሁለቱን የሚወስዱ ሰዎች የማይሠሩ ሆነው ሊገደጁባቸው ይችላሉ፤ ሕመሙም የባለ ይሆናል።⁹⁹

በዚህ ምክንያት ሕክምና የሚጀምረው የሦስት ዐይነት መድኃኒቶች ቅንጅት በሆነ መድኃኒት ነው። በአፍሪካ አህጉር በቀላሉ ከሚገኙት መድኃኒቶች፣ አንዱ መደኃኒት እንዲወሰድ ከቶ ምክር አይሰጥም፤ ምክንያቱም ከቫይረሱ የሚመጣው ምክቻ ወዲያውኑ ይፈጠራል። መልካም አጋጣሚ ሆኖ ሁለት ወይም ሦስት መድኃኒቶች በአንድ እንክብል መድኃኒት ውስጥ ተቀናጅተው ይገኛሉ። ለምሳሌ በጣም የተለመደው የኤ.አር.ቪ. እንክብል «ኮምቢቪር» ነው፤ ይህም የ«ዛይዶቪዩዲን» (Zidovudine)

⁹⁹በኤድስ የተያዘ ሰው መድኃኒቶቹ የሚያስፈልጉት ሆነው ሳለ፣ ሆኖም እነዚህን ሦስት መድኃኒቶች ማግኘት ባይቻል፣ ወይም መግዛት ባይቻልስ? አንድ ወይም ሁለት መድኃኒት መውሰዱ ለጊዜው ሊረዳው ይችላል። ይሁን እንጂ ቫይረሱ ብዙ ሳይቆይ የመቁደም ሁኔታ በውስጡ ፈጥሮ ይህንኑ ወደ ሌሎች ሊያስተላልፍ ይችላል። እንደ ተባበሩት መንግሥታት የዓለም የጤና ድርጅት (WHO) እና ግሉባል ፈንድ ያሉት ዓለም ዐቀፋዊ ቡድኖች የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒት መጠቀም የጀመረ ማንኛውም ሰው እነዚህን መድኃኒቶች ሁሉ በቀላሉ ያገኝ ዘንድ ጥረት የሚያደርጉት ከዚህ የተነሣ ነው።

እና የ«ለሚቪዩዲን» ቅንጅት ነው። ስለዚህ «ኮምቢቪር» መድኃኒትን የሚወስድ ሰው እንደ እውነቱ ከሆነ፣ የሁለት መድኃኒቶች ቅንጅት ይወሰዳል ማለት ነው። እንደ «ትሪዮሙኔ» (Triomune) እና «ትሪዚቪር» (Trizivir) ያሉ እንክብሎች ሦስት መድኃኒቶችን አቀናጅተው ይዘዋል፤ ስለዚህ አንድ ሰው ይህን ዐይነቱን መድኃኒት ብቻ መውሰድ ይችላል። መድኃኒቶቹን በአንድ እንክብል አቀናጅቶ መስጠት ለሕመምተኛው አመች ነው። ሌላው ጠቃሚነቱ ደግሞ መድኃኒቶቹ በአንድ ላይ ተቀናጅተው ሲወሰዱ ቫይረሱ በሦስት መቄለፊያዎች ተከርቶም ይገኛል ማለት ነው።

የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒት መጠቀም ከመጀመር በፊት ትኩረት የሚሹ ጉዳዮች

የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒት መውሰድ ስለ መጀመርና መቼ መጀመር እንዳለበት መወሰን፣ በቀላል መታየት የሌለበት ዐቢይ ነገር ነው። ውሳኔው ብዙ ጊዜ በጣም አጣጥሮ ላይሆን ይችላል፤ መድኃኒቶቹ በጣም ጠቃሚ የሚሆኑት፣ ሕክምናውን ከመጀመር በፊት ነገሮችን በሚገባና በጥንቃቄ በተረዱ ሰዎች ዘንድ መሆኑን እናውቃለን። መድኃኒቶችን መውሰድ ማብቂያ የሌለው መሆኑን አስታውስ፤ ሰዎች የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒት መውሰድ አንድ ጊዜ ከጀመሩ፣ እስከ ሕይወት ዘመናቸው ማብቂያ ድረስ ወይም መድኃኒቶቹ ዋጋ ቢስ ወይም አደገኛ

እስከሚሆኑ ድረስ መውሰድ መቀጠል አለባቸው።¹⁰⁰

እዚህ ላይ ዋናው ጉዳይ ኤች አይ ቪ ለያዘው ሰው እንክብካቤ ስለ ማድረግ ሳይሆን የዕድሜ ማራዘሚያ መድኅኒቶችን መጠቀምና መቼ መጠቀም እንዲሟገባ ማጤን መሆኑን ማስተዋል አስፈላጊ ነው። ከዚህ አንጻር የዕድሜ ማራዘሚያ መድኅኒት ሕክምናን ማዘግየት ምንም እንዳለ መሥራት ተደርጎ መቁጠር የለበትም። (በገጽ 415 ያለውን ታሪክ ተመልከት)። የዕድሜ ማራዘሚያ መድኅኒት ሕክምና ከመውሰድ በፊትና የዚሁ መድኅኒት ሕክምና በሚወሰድበት ጊዜ ከዚህ ጋር የተያያዙ ሌሎች ጥንቃቄዎች ማድረግ አስፈላጊ ነው። እነዚህም የተመጣጠነ ምግብን፣ መልካም ግንኙነትን፣ እንደ «ባክትሪም» ያሉ መከላከያ መድኅኒቶችንና በሂደት የሚከሠቱትን ልዩ ልዩ ሕመሞች መታከምን ያካትታሉ።

የጊዜ ወሰን

በኤች አይ ቪ ከተያዙ በኋላ ሂደቱ ምን እንደሚመስል አሁንም እንደ ገና እንመልከት። አስቀድሞ

¹⁰⁰በሽታው ያለባቸው ሰዎች ከአንዳንድ የተወሰኑ ሁኔታዎች የተነሳ፣ ለጊዜውም ቢሆን የዕድሜ ማራዘሚያ መድኅኒቶችን መውሰድ ማቆም እንደሚችሉ ወይም እንደማይችሉ ሐኪሞች ጥናት እያካሄዱ ነው። እስካሁን ድረስ መልሱ ግልጽ አይደለም። ርግጥ ነው በኤች አይ ቪ ሐኪም ምክር ሥር ካልሆኑ በቀርና የCD4 ልክ እና የቫይረሱን መጠን የሚያሳይ ዘመናዊ የላቮራቶሪ ምርመራ የሚደረግበት መሣሪያ በቅርብ የሚገኝ እስካልሆነ ድረስ መድኅኒቶቹ ሳይወሰዱ መቅረት የለባቸውም።

ምልክት የማይታይበት ወይም መጠነኛ ሕመም የሚሰማበት ጅማሬ አለ። ከዚያ ረጅም ጊዜያት ማለትም ከዐሥርና ወይም ከዚያ በላይ የሆኑ ዓመታት አሉ፤ በእነዚህ ዓመታት ሰውየው ቫይረሱን ይዞ የሚገኝ ቢሆንም፣ ፈጽሞ ጤነኛ ሆኖ ሊኖር ይችላል። በመጨረሻም ሰውየው እንደ ተቅማጥ፣ ትኩሳት፣ ሽፍታ ያሉ ምልክቶች ይታያሉ፤ ከዚያም ከበድ ያሉ ልዩ ልዩ ሕመሞች ይከተላሉ።

የዕድሜ ማራዘሚያ መድኅኒት ለመውሰድ ትክክለኛው ጊዜ የቱ ነው? ወዲያውኑ እንደ ጀመረው? ሰውየው አሁንም ጤነኛና ብርቱ ሆኖ ባለበት ከዓመት ከሁለት ዓመት በኋላ? ወይም በመጨረሻ እርሱ ወይም እርሷ በጣም በታመሙ ጊዜ? ሐኪሞችና ተመራማሪዎች እነዚህን ጥያቄዎች በጥንቃቄ እያተኩሩባቸው ነው። በአሁኑ ጊዜ አጭሩ መልስ፣ ሰዎች በሽታን የመከላከል ሥርዐታቸው መድከም እስካልጀመረ ድረስ፣ የዕድሜ ማራዘሚያ መድኅኒት መውሰድ እንደሌለባቸው ነው፤ ነገር ግን በሽታው ወደ ኤድስ ደረጃ ከመሸጋገሩ በፊት መሆን አለበት። ለዚሁም ቀጥሎ ያሉት ምክንያቶች ቀርበዋል፡-

- ሰውየው ለረጅም ወቅት መድኅኒቱን ሲወስድ ምክቻ ሊከሰት ይችላል። ስለዚህ አንድ ሰው በጣም አስፈላጊ ከሚሆንበት ጊዜ አስቀድሞ ከጧቱ ቢጀምር መድኅኒቱ ዋጋ ቢስ ሊሆን ይችላል።

➤ ብዙ መድኃኒቶች አንዳንድ መዘዞች አላቸው፤ እነዚህም ደስ የማያሰኙ ወይም አንዳንድ ጊዜ አሥረ የሆኑ ችግሮች ሊሆኑ ይችላሉ። ለምሳሌ አንዱ የደም ማነስን ሲያስከትል ሌላው ደግሞ የኩላሊትን ጠጠር ሊፈጥር ይችላል። ጤንነት የሚሰማቸው ሰዎች ሕመም እንዲሰማቸው የሚያደርገውን መድኃኒት መውሰድ አይፈልጉም።

➤ ዋጋቸው ከበፊቱ እየቀነሰ ቢመጣም መድኃኒቶቹ አሁንም ውድ ናቸው። ማንም ሰው በጣም አስፈላጊ ካልሆነ በቀር ያን ያህል ገንዘብ አውጥቶ ለዐሥር ዓመት ሙሉ በየቀኑ መድኃኒት መውሰድ አይፈልግም። መድኃኒቶቹ በነጻ የሚሰጡ ቢሆንም እንኳ በየጊዜው ወደ ክሊኒክ መሄዱ የገንዘብንና የጊዜን ወጭ የሚጠይቅ ነው።

በእነዚህ ሁሉ ምክንያቶች የተነሣ ኤች አይ ቪ ያለበት ሰው፣ ሕመሙ ምን ያህል እየባሰ እንደሚሄድ ለማስተዋልና የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒት መውሰድ መቼ መጀመር እንዳለበት ለመወሰን፣ ከዶክተሩ ወይም ከጤና ባለሙያው ጋር ቅርብ ግንኙነት እንዲኖረው ያስፈልጋል። በዚህ ጊዜ ሊተኩርባቸው የሚያስፈልጉ ነገሮች ሰውየው የሚሰማው ሰሜት፣ ትኩሳት፣ ክብደት እየቀነሰ መሄድ፣ የተለያዩ ቊስሎች እንዲሁም የሰውነት መከላከያ ሕዋስን መጠን የሚያሳይ የላቦራቶሪ ምርመራ

ናቸው። ይህ የሰውነት መከላከያ ህዋስ መጠን ቁጠራ (ሲዲፎር ካውንት) ማለት ምን ያህል ልዩ የነጭ ደም ህዋሶች በአካል ውስጥ እንዳሉ የሚያሳይ የደም ምርመራ ነው። የሲዲፎር (CD4) ቁጠራ አመች ሆኖ በማይገኝበት ቦታ ሐኪሙ፣ «ሊምፎሳይት» የተባሉትን የነጭ ደም ህዋሶችን ቊጥር ሊመለከት ይችላል። በምርመራው የሲዲፎር (CD4) ወይም የ«ሊምፎሳይትስ» መጠን ከተወሰነው ቊጥር በታች ከሆነ፣ የኤ.አር.ቪ ሕክምናን ለመጀመር ቊጥር ሐሳብ ላይ የሚደረስበት ጊዜ ይሆናል።¹⁰¹

የቫይረሱ መጠን (ቫይራል ሎድ) ተብሎ የሚጠራው ልዩ ምርመራ አካል ውስጥ ምን ያህል ቫይረስ እንዳለና በምን ያህል ፍጥነትም እንደሚባዛ ያመለክታል። የቫይረሱ መጠን ምርመራ የሚካሄደው፣ ባለ ከፍተኛ ንይል በሆኑ ላቦራቶሪዎች ውስጥ ነው።

¹⁰¹የሲዲፎር መጠን ስንት ቊጥር ላይ ሲደርስ ሕክምና መጀመር እንዳለበት ሐኪሞች እስከ አሁን ድረስ እየተከራከሩ ናቸው። ብዙ እያወቅን በሄድን ቊጥር መልሶቹ እንደሚለወጡ ጥርጥር የለውም። በአሁኑ ጊዜ ማለትም በ2004 የተደረሰበት ስምምነት የሲዲፎር ቁጠራ መጠን ከ200 (አንዳንዶች ከዚህ ትንሽ ዝቅ ብሎ ሌሎች ደግሞ እስከ 350 ከፍ ብሎ ይላሉ) በታች ሊሆን የኤ.አር.ቪ መድኃኒትን መውሰድ መጀመር ያስፈልጋል ይላሉ። ጉዳዩ ውስብስብ ነው፤ መልሶቹም ሁሉ ገና አልተገኙም።

የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒት ከመጀመር በፊት፤ ታካሚው እነዚህን ጉዳዮች ሁሉ በሚያካትት መልኩ ከጤና ባለሙያው ጋር ግልጽ የሆነ ውይይት ማካሄዱን እርግጠኛ መሆን አለበት። አንድ ሰው የኤች አይ ቪ የደም ምርመራው በሽታው እንዳለበት የሚያሳይ በመሆኑ ብቻ የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒት መጀመሩ ትክክል አይደለም።

ኅላፊነትን በሚገባ መወጣት

የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒት ለመውሰድ የምታስብና ይህንንም ጉዳይ ከጤና ባለሙያህ ጋር የተወያየህ አንተው ነህ እንበል። ማሰብ ያለብህ ሌላው ነገር ምንድነው? ዋናው ነገር ይህ የረጅም ዘመን ኅላፊነት መሆኑን ማስታወስ አለብህ። እንደ ጋብቻ በመቀጠር አስበው። በቀጣይነት ለመውሰድ ካልወሰንክ በቀር ሕክምናውን መጀመር የለብህም። ይህንን አስታውስ፤ መቆየትን ከመረጥህ፤ ምንጊዜም ዘግይተህ መጀመር ትችላለህ። ነገር ግን ጀምረህ ብታቆም፤ እንደ ገናም ጀምረህ ብታቆም ወይም መድኃኒቶቹን አዘውትረህ ሳይሆን ብዙ ጊዜ ብቻ ብትወስድ፤ ሕመምህ እየባሰ ሊሄድ ይችላል። ይህም ቫይረሱ የመቋቋም ንይል እንዲኖረው ሊያደርግ ይችላል፤ መድኃኒቱም ለአንተ ምንም የማይጠቅም ይሆናል ማለት ነው። ስለዚህ ቀጥሎ ያሉትን ነገሮች ልብ ማለት

ያስፈልጋል፤

- የመድኃኒት ዋጋ፡- መድኃኒቶችን ያለማቋረጥ መግዛት ትችላለህን?
- አስተማማኝ አቅርቦት (ምንጭ)፡- መድኃኒቶችን ዘወትር ያለምንም ችግር ማግኘት ትችላለህን? ትክክለኛና ያልተበላሸ መድኃኒት ያቀርባል ብለህ በክሊኒኩ ወይም በመድኃኒት ቤቱ ላይ እምነት አለህን? በኤድስ ለተያዙ ሰዎች ትክክለኛ ያልሆኑ የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒቶች ይሸጣሉ በማለት ዘገባዎች ቀርበው ነበር።
- ሊከሰቱ የሚችሉ አሉታዊ ውጤቶች፡- እነዚህ መድኃኒቶች ሊያስከትሏቸው የሚችሉትን ችግሮች፤ ለምሳሌም ሽፍታ ወይም የሆድ ሕመም የመሳሰሉ አሉታዊ ውጤቶች ቢከሰቱ ለመቀበል ፈቃደኛ ነህን? የጤና ባለሙያው እነዚህን ችግሮች ለመቋቋም ሊረዳህና የሚያስከትሉትንም ሥቃይ ሊያቃልል ይችላል፤ ሆኖም ከአንዳንድ ችግሮች ነጻ መሆን እንደማትችል መገንዘብ ይኖርብሃል።

እንደ እውነቱ ከሆነ፤ በእነዚህ ነገሮች ሁሉ ፍጹም የሆነ መተማመኛ ላይኖርህ ይችላል። ርግጠኛ ያልተሆነባቸው መዘዞች አያሌ ናቸው። ነገር ግን የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒት መውሰድ ከመጀመርህ በፊት፤

በተቻለህ መጠን እነዚህን ጥያቄዎች ሁሉ ለመመለስ የተቻለህን ያህል መጣር አለብህ። ለምሳሌ ለመድኃኒቱ ሁለት ዓመት ሙሉ መክፈል መቻልህን ርግጠኛ ላትሆን ትችላለህ፤ ነገር ግን ለስድስት ወር መክፈል እንደምትችል ታውቃለህ። ስለዚህ ለአንድ ወር ብቻ የመክፈል ዐቅም እያለህ የሁለት ዐመቱን እክፍላለሁ ብለህ ከመጀመር ይልቅ ለስድስት ወር መክፈል እንደምትችል ዐውቀህ መጀመሩ የተሻለ ነው።

መድኃኒቶቹ ይረዳሉን?

የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒት መውሰድ ለመጀመር ስትወስን፤ መድኃኒቶቹ እንዴት ሊረዱህ እንደሚችሉ ከወዲሁ ማሰብ አለብህ። ዐላማው ቫይረሱ በሰውነታችን ውስጥ ያለውን በሽታን የመከላከል ሥርዐት እንዳያጠፋው ማስቆም ነው። መድኃኒቶቹ ውጤታማ ከሆኑ፤ አነስተኛ የኤች አይ ቪ ምልክቶችንና ቀለል ያለ ጉዳትን እንዲሁም ሕመምን መከቶ ለመያዝ የላቀ ችሎታን ተስፋ ልታደርግ ትችላለህ። በእግዚአብሔር ጸጋና በመድኃኒቶቹ ርዳታ ረዘም ላለ ጊዜ በመሥራት ልትቀጥልና ለልጆችህና ለምትወዳቸው ሰዎች እንክብካቤ ልታደርግ ትችላለህ። ሐኪም ቤት በመተኛት ብዙ ጊዜ ማጥፋት ላያስፈልግህ ይችላል። ርግጥ ነው እያንዳንዱ ሰው የተለያየ ነው፤ ነገር ግን በአጠቃላይ ሲታይ የኤ.አር.ቪ.ኤስን መድኃኒት በትክክለኛው ወቅት መውሰድ የጀመረ ሰው፤ ከማይወስደው ሰው ይልቅ ጤነኛ የሆነ

ሕይወት መኖር ይችላል።

አሉታዊ ጉኖች

➤ የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒቶች ጎይለኛና መሰሪ ጠላትን የሚዋጉ ስለሆነ አንዳንድ ጊዜ በሰው አካል ላይ ችግር ይፈጥራሉ። ችግሮቹ ብዙ ጊዜ ይህን ያህል አሳሳቢ አይደሉም፤ ነገር ግን ቢያንስ ቢያንስ ለሁለት ምክንያቶች አስቀድሞ ግንዛቤ ማድረግ አስፈላጊ ነው።

➤ የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒት የሚወስዱ ሰዎች ችግሮች ሊመጡ እንደሚችሉ ማወቅ አለባቸው፤ ችግሮች በተከሠቱም ጊዜ መሸበር ወይም ተስፋ መቀረጥ የለባቸውም። «ይህ መድኃኒት ራሴን አሳምሞኛል ስለዚህ ለእኔ መጥፎ መድኃኒት መሆን አለበት» ማለት የለባቸውም። ይልቁን ከመጀመሪያውኑ ራስ ምታት ሊደርስ እንደሚችል ማወቅ አለባቸው። እንደ ዱብዳ መቈጠር የለበትም፤ ይህን የመሰለ ጠቃሚ መድኃኒት ሲወስድ ከሚከፈለው ዋጋ አንዱ ሊሆን ይችላል። በማንኛውም መድኃኒት ላይ እንደሚደረገው ሁሉ ሰዎች ጠቃሚነቱንና ጉጂነቱን ልብ ማለት አለባቸው።

አንዳንዶቹ ችግሮች አሳሳቢ ሊሆኑ እንደሚችሉም ሰዎች ማወቅ አለባቸው። መድኃኒቱ እየተወሰደ ሳለ

ስለሚከሰተው ማንኛውም ችግር የጤና ባለሙያውን ማማከሩ ምንጊዜም አስፈላጊ ነው። የጤና ባለሙያው በችግሮቹ ላይ ከአንተ ጋር መወያየት አለበት። ችግሮቹ አሥጊ መሆናቸው ወይም አለመሆናቸው ሊወሰን ይችላል። ለምሳሌ ራስ ምታት ዕረፍት የሚነሳ ነው፤ ግን ይህን ያህል አደገኛ ላይሆን ይችላል። የዐይን ብጫ መሆን ይህን ያህል ዕረፍት የሚነሳ አይደለም፤ ግን አደገኛ ሊሆን ይችላል። መድኃኒቶቹ ለችግሩ መንሥኤ ናቸው ብለህ አሰብክም አላሰብክም፤ ስለሚሰማህ ችግር ለጤና ባለሙያው መናገር አለብህ።

እያንዳንዱ መድኃኒት የራሱ የሆነ አሉታዊ ጉን አለው፤ ሁሉንም ከዚህ ላይ መዘርዘር አንችልም። ነገር ግን ብዙ ጊዜ የሚያጋጥሙትንና ዋና ዋና የሆኑትን እንዘረዝራለን፤ አንዳንድ ጊዜ ችግሩ በመድኃኒቱ፤ በኤች አይ ቪ ወይም በሌላ ነገር አማካይነት የመጣ መሆኑ ግልጽ አይደለም። የሚያስደስተው ነገር እንደራስ ምታትና የሆድ ሕመም ያሉት ሕክምናው ሲጀመር ታካሚውን የሚያጋጥሙት ችግሮች፤ ከተወሰነ ጊዜ በኋላ የሚጠፉ መሆናቸው ነው። ነገር ግን ሌላ ማንኛውም አዲስ የሕመም ምልክት ሲከሰት ከጤና ባለሙያው ጋር መወያየት እንዳለብህ አትዘንጋ።

የተለመዱ ጉንዦች ችግሮች (ጉዳቶች)

➤ በሆድ ላይ የሚደርሱ ችግሮች፡- መለስተኛ

ተቅማጥ፤ የሆድ መንፋት ስሜት፤ የምግብ አለመዋላድ፤ ውጋት፤ ማቅለሽለሽ፤ ትውከት

➤ ራስ ምታት

➤ ሽፍታ

➤ የውጋት ስሜት፤ የማቃጠል ስሜት፤ የደም ሥሮች በመጉዳታቸው የሚደርሱ ሌሎች የሕመም ስሜቶች።

አልፎ አልፎ የሚያጋጥሙ የጉንዦች ችግሮች (ሕመሞች)

➤ የጉብት ሕመም

➤ ከፍተኛ ስኳር እና/ወይም በደም ውስጥ የስብ መከማቸት

➤ የደም ማነስ እና/ወይም የነጭ ደም ህዋሶች ቊጥር ማነስ

➤ የአካል ገጽታ መቀየር፤ ስብ ወደ ሆድ ሲሄድ፤ እጅና ፊት ከሲታ ሆነው ሊገኙ ይችላሉ።

ርግጥ ነው የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒት ማንንም ታካሚ ከሕመምና በአካል ላይ ከሚደርስ ችግር ሁሉ ሊከላከል አይችልም፤ የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒት የሚወስድ ሰው እንደ ማንኛውም ሰው ወጣ ሊይዘው፤ ተቅማጥ ሊያሠቃየው፤ አክታ ሊያስቸግረውና የላንባ በሽታና ሌላም ሕመም ሊደርስበት ይችላል።

የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒት በሚወለድበት ጊዜ ትኩረት የሚሹ ጉዳዮች

የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒት መውሰድ መጀመር ትልቅ ውሳኔ ነው። አዲስ ጤናንና ብርታትን የማግኘት ዕድል ውድ ስጦታ ስለሆነ፤ እንደ ቀላል ነገር ተቈጥሮ ሳይጠቀሙበት ማለፍ የለበትም። የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒት የምትወስድ ከሆነ፤ ሕክምናውን የተሳካ ለማድረግ አንተ የበኩልህን ድርሻ እንዴት መወጣት ትችላለህ? አንድ ወዳጅህ የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒት የሚወስድ ከሆነ፤ እንዴት ልትረዳው ትችላለህ? ሁላችንም በአንድ ላይ ተባብረን ስንሠራ ብቻ ነው ስኬታማ ልንሆን የምንችለው።

➤ የታዘዘውን የመድኃኒት መጠን ምንም ሳታጓድል መውሰድ የምትችልበትን ዕቅድ አውጣ። ይህን ዕቅድ ተግባራዊ ለማድረግ ማን ያስታውስሃል? አንዳንድ ሐሳቦች የሚከተሉት ናቸው፡-

➤ የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒት በመውሰድ ላይ የሚገኝን አንድን ሰው ፈልገህ አግኝ፤ አንዱ ሌላውን ለማስታወስና ለመቈጣጠር ስምምነት አድርጉ።

➤ በየዕለቱ ለአንድ ሳምንት የምትወስደውን መድኃኒት ለይተህ የምታስቀምጥበት፤ «የመድኃኒት ማስቀመጫ ሣጥን» ይኑርህ።

ይህም የተወሰነውን መጠን በትክክል መውሰድ አለመውሰድህን በማመልከት ሊረዳህ ይችላል።

➤ የየቀኑን መድኃኒት በወሰድክ ቊጥር ከሠንጠረዥ ወይም ከቀን መቊጠሪያ ላይ ምልክት አድርግ።

➤ የጤና ባለሙያው ወይም ሐኪሙ የሰጠውን መመሪያ በጥንቃቄ ተከታተል። ዝርዝር ጉዳዮችን እንዳትረሳ፤ የጤና ባለሙያው የጽሑፍ መመሪያዎችን ቢሰጥህ ይመረጣል። እርሱ የጽሑፍ መመሪያዎችን ካልሰጠህ አንተ ራስህ ማስታወሻ በመጻፍ መከታተል ትችላለህ። ቊጥሎ ያሉትን ጥያቄዎች መልሶች ማወቅህም ርግጠኛ ሁን፡-

➤ የመድኃኒቱ ወይም የመድኃኒቶቹ ስም ምንድን ነው?

➤ ስንት ክሊኖች ወይም እንክብሎች ወይም ምን ያህል ማንኪያ ይወሰዳል? በምንስ ሰዓት? እጅግ ጥንቃቄ ማድረግ አለብህ፤ ለምሳሌ መመሪያው አንድ ክሊን ጧት፤ ሌላውን የዚያኑ ዐይነት ክሊን ማታ እንዲወሰድ የሚያዝ ከሆነ፤ ሁለቱንም ማታ መውሰድ ትክክል አይደለም። የተጠቀሰውን ጊዜ ጠብቆ መውሰዱ በጣም አስፈላጊ ሊሆን ይችላል።

➤ መድኃኒቱ የሚወሰደው ምግብ ተበልቶ ነው ወይስ በባዶ ሆኖ? አንዳንድ መድኃኒቶች ምግብ ተበልቶ ይወሰዳሉ፤ ሌሎች በባዶ ሆኖ ብቻ ይወሰዳሉ፤ ሌሎች ደግሞ በማንኛውም ጊዜ ሊወሰዱ ይችላሉ።

➤ መድኃኒቱ በክኒን መልክ የተዘጋጀ ከሆነ፤ አስፈላጊ ሆኖ ሊገኝ ደቅቀው ሊወሰዱ ይችላሉ? እንክብል ከሆነ የላይ ሽፋኑ ተሰብሮ ዱቄቱ ብቻ ሊወሰድ ይችላል? አንዳንድ ጊዜ ሰዎች ክኒኖችን ወይም እንክብሎችን የመዋጥ ችግር አለባቸው። አንዳንድ መድኃኒቶች ድቅቅ ብለው ወይም ከቀፎአቸው ወጥተው መወሰድ ላይኖርባቸው ይችላል፤ ስለዚህ በመጀመሪያ ከጤና ጥበቃ ባለሙያው ጋር ስለ አወሳሰዱ ተነጋግሮ ርግጠኛ መሆን አስፈላጊ ነው።

➤ ከዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒቶች ጋር ተቀላቅለው መወሰድ የሌለባቸው ሌሎች መድኃኒቶች አሉ? ሌሎች መድኃኒቶችን የምትወስድ ከሆነ፤ ለጤና ባለሙያው መናገር እንዳለብህ ርግጠኛ ሁን። አንዳንድ መድኃኒቶች ለምሳሌ ለሳምባ በሽታ የሚወሰደው መድኃኒት በተለይ «ሪፋምፒሲን»

ከዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒቶች ጋር ላይጣጣሙ ይችላሉ።

➤ መድኃኒቱ ምን ምልክቶች ወይም ችግሮች ሊያስከትል ይችላል?

➤ ለጤና ባለሙያው እንድታሳውቅ የሚያስገድዱ ምን ዐይነት የአደጋ ምልክቶች ናቸው?

➤ በመጀመሪያ ከጤና ባለሙያዎች ጋር ካልተነጋገርክ በቀር የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒት መውሰድን አታቁም፤ ይህ በጣም አስፈላጊ ነው። የሚከታተልህ የጤና ባለሙያው መድኃኒቱን መውሰድ ማቆም እንዳለብህ ወይም እንደሌለብህ በምታደርገው ውሳኔ ሊረዱህ ይችላል። መድኃኒቱ አንዳንድ ችግሮችን ይፈጥራል ብለህ ካሰብክ፤ ለባለሙያው ንገረው። ምናልባት ችግሩ ይህን ያህል አሳሳቢ ላይሆን ምናልባት ችግሩ ይህን ያህል እንዴት እንደሚቻል ሊያሳይህ ይችል ይሆናል። ችግሩ ከባድ ከሆነ፤ የተለየ የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒት ለመውሰድ እንድትወስን ወይም ቀጥለህ ምን ማድረግ እንዳለብህ በመምከር ሊረዱህ ይችላል።

➤ የተወሰነውን መድኃኒት በተወሰነው ሰዓት ሳትወስድ አትቅር፤ መድኃኒቶቹ ቫይረሱ እስር ቤት ውስጥ እንዲተኛ የሚያደርጉ መሆናቸውን አስታውስ፤

መውሰድ ያለበትን መድኃኒት ሳትወስድ ከቀረህ፤ ቫይረሱ እንዲነቃና ከታሰረበት ክፍል የሚወጣበትን መፍቻ ቊልፍ እንዲፈልግ ታደርገዋለህ። ተመጥኖ የተሰጠውን መድኃኒት ሳትወስድ በቀረህ ቊልጥር መድኃኒቱ እስከ ዘለቂታው ለአንተ ጠቃሚ እንዳይሆን በማድረግ ላይ መሆንህን አስተውል።

➤ መድኃኒቶቹን ለሌላ ሰው አትስጥ፤ አሁን የኤ.አር.ቪ ሕክምና ቀላል እንዳልሆነ ሳትረዳ አትቀርም። ኤች አይ ቪ ያለበት ማንኛውም ሰው ሕክምና መጀመር ከፈለገ፤ ይህን ማድረግ ያለበት ተገቢውን ምክር ከተቀበለ በኋላ መሆን ይገባዋል።

➤ መድኃኒቶቹ እንዴት መያዝ እንዳለባቸው መመሪያዎቹን ተከተል። ከፍተኛ ሙቀትና የፀሐይ ብርሃን አንዳንዶቹን ሊጉዳ ይችላል፤ ጥቂቶቹ ደግሞ ፍሪጅ ውስጥ መቀመጥ ይኖርባቸዋል።¹⁰²

➤ በእጅህ ያለው መድኃኒት እስከሚያልቅ ድረስ አትጠብቅ፤ ጥንቁቅ ሁን፤ ያለህ መድኃኒት አነስተኛ መሆኑን ስታይ፤ ተጨማሪ መድኃኒት ለማምጣት መሄድ አስፈላጊ ነው። መድኃኒቶቹን በየወሩ ማምጣት ካለብህ፤ መድኃኒቶቹን ለማምጣት እስከ

መጨረሻው ቀን ድረስ አትጠብቅ አለበለዚያ ለተወሰነ ጊዜ መድኃኒት አልባ ልትሆን ትችላለህ።

አንድ የቤተሰብ አባል የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒት የሚወስድ ከሆነ፤ የአንተ ማበረታታት በጣም አስፈላጊ ነው። ሰልችቶ ወይም ተስፋ ቈርጦ መድኃኒቶቹን መውሰድ ችላ ሊል ይችላል። ለየቀኑ የተወሰነውን መድኃኒት ሁሉ ወስዶ እንደ ሆነ በማረጋገጥ በጣም ልትረዳው ትችላለህ። ለእርሱ ያለህ ፍቅር በጣም ከፍተኛ እንደሆነ በመንገር ልታበረታታው ትችላለህ።

መድኃኒቶቹን በየቀኑ በመውሰድ ጤንነቱን ለመጠበቅ ጥረት በማድረግ ማመስገኑ አስፈላጊ ነው።

የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒት እየወሰዱ ያሉትን ልጆች መንከባከብ

የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒት ለልጆች በጣም ጠቃሚ ሊሆን ይችላል። ማናቸውንም መድኃኒት ለልጆች ሲሰጥ ብርቱ ጥንቃቄን ይጠይቃል፤ ስለዚህ ወላጆች ወይም አሳዳጊዎች የሚከተሉትን ጉዳዮች ልብ በማለት ልጆችን በትዕግሥትና በብልሃት መያዝ አለባቸው።

➤ ወላጆች በየትኛውም ዕድሜ የሚገኙትን ልጆች መድኃኒት መውሰድ አለመውሰዳቸውን መቁጣጠር አለባቸው፤ ለትናንሽ ልጆች ደግሞ ራሳቸው መድኃኒቱን በቀጥታ

¹⁰²በተለይ ራቶናቪር የተባለው መድኃኒት ፍሪጅ ያስፈልገዋል፤ በከፊል በዚሁ ምክንያት ይህ መድኃኒት በማደግ ላይ ባሉ አገሮች በጥቅም ላይ አይገኝም።

መስጠት አለባቸው። ትላልቅ ልጆች ግን ራሳቸው መድኃኒቱን ሊወስዱ ይችላሉ፤ ሆኖም ወላጆች መውሰድ አለመውሰዳቸውን መቁጣጠር ይገባቸዋል።

➤ ልጆች ክኒኖችን ወይም እንክብል መድኃኒቶችን መዋጥ አይችሉ ይሆናል፤ ስለዚህ ከላይ እንደ ተጠቀሰው መድኃኒቶቹ እንዴት መወሰድ እንዳለባቸው ከጤና ባለሙያው ጋር መመከር ያስፈልገዋል።

➤ መድኃኒቶቹ ካላቸው የመምረር ወይም የማቅለሽለሽ ባሕርይ የተነሣ፤ ብዙ ጊዜ ልጆች መድኃኒቱን ለመውሰድ ፈቃደኞች ላይሆኑ ይችላሉ። ይህ ቀላል ችግር አይደለም፤ ዐዋቂዎች እንኳ መድኃኒቶቹ መራር ከመሆናቸው የተነሣ ለመውሰድ ይቸገሩ ይሆናል። መድኃኒቱን በግድ ወደ አፋቸው በመክተት እንዲወስዱት ማድረግ ብዙ ጊዜ ጥቅም የለውም። ጎይል መጠቀም፤ ልጆች እንዲታገሉና መድኃኒቱን እንዲተፋት ወይም ከጉሮሮአቸው እንዳይወርድ ያደርጋል። መድኃኒቱን ከሚጥም ምግብ ወይም ከሚጣፍጥ መጠጥ ጋር ማደባለቁ ይመረጣል።

ለሚታገሉና ለሚያለቅሱ ልጆች መድኃኒት ለመስጠት መሞከር፤ ለወላጆች ከባድ ሊሆን ይችላል። ልጆች መሆናቸውንና በሚገባ የማያስተውሉ መሆናቸውን በመገንዘብ ትዕግሥት ይኑራችሁ። የእናንተ ቊጣና ማስፈራራት ምንም አይረዳም። ይልቁንስ ከብርታት ጋር ትዕግሥተኛና ተንከባካቢ ሁኑ። ያደጉ ልጆች እናንተ ለምታደርጉት ገለጻና ማበረታታት በጎ ምላሽ ይሰጣሉ። በዕድሜአቸው ለጋ የሆኑት ደግሞ በእናንተ አረጋጊና አግባቢ ድምፅ እንዲሁም ማሻሻት ድፍረትን ሊያገኙ ይችላሉ። ይሁን እንጂ ልጁ መድኃኒቱን አልወሰደም ብሎ እንዲቀር ከቶ አትፍቀዱ። ጎላፊነት ያለባችሁና የበላይም ሆናችሁ የምትቁጣጠሩት፤ እናንተ ናችሁ እንጂ ልጁ አይደለም።

ለውይይት የቀረቡ ጥያቄዎች

እነዚህን ጥያቄዎች በቡድን የምትወያዩባቸው ከሆነ፤ ትምህርት ለማግኘት አዝናኝ የሆነው መንገድ የሚከተለው ነው። በኢያንዳንዱ ጥያቄ ትወና ላይ የሚካፈሉ ሁለት ሰዎች ምረጡ፤ ጉዳዩን ለማሰላሰል ለጥቂት ደቂቃዎች ቆዩ፤ ከዚያም ጥያቄዎቹን ተወኑ። ተደራስያኑ የድጋፍ ሐሳብ በመስጠት እንዲያግዙ ማድረግ አስፈላጊ ነው። የመጀመሪያዎቹ ሁለት፤ «ተዋንያን» ሲጨርሱ ሌሎች ሁለት ሰዎች ሊሞክሩ ይችላሉ።

1. አንድ ወዳጃችሁ በኤች አይ ቪ ስለመያዝ ከእንግዲህ ብዙ ጭንቀት እንደሌላት ነገረቻችሁ እንበል። ምክንያቱም አሁን መንግሥት፤ «ለዎች ከኤድስ እንዲፈወሱ መድኃኒት» እያቀረበ መሆኑን ሰምታለች። ለእርሷ እንዴት መልስ ትሰጣላችሁ?
2. ኤድስ ያለበት ወዳጃችሁ ከአንድ ዓመት በፊት የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒቶችን መውሰድ ጀምሯል። አሁን ጤንነት ይሰማዋል፤ የመድኃኒቱ ዋጋ ውድ በመሆኑ ግን መድኃኒቱን መውሰድ ለማቆም ወስኖአል። ደግሞም እግዚአብሔር ከኤች አይ ቪ እንደፈወሰው ይሰማዋል ይህን እንዴት ትመልሳላችሁ?
3. የኤች አይ ቪ ምርመራ ውጤትዋ በሽታው እንዳለባት የሚያሳይ መሆኑን የተገነዘበችን ወጣት ሴት እያማከራችሁ ነው። ይህች ሴት በሽታው ወደ ኤድስ ደረጃ እንዳይሸጋገር የጸረ ኤች አይ ቪ መድኃኒት የት እንደሚገኝ ማወቅ ትፈልጋለች፤ እንዴት ትመክሯታላችሁ?
4. ባልሽ (ወይም ሚስትህ ወይም ወንድምህ ወይም እህትህ) የዕድሜ ማራዘሚያ መድኃኒት ይወስድ ነበር፤ ነገር ግን ተስፋ ቁርጠካል፤ መድኃኒቶቹ ራስ ምታትና ድካም አምጥተውብኛል ብሎ

ያስባል። እርሱም «አንዳንድ ቀን መድኃኒቱን አልወሰድም፤ ምክንያቱም ድካም ይሰማኛል፤ ዕረፍትም ያስፈልግኛል፤ መድኃኒቱ በአካሌ ላይ በርትቶብኛል» ይላል፤ ምን ታስባላችሁ?

5. የእናንተ ቤተ ክርስቲያን በኤች አይ ቪ/ኤድስ ለሚሠቃዩት መድኃኒት መግዛት ወይም ሥቃያቸውን ለማቃለል የሚቻለውን ማድረግ ያለበት ይመስላችኋል?